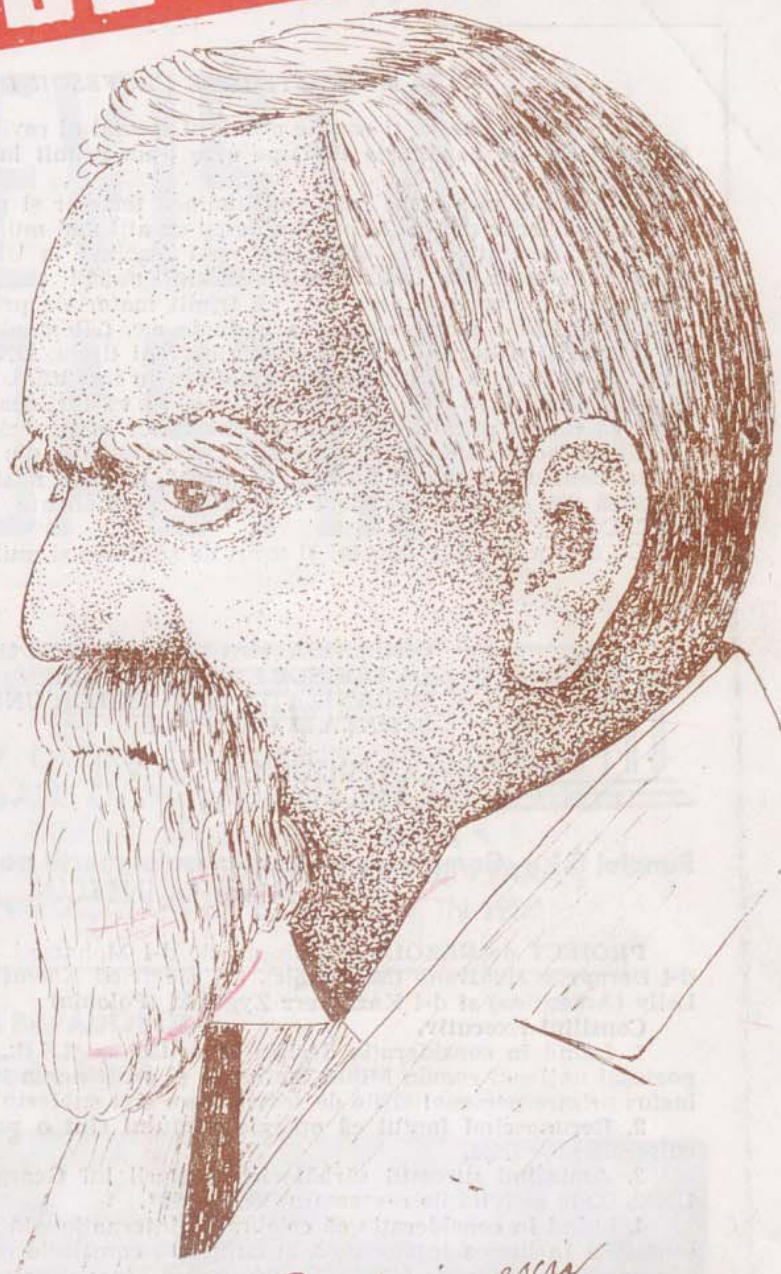

REVISTA NOASTRA

I. Măiorescu

PUBLICAȚIE A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” FOCȘANI

ANUL XVII
(SERIE NOUĂ)

NR.
137-139

1988
APRILIE - IUNIE

REVISTA NOASTRĂ

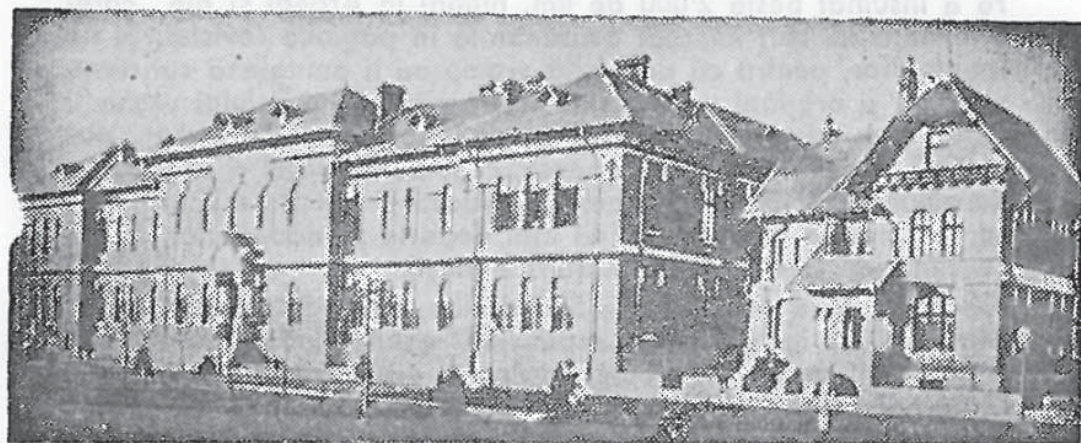

**PUBLICAȚIE A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” DIN FOCSANI,
FONDATA ÎN 1912,
DISTINSĂ, ÎN CADRUL CONCURSULUI NAȚIONAL
AL PRESEI ȘCOLARE, CU PREMIUL I, ÎN 1978, 1981 ȘI 1987,
ȘI CU „PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI
PENTRU CEA MAI BUNĂ REVISTĂ ȘCOLARĂ DIN ȚARA”,
ÎN 1979 ; ÎNREGISTRATĂ LA U.N.E.S.C.O. ÎN 1980**

Fondator : prof. Dimitrie PAPADOPOLO

Coordonator : prof. Petrache DIMA

DIN SUMAR

- ⊙ **CONCURSUL „MIHAI EMINESCU“**
P. DIMA : „Şase zile în inima Transilvaniei“
- ⊙ **FOȘTI PROFESORI AI LICEULUI „UNIREA“**
„I. M. RAȘCU“ — medaliion de Maria Sarkis BOOS
- ⊙ **PERMANENTE — T. MAIORESCU**
Șerban CIOCULESCU : „Omagiu“
Al. PIRU : „Judecata critică inflexibilă“
Mioara AVRAM : „Titu Maiorescu și ortografia românească“
Marcel CRIHANĂ : „Un exeget important al lui T. Maiorescu — Mihai Drăgan“
I. LEU : „Recitind pe Maiorescu“
I. C. ROGOJANU : „T. Maiorescu — inedit“
T. Maiorescu văzut de elevi
- ⊙ **DIALOG LITERAR**
Paul EVERAC : „Deocamdată, dimensiunea importantă pentru mine a rămas viitorul“ — interviu de P. Dima
- ⊙ **EVOCĂRI**
Dobre I. BURCEA : „Dialog «imaginar»...“
N. FIERBINȚEANU : „Cu gândul la Marin Preda“
- ⊙ **COPII-MINUNE**
Mihaela DULCU : „Iulia Hasdeu“
Vasile DONOSE : „Vlad Bourceanu“
- ⊙ **TEORIE LITERARĂ**
I. PÂNZARU : „Operațiunile reprezentării“ (I)
- ⊙ **CRONICĂ LITERARĂ**
- ⊙ **PE MAPAMOND**
C. UȘURELU : „Impresii pariziene“ (V)
V. PETRACHE : „Itinerar caucazian“ (I)
- ⊙ **OPINII**
Mircea DINUTZ : „Unde a dispărut teatrul antic ?“
- ⊙ **LIMBĂ ȘI STIL**
Ion CALOTĂ : „Corespondența dintre litere și sunete“ (V)
- ⊙ **CIBERNETICIENI ROMÂNI**
Mircea DUZINEANU : „Edmond Nicolau“
- ⊙ **ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ**
Solomon MARCUS : „Invenție și descoperire“ (II)
- ⊙ **DEBUT**
- ⊙ **UMOR**
- ⊙ **SPORT**

EVENIMENT

Imagine micșorată tipografic a farfuriei de porțelan pe care chipul și textul au fost realizate prin infuzie de cobalt.

Șase zile în inima Transilvaniei

— Insemnări de prof. Petrache DIMA,
trimisul nostru special —

Ani în șir, pe vremea când toate edițiile Concursului „Mihai Eminescu” se desfășurau la București, i-am însoțit pe olimpicii de-atunci, azi, unii fiind ei înșiși profesori. De data aceasta, particip în calitate de reporter, trimis special al „Revistei noastre”, care, încă de la fondarea ei, în 1912, a devenit o tribună a tinerelor talente din România. Ministerul Educației și Învățămîntului ne-a făcut onoarea de a ne invita la această manifestare „pentru minte, inimă și literatură”, a XXXI-a din istoria competiției, organizată în 1988, la Alba-Iulia și Blaj. Sigur c-am lăsat totul baltă (se înțelege numărul de față în „suferință”) și-am plecat cu grabire din orașul Unirii de pe Milcov spre Cetatea Marii Uniri.

Pe la Alba-Iulia și Blaj („Roma mică”, cum o numise Eminescu), mai trecusem în 1978, cu ocazia unei drumeții literare, care a însumat peste 2 000 de km, numai în Ardeal și ale cărei momente au fost imediat consemnate în paginile revistei. Și nu întâmplător, pentru că de multă vreme ea îi omugiază constant, profund și original pe „eternii noștri păzitori ai solului veșnic”.

Acum, am plecat spre „capitala” Concursului mînat nu numai de curiozitatea gazetărească, ci și de interesul și dragostea dascălului față de literele române, precum și față de cei care, mîine, vor prelua ștafeta, ducînd mai departe și, nădăjduim, la nivel superior, făclia spiritualității românești.

Parcursînd cei aproape 500 de km, de la Focșani la Alba-Iulia, mi i-am imaginat pe „spadasinii” condeifului, reeditînd, dar la proporții naționale, drumul zecilor de mii de delegați de-acum 70 de ani, care s-au îndreptat într-un șuvoi incendiar spre această cetate milenară, simbol al unității de nezdruncinat a poporului

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

Alba-Iulia. Statuia lui Mihail Viteazul și Muzeul Unirii

nostru. La șapte decenii de la semnarea actului din 1 Decembrie 1918, pun și ei, tinerii de astăzi, o cărămidă trainică la temelia acestei unități.

De asemenea, m-am dus cu speranța că voi descoperi noi talente, cărora să le dăm girul în coloanele „Revistei noastre”, care în cei 16 ani ai seriei noi, a debutat peste 600 de copii din toate colțurile țării.

*

„Cîntecul Iancului”, folosit ca semnal în gările Ardealului, m-a emoționat pînă la lacrimi.

*

Luni, 11 aprilie 1988, moment festiv : deschiderea oficială a Concursului. Casa de Cultură a Sindicatelor din Alba-Iulia este împodobită sărbătorește. S-au adunat aici 300 de învingători la faza județeană, aproximativ 120 de reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare : maghiară și germană, care vor participa la faza interjudețeană, numeroși profesori îndrumători și examinatori, activiști de partid și de stat, ziaristi, fotoreporterii, cinești.

Cinstesc evenimentul, cu participarea lor activă, tovarășii : Ion SAVU, prim-secretar al Comitetului Județean Alba al P.C.R., Ion TEOREANU, ministrul educației și învățămîntului, prof. univ. dr. doc. Zoe DUMITRESCU-BUȘULENGA, președintele juriului, prof. dr. Constanța BĂRBOI, director adjunct în Ministerul Educației și Învățămîntului, prof. univ. dr. Ion VLAD, reprezentantul Uniunii Scriitorilor, prof. dr. Ion HANGIU, secretarul Societății de Științe Filologice, prof. dr. Aurel BODIU, reprezentant al C.C. al U.T.C., prof. Constanța DECEAN, inspector școlar general al Inspectoratului Școlar al Județului Alba.

 EVENIMENT

Extrase din cuvintele de salut rostitite la deschiderea olimpiadei

Ion SAVU, prim-secretar al Comitetului Județean Alba al P.C.R. :

„Județul Alba deține prețioase mărturii ale luptelor duse de înaintașii noștri pentru dreptate socială și națională, pentru unitate statală și independență. Organizarea în anul aniversării a 140 de ani de la Revoluția de la 1848 și a 70 de ani de la Marea Unire a Transilvaniei cu România, a etapelor finale ale concursurilor la Alba-Iulia și Blaj, localități cu rezonanță în istoria patriei, reprezintă un omagiu pe care învățămîntul, școala, alături de întregul popor, îl aduc înaintașilor care au militat cu încredere, cu spirit de sacrificiu, pentru împlinirea acestor idealuri”.

Ion TEOREANU, ministrul educației și învățămîntului :

„Ne exprimăm bucuria că ediția a XXXI-a a Concursului național de limba și literatura română «Mihai Eminescu» și cea de-a XIX-a ediție a concursurilor interjudețene de limba și literatura maternă, maghiară și germană, au loc la Alba-Iulia și la Blaj — locuri cu vechi tradiții istorice, vetre de adîncă simțire românească, unde au activat cărturari de frunte, patrioți inflăcărați, care prin cuvîntul și scrisul lor, au militat cu ardoare pentru libertate națională și dreptate socială, pentru cauza scumpă a unității naționale. Ne facem o datorie de cuget din a vă reaminti că la Alba-Iulia, în cea mai măreață zi din dramatica istorie a poporului român — 1 Decembrie 1918 — s-a împlinit visul cel mai fierbinte al neamului nostru : Marea Unire.

.....

Aveți deci prilejul, dragi elevi, ca prin rezultatele voastre să cinstiți neamul și cultura, să cinstiți memoria marelui Eminescu, a tuturor înaintașilor voștri spirituali și, de aici, din spațiul încărcat de istorie și spirit de unitate al Transilvaniei, să duceți cu voi, în școlile pe care le reprezentați, de pe întinsul spațiu al patriei noastre — din Ardeal și Banat din Moldova și Muntenia, din Oltenia și Dobrogea, pînă la dulcea Bucovină — legămîntul de a păstra tradiția românească și gîndul de prietenie și solidaritate al poporului nostru, înfrăiț în muncă cu cetățenii români de toate naționalitățile, așa cum o confirmă de fapt și organizarea împreună a Concursului de limba și literatură română „Mihai Eminescu”, cu concursurile interjudețene de limba și literatura maternă, maghiară și germană”.

Prof. univ. dr. doc. Zoe DUMITRESCU-BUȘULENGA, președintele juriului :

„Și astăzi, [...] în vechea cetate a Albei-Iulii, un duh al sărbătoririi ne stăpînește cu puterea gravă a clipelor solemne. Căci voi, dragi olimpici, nu călcați pe un pămînt oarecare, ci treceți într-adevăr, printr-un «imens rug de lumină», comoară arzătoare datorată nu numai oaselor străbune, măturie a jertfelor trupului. Aci, în anul acesta, se adaugă și dovezile spiritului care au dublat și întărit istoria.

Ați venit și am venit, în chip simbolic, să sărbătorim rugul însuflețit și nears al victoriilor noastre în amîndouă planurile. De la 1648, anul Noii Testament de la Bălgrad al mitropolitului Simion Ștefan, de care Biblia lui Șerban Cantacuzino, din 1688, n-a fost deloc străină, la 1848 la adunarea din încărcata de istorie Cîmpie a Libertății și pînă la 1918, cînd aci s-a rostit cuvîntul întăritor, de neclintit, al Unirii celei mari, desăvîrșită în catedrala întregirii și încoronării, ținutul acesta sacru, venerat de

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

Mihai Eminescu, a concentrat amintirea atîtor secole de luptă și creație, consfințind ideea fundamentală a oîrșiei noastre romanice, a continuității prin timp și a unității indestructibile a poporului român.

Și dacă peisajul este o stare de spirit, în chip firesc peisajul acesta dintre Alba-Iulia și Blaj ne pune în starea cea mai potrivită celebrării aniversărilor festive.

De aceea, dragii noștri olimpici, socotim că trăiți acum clipă privilegiată, merită să sporească, la puteri nebănuite, pasiunea noastră intelectuală, că trecînd printr-o neobisnuită, benefică anamneză colectivă, istorică, veți înălța flacăra ștafetei olimpice de la înălțimea vrednică de locul și momentul acesta; că veți învăța, prin refacerea miticele legende antice, lupta și truda pînă la jertfă, între spinoasa misiune a făuririi culturii de mline, în care credem nestrămutat. Ca să facem un pas hotărîtor înainte, avem nevoie de voi, de energiile voastre proaspete, creatoare, de entuziasmul vostru neprihănit”.

Prof. univ. dr. Ion VLAD, reprezentant al Uniunii Scriitorilor :

„Itinerarul anual și totdeauna memorabil al Concursului închinat Poetului și prin el literaturii, înțelegea ca act care celebrează cuvîntul și adevărul rostit prin cuvînt, s-a oprit acum, inspirat, la Alba-Iulia, în preajma Munților Apusenii, a Muresului, a Blajului și a mărturiilor tutelare ale acestor locuri. Se cuvine să spun, dragi elevi și colegi, că Uniunea Scriitorilor participă cu legitimă satisfacție la acest înălțător act de cultură și educație, expresie sinceră a recunoștinței obștei scriitoricești pentru slujitorii aflați azi în capitala Marii Uniri, Alba-Iulia trezește adînci și supreme rezonanțe istorice, culturale, grave ecouri sociale”.

Prof. Constanta DECEAN, Inspector școlar general al Inspectoratului Școlar al Județului Alba :

„Cetatea Marii Uniri i-a adunat în aceste zile pe tinerii iubitori ai cuvîntului și ai tezaurului de valori literare din tot cuprinsul țării. E o mare bucurie să trăiești emoția concursului alături de acești olimpici adolescenți. Pentru ei ne-am străduit să alcătuiim un evantai de activități care să le întipărească în suflet imaginea vetrei în care s-a cristalizat, odată pentru totdeauna, lamura dorinței strămosilor din veac de a trăi și munci înfrățiți într-o patrie liberă și independentă.

Drumul curgător al Muresului, Tirnavelor, Argesului și Ampoiului, drumul mare al sării și al aurului, alte locuri eternizate de nașii lui Mihai Viteazul, Horea și Avram Iancu, de neobștii cărturari ai Blajului, de omul deplin al culturii românești, Mihai Eminescu, dau și mai mare strălucire acestei sărbători de suflet a limbii și literaturii române, oferind participantilor amintiri de neuitat”.

Prof. dr. Aurel BODIU, reprezentant al C.C. al U.T.C. :

„Actuala editie a Concursului național de limba și literatura română «Mihai Eminescu» și a concursurilor interjudețene de limba și literatura maghiară și germană demonstrează spiritul creativ, revolutionar al tinerei generații, grija partidului și statului nostru pentru educația estetică și patriotică a acesteia, caracterul profund umanist al politici în domeniul culturii și literaturii”.

*

Un grandios spectacol artistic încheie acest prim moment.

Marti, 12 aprilie 1988, se dau probele de concurs : la ora 9 – sintezele ; la ora 16 – comentariile. Locul desfășurării : Liceul de Matematică-Fizică „Horia, Cloșca și Crișan”, prima instituție de învățămînt de stat românească înființată după realizarea Marii Uniri.

EVENIMENT

Subiectele

PROBA I

(Lucrare de sinteză)

LICEE INDUSTRIALE ȘI DE MATEMATICĂ-FIZICĂ

Clasa a IX-a — Realizați o lucrare pe tema: Problema latinității și unității naționale a tuturor românilor în scrierile cronicarilor și ale reprezentanților Școlii Ardelene.

Clasa a X-a — Alcătuiți o lucrare în care să argumentați afirmația: Mihai Eminescu este cel mai mare poet național.

Clasa a XI-a — Explicați de ce romanul „Frații Jderi”, de Mihail Sadoveanu este o epopee.

Clasa a XII-a — Comentați și argumentați cuvintele lui Ienăchiță Văcărescu: „Urmasilor mei Văcărești, / Las vouă moștenire: / Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire”.

LICEE DE FILOLOGIE-ISTORIE ȘI PEDAGOGICE

Clasa a IX-a — Susțineți cu argumente din lecturile literare studiate afirmația lui Vasile Alecsandri: „Comori nepretuite de simțiri duloase, de idei înalte, de notițe istorice (...), de datini strămoșești poetice pline de originalitate și fără seamăn în literaturile străine, poeziile noastre populare compun o avere națională, demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română”.

Clasa a X-a — Folosind lecturile voastre literare, caracterizați perioada marilor clasici cu exemplificări din Titu Maiorescu, M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, I. Slavici.

Clasa a XI-a — Argumentați în ce constă contribuția scriitorilor M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, I. Slavici la dezvoltarea prozei românești.

Clasa a XII-a — Ilustrați cu argumente din limba și literatura română cuvintele cărturarului blăjean Timotei Cipariu: „Este natural ca nu numai istoria în genere, dar și istoria în specie care are mai mulți ramii, să înceapă o dată cu existența națională a fiecărui popor. Cu atât mai virtuos istoria limbii: fiindcă în viața unui popor pot foarte multe să lipsească la început: cultura, industria, știința, arta și altele, dar limba nu poate să lipească nici unui popor. Ea se naște o dată cu el, crește și se dezvoltă, înfloreste și se vestește, îmbătrânește și moare o dată cu poporul. Toate evenimentele care trec peste viața unui popor, toate îmbunătățirile și calamitățile ce le întâmpină o națiune, toate fazele prin care trece, toate se revarsă asupra limbii aceluiași popor, acelei națiuni”.

PROBA A II-A

(Comentariu de text)

LICEE INDUSTRIALE ȘI DE MATEMATICĂ-FIZICĂ

Clasa a IX-a — „Vestitorii primăverii”, de George Coșbuc.

Clasa a X-a — „Cu gânduri și cu imagini”, de Mihai Eminescu.

Clasa a XI-a — „Dolna”, de Nichita Stănescu.

Clasa a XII-a — „Focuri de primăvară”, de Lucian Blaga.

LICEE DE FILOLOGIE-ISTORIE ȘI PEDAGOGICE

Clasa a IX-a — „Dragul mamei fecioraș” (folclor).

Clasa a X-a — „Dascălul”, de Octavian Goga.

Clasa a XI-a — „Partidului”, de Nicolae Labiș.

Clasa a XII-a — „Balada Unirii”, de Tudor Arghezi.

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

Interviu cu prof. dr. Constanța BĂRBOI:

*„Realul câștig
al Concursului
«Eminescu» reconfirmă
valențele formative
excepționale ale limbii
și literaturii române”*

Miercuri, 13 aprilie 1988. Într-o clipă de răgaz, tovarășa prof. dr. Constanța BĂRBOI, director adjunct în Ministerul Educației și Învățămîntului, a avut amabilitatea să-mi răspundă la câteva întrebări.

— În calitatea pe care o aveți, răspundeți, de mai multă vreme, de orientarea științifică a predării limbii și literaturii române, la nivelul întregii țări. Scopul urmărit prin aceste întreceri este cunoscut de întreaga suflare școlară. Ne-ar interesa să știm dacă rezultatele dobândite pînă acum sînt pe măsura așteptărilor și a eforturilor generale depuse.

— Concursul național de limba și literatura română „Mihai Eminescu” reprezintă mult mai mult decît o competiție școlară, care, an de an, mobilizează inteligența tînăra românească în spațiul afirmării competenței literar-lingvistice. Această „olimpiadă” pune în mișcare profunde resorturi ale simțirii patriotice, aduce noi și mereu proaspete generații ale identității noastre milenare, constituindu-se într-o veritabilă „instituție națională” ce cultivă limba română și adîncește cunoașterea marilor noastre valori literare.

Fără îndoială, întrecerea celor mai buni dintre cei mai buni nu este ușoară, dar eforturile conjugate ale elevilor și profesorilor sînt răsplătite de rezultate exprimate atît prin medii foarte bune obținute de la o ediție la alta, cît și prin „lansarea” unor nume noi în creația literară a țării. Mai presus de toate însă, indiferent de viitoarea profesie a olimpicienilor noștri, realul câștig al Concursului „Eminescu” îl constituie faptul că, perpetuu, se reconfirmă valențele formative excepționale ale limbii și literaturii române.

— Mai sînt potențe nevalorificate ?

— De la o etapă la alta, Concursul „Mihai Eminescu” a cunoscut ameliorări, încercîndu-se, prin forme suplă, să se răspundă interesului elevilor și cerințelor învățămîntului românesc modern. Este de ajuns să amintesc introducerea probei de comentariu de text care valorifică într-un grad superior creativitatea concurenților. Consider că formula actuală de desfășurare a concursului este corespunzătoare, noutățile fiind posibil să apară prin conținutul subiectelor ce se vor da la edițiile viitoare și prin programarea unor acțiuni politico-educative complementare, care să valorifice mai eficient tradițiile literare locale, angajînd elevii în cunoașterea, păstrarea și „creșterea” patrimoniului național.

— În ultimul deceniu, ați coordonat o serie de lucrări metodico-științifice valoroase, menite să contribuie la însușirea tot mai temelnică a graului românesc și a tezaurului nostru literar. Ce mai aveți în plan ?

— Alături de lucrările apărute, în curînd, pe masa de studiu a profe-

EVENIMENT

sorilor de limba și literatura română și a elevilor se vor găsi alte utile instrumente de lucru: „Educația moral-politică și patriotică prin intermediul limbii și literaturii române”, „Limba și literatura română în liceu — clasa a XI-a”, precum și o serie de buletine științifice ale filialelor Societății de Științe Filologice.

— În ce stadiu se află manualele de literatura română pentru clasele IX—XII, întocmite după ultima programă analitică?

— Printr-un proces firesc, necesar asigurării unor manuale școlare viabile, stabile și, în primul rând operaționale, au fost elaborate lucrări — în spiritul ultimelor programe școlare — care, prin experimentare în procesul predării—învățării limbii și literaturii române, prin dezbateri larale cu profesorii și specialiștii, își conturează din ce în ce mai ferm profilul de manual.

În prezent, avem manuale pentru toate clasele de liceu care așteaptă lumina tiparului, sperăm, într-un timp cât mai scurt.

În aceeași zi, eliberați de o parte din emoții, olimpicii participă la un recital imnic la statuia lui Mihai Viteazul, depun flori, vizitează Muzeul Unirii, expoziția de carte veche, satul Lancrăm, unde are loc evocarea lui Lucian Blaga (lângă monumentul realizat de Romul Ladea), prilej cu care se depun flori pe mormântul marelui poet-filozof.

Nu scap ocazia de a face un sondaj de opinie.

ANCHETA „REVISTEI NOASTRE”

Concursul de limba și literatura română văzut de elevi...

1. A câta oară participați?
2. Cum vi s-au părut subiectele?
3. Ce propuneți pentru edițiile viitoare?
4. Ce v-a impresionat în mod deosebit în orașul Marii Uniri?

1. Fiind în clasa a IX-a, particip pentru prima oară, cu emoție, mândrie și plăcere.

2. Vă spun sincer: sînt subiecte pe care mi le-am dorit! Subiectul de sinteză oferea posibilitatea unei largi incursiuni în cultura noastră veche, trebuiau „arse” etape lungi din literatura noastră, poate prea vaste, în sensul că, trebuind să tratezi două curente cu profunde implicații: umanismul și iluminismul, așadar, trebuia, nolenș, volens, să faci o selecție și nu o tratare exhaustivă a problematicii latinității, continuității și unității, așa cum cerea subiectul; poate că numai un curent, umanismul sau iluminismul, era mai recomandat pentru o sinteză „rotundă”.

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

3. Propun formularea unor subiecte sau idei pentru posibile lucrări de sinteză din materia studiată, să zicem 20—25 de teme, pe care noi să le pregătim. Acest lucru ar stimula și ar evidenția și mai mult creativitatea și originalitatea concurenților.

4. M-au impresionat, în mod deosebit, frumoasa și originala haină arhitecturală a Albei-Iulii, modul în care edilii orașului încearcă să dea unitate și farmec străvechiului Apulum, recte Alba-Iulia, recte Alba-Carolina, recte Bălgrad.

Bianca-Andrada SELEJAN,

clasa a IX-a,

Liceul de Matematică-Fizică „Gh. Lazăr”
din Sibiu

★

1. Particip pentru a treia oară la acest concurs al celor mai curate suflete tinere. Această participare succede celor de la Brăila (1985) și Botoșani (1987).

2. Deși au necesitat o vastă sinteză a multitudinii de cunoștințe, au fost deosebit de frumoase și interesante, punându-ne în ipostaza de... concurenți cu noi înșine.

3. Cred că așa greși propunând un anumit aspect, deoarece, în fiecare an, județele organizatoare reușesc să dea o notă de noutate și trumusețe specifică acestui concurs. Dacă totuși ar fi să propun ceva... doresc ca toți participanții să fie veșnic tineri!!!

4. Întrucît m-am născut pe aceste meleaguri unde, cu puțină fantezie, poți aiuneca dincolo de geometriile palpitate ale istoriei, trebuie să mărturisesc că mă impresionează fiecare pas pe care-l fac prin universul acesta mirific, unde își dau mina trecutul, prezentul și viitorul, realizînd un centru în jurul căruia gravitează tinerețea și eternitatea acestor locuri.

Diana CAMPAN,

clasa a X-a,

filologie-istorie,

Liceul de Matematică-Fizică „Horia, Cloșca și Crișan”
din Alba-Iulia

★

1. Particip pentru prima oară.

2. Subiectele mi s-au părut frumoase.

3. Să se organizeze mai multe seri distractive.

4. În mod deosebit, m-a impresionat statuia marelui voievoed al neamului: Mihai Viteazul.

Mihaela IACOB,

clasa a X-a,

Liceul Industrial Motru

★

1. Particip pentru a patra oară, o participare cu valoare simbolică, aflată sub semnul rotunjirii unei etape și al despărțirii de vîrsta liceului.

2. Cu privire la subiecte se pot spune multe; a existat, totuși, un principiu unificator. Se poate spune că anul acesta s-a mers pe linia „esențializării”, întrucît subiectele de sinteză nu cereau numai cantitatea de informație, ci și sensibilizarea acesteia, investirea ei cu semnificație. Subiectele de comentariu, la profilul filologie, necesitau o „dezvăluire”, depășirea sentimentului incipient de simplitate, depășirea unei anumite infatuări. Căci, dincolo de aparența suficientă a denotației se puteau descoperi profunzimile metaforice ale textului.

În orice caz, subiectele au fost nu numai frumoase, dar și dificile (poate și datorită gradului „neșteptat” de ridicat) — ceea ce, în urma rezultatului, duce la împlinirea unui sentiment al propriei competitivități. Cu alte cuvinte, subiectele au fost elaborate la un nivel înalt, stimînd, implicit, prin înținuta lor, o abordare serioasă a chestiunilor.

E, poate, aici, și un factor psihologic ce stabilește un raport determinat între „șteptarea” formulată de o generație aflată la vîrsta maturității culturale și „replca” dată de o generație antrenată în procesul de „informare”. Olimpiada e și un posibil dialog între generații aflate pe trepte diferite ale culturii.

EVENIMENT

3. De pildă, o mai largă posibilitate de comunicare intelectuală între participanți, organizare a unor simpozioane în care elevii să expună lucrări personale. Înlesnirea schimbului de idei, a dialogului inteligent.

4. Am reținut impresia simplității calde a comportamentului oamenilor de aici. Alba-Iulia îmi apare ca un oraș de suflet, al deschiderii și al comunicativității.

Gina BĂRĂNESCU,
clasa a XII-a,
filologie-istorie,
Liceul Economic din Focșani

...și de profesori

1. În cariera dv., cam câți elevi au fost promovați la faza națională ?

2. Și câți au fost distinși cu premii și mențiuni ?

3. Ce părere aveți despre subiectele date în acest an ?

4. Dacă ați fi consultat, ce teme ați propune ?

1. Aproximativ, la doi-trei ani, am avut câte un elev care a obținut premiul I la faza județeană și a fost promovat la faza națională.

2. Elevii, care sînt la profilurile chimie industrială, mecanică, au obținut premii speciale.

3. În formularea subiectelor s-au respectat indicațiile programei, la ambele probe. Poate că la clasa a XI-a ar fi bine să se dea un text în proză, în concordanță cu materia studiată în acest an. Textele date au solicitat cunoștințe despre particularitățile celor doi poeți, pe care să le recunoască, să le interpreteze în poeziile date. Sigur că elevii trebuie să aibă cunoștințe superioare celor însușite în clasă, dar nu știu în ce măsură toți participanții le posedă, mai ales în cazul unui poet ca Nichita Stănescu, indicat elevilor de la liceele industriale.

4. Consider că elevilor din clasa a XI-a li se poate da un subiect de sinteză referitor la proza marilor clasici, a scriitorilor interbelici. Iată câteva teme posibile: „Tradiție și inovație în romanul interbelic”, „Romanul românesc interbelic în context european”, „Structuri narrative în romanul interbelic” etc.

Cred, însă, că ediția viitoare se va desfășura, în toate etapele și la toate clasele, sub semnul omagierii marelui Eminescu.

prof. Victoria ROȘCA,
Liceul „Mihai Eminescu” din Constanța

1.2. Insoțesc lotul județului Vilcea, format din șase elevi, trei fiind al Liceului de Matematică-Fizică „N. Bălcescu” din Rm. Vilcea. Anual, școala noastră reprezintă județul în acest procent și în fiecare an au obținut premii și mențiuni toți cei care au participat.

3. Subiectele din acest an s-au încadrat în cerințele programei școlare, au fost cuprinzătoare și bine formulate. Se remarcă, în gândirea asupra alegerii și formulării lor, accentul patriotic al tuturor temelor, ceea ce permite fiecărui elev să pună în evidență formația lui de adevărat cetățean al țării noastre. Apreciez legătura subtilă cu istoricitatea locurilor de legendă ale Albei, element care a dat o reală satisfacție candidaților. Atât sintezele cit și comentariile au necesitat informații, talent, ambele baze pe o excepțională putere de sistematizare și ordonare a gândirii literare.

4. 1989 va fi anul Centenarului trecerii în neființă a Poetului național. Sugerez indicarea unor subiecte cu o singură temă: „M. Eminescu”, pen- toți anii de studii, cu formulări raportate la programa școlară a fiecărei clase.

prof. Doina PÎRȘCOVEANU,
Liceul de Matematică-Fizică „Nicolae Bălcescu”
din Rm. Vilcea

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

1. În ultimul deceniu, e vorba de 15 „olimpici”.

2. Toți au fost laureați.

Spiritul lor de competiție nu s-a oprit aici. Din cei încununati cu premii, nouă sînt astăzi studenți sau absolvenți ai Facultății de Filologie din Iași sau din alte localități. Doi au devenit nume consacrate: Alex. Ștefănescu, proaspăt laureat al Premiului Academiei R.S.R. și Petre Drișcu, eminent critic și istoric de artă. Poeta Tania Leonte, cea mai tinăară laureată, este deținătoarea unui premiu acordat în cadrul Concursului național „N. Labiș” și colaboratoare a mai multor publicații literare și culturale.

3. Subiectele au solicitat creativitatea elevilor într-un echilibru bine gîndit: au făcut apel atît la bogăția de informații literare, cît și la cunoașterea fenomenului literar contemporan, au dovedit respectul față de valoarea autentică.

prof. Olga LAZĂR,
Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș”
din Suceava

*

1.2. În perioada 1974—1988, au fost promovați 23 de elevi. Toți au primit premii și mențiuni. Din aceștia, 12 s-au remarcat numai în ultimii cinci ani.

3.4. Subiectele au fost bine alese, în acord cu programa școlară și cu capacitățile specifice vârstei adolescente.

Dacă aș propune subiectele, nu aș evita viziunea modernă, actuală — în direcția sintezelor și comentariilor de texte literare.

prof. Aurelia IORDACHE,
Liceul „N. Bălcescu” din Craiova

*

3. Nu cunosc subiectele date în anii imediat anteriori. Remarc, la cele date în actuala ediție, în primul rînd, faptul că solicită, la nivelul presupus de etapa superioară, capacitățile intelectuale, pregătirea de specialitate și, mai ales, creativitatea candidaților. Mă gîndesc, bunăoară, la textele poetice din Mihai Eminescu și Nichita Stănescu, care, singure, ar fi putut departaja pe elevii cu vocație literară evidentă. În aceeași măsură, la subiectele primei probe, clasa a XI-a, profil filologic și profil industrial, și clasa a XII-a, profil industrial. Nu este mai puțin adevărat că apar niște diferențe de solicitare, independente de anul de studii și profil, între subiectele date la o clasă sau alta; ele sînt însă inerente: o echilibrare perfectă este, în domeniul nostru, imposibilă.

4. Am auzit, „din oameni”, că în ani, unele subiecte reapar la distanțe destul de mici. Ar trebui evitate aceste situații, cu atît mai mult eu cît nu văd nici o dificultate în această privință.

Dacă voi fi, vreodată, consultat voi sugera teme, în primul rînd, din literatura secolului al XX-lea, care, zic eu, poate „pipăi” mai eficient integrarea elevilor în sensibilitatea estetică a vremii noastre și priza lor, și a dascălilor care-i formează la tehnologiile critice contemporane.

conf. dr. Mihail IORDACHE,
Inspectoratul Școlar al Județului Suceava

1. Aproximativ 85.

2. Cu cei de anul acesta de la Alba-Iulia, 67.

3. Subiectele au fost probante, vizînd, în egală măsură, informarea elevilor, capacitatea lor de analiză și de sinteză, puterea creatoare, oferind posibilitatea valorificării din plin a lecturii recomandate de programă precum și a celei nedirijate, libere. Chiar dacă nu toți elevii au fost mulțumiți, repetarea unor subiecte de la fazele anterioare a avut cel puțin două avantaje: forțarea candidaților de a nu învăța selectiv și, de ce n-am spune-o, verificarea modului în care s-a făcut selecția la faza județeană. Ținîndu-se totuși seama că elevii de la profilele neindustriale au o pregătire superioară, cel puțin prin programă și planul de învățămînt, ar trebui ca lor să li se acorde teme de mai mare dificultate. Am impresia că uneori se înîmplă altfel. De asemenea, repetarea unor subiecte de la an la an nu vine în sprijinul elevilor realmente foarte buni, un profesor abil și un elev „descurcăreț” putînd intra foarte ușor într-o categorie superioară.

4. Fără a le numi cu exactitate, cred că subiectele ar trebui să vizeze, cu mai multă obstinție, factorii de literarizare, pe de o parte, iar pe de

CONCURSUL NAȚIONAL „M. EMINESCU”

Joi, 14 aprilie 1988. Excursie în Munții Apuseni. Și-aici, străbaterem locuri încărcate de istorie : Abrud – Cîmpeni – Avram Iancu. Localnicii ne întâmpină în tradiție românească : cu cîntece și flori. La Cîmpeni, văd, din viteza mașinii, casa în care au fost prinși eroii de la 1784. La intrare în Muzeul memorial, istoric și etnografic „Avram Iancu” stă inscripția răscolitoare : „Cine intră aici dă mîna cu strămoșii”. Sub genericul „Avram Iancu și revoluția română de la 1848”, urmașii eroului ne evocă patetic această pagină glorioasă din istoria noastră.

Ne întoarcem, admirînd fulgii de nea jucăuși, ireali într-un decor verde. Mentea însă gonește în veac, magnetizată de martiri.

Să nu-i uităm nici în somn și să le urmăm pilda !

Vineri, 15 aprilie 1988. Excursie la Blaj. Zăpada se agită ca în toiu iernii. Dar inimile noastre entuziaste o topesc. Ne apropiem de „Roma mică” și caut cu privirea locul unde a fost roștită această metaforă înălțătoare, creație a geniului eminescian adolescentin.

Deschiderea manifestărilor organizate aici se face cu simpozionul „Mihai Eminescu și Transilvania”. Programul cuprinde comunicări pe care le susțin profesorii : **Virgil Nistru Țigănuș**, Liceul „V. Alecsandri” din Galați („Odă eminesciană pentru Horea Rex Daciae”), **Virginia Hodoroagea**, Liceul „Gh. Lazăr” din Sibiu („Personalitatea și opera lui Mihai Eminescu în manualele utilizate în școlile sibiene”), **Ion Buzăși**, Liceul Pedagogic „Gh. Șincai” din Blaj („Semnificațiile popasului blăjean al lui Eminescu”) etc.

Cu aceeași căldură a inimii se desfășoară și montajul literar-artistic, pregătit de elevi blăjeni și timișoreni, admiratori ai Poetului național și ai literaturii române.

După spectacol, oaspeții vizitează obiective istorice și social-culturale și vizionează filmele documentare : „Timotei Cipariu”, „Blajul” și „Ediția a XXX-a a Concursului «Mihai Eminescu» de la Botoșani”.

Orele 16. La capătul celor cinci zile, are loc festivitatea de premiere. Sînt distinși cu premii și mențiuni 295 de cîștigători din 300 de finaliști.

În clasamentul general pe județe : locul I – Alba și municipiul București ; locul al II-lea – Buzău ; locul al III-lea – Vrancea.

Uimiți, mai mulți colegi din diferite părți ale țării, mă întrebă :

– Ce fel de copii sînt dom’le, în Vrancea ? În 1986, locul I, în 1987, locul al III-lea. Acum, la fel !

– Nu uitați că premianții noștri sînt urmașii creatorilor „Mioriței” ...

Din cele două medii maxime (zece), una a fost obținută de **Gina Bărănescu**, clasa a XII-a, Liceul Economic din Focșani.

FOȘTI PROFESORI AI LICEULUI „UNIREA”

I. M. Rașcu

În 1919, mă afluam în clasa a treia de liceu (a șaptea de astăzi).

Eram o elevă bună. Socotită copilul „teribil” al clasei, eram ferm hotărâtă să-mi păstrez această reputație. La limba română, îl aveam pe profesorul Bondescu, un om distins, pregătit, dar cu exigențe limitate. Deodată, un zvon cade ca un cataclism în tot liceul. A venit un nou profesor de română, I. M. Rașcu, foarte pretențios, care urma să predea și la clasa noastră.

A intrat în sală un bărbat tânăr, înalt, cu părul roșu și fața roșcovană. Era îmbrăcat într-un costum negru, cu cravată neagră și ducea sub braț o servietă veche burdușită de cărți și caiete. După ce a strigat catalogul, ne-a pus în vedere că nici o elevă nu are voie să vorbească nelătrebată, trebuie în prealabil să ridice degetul, pentru a i se permite să spună ceva.

Afară de asta, ne-a spus că la ora de română, indiferent dacă avem lucrare scrisă sau nu, trebuie să venim totdeauna cu călimara. Eu, tolănită pe jumătate în bancă, întreb: „Și cu locul?”

Avea un fel special de a se întoarce, ca un lup și a întrebat: „Cine a vorbit?” M-am ridicat în picioare și am răspuns că eu am întrebat. „Numele dumitale?” „Nestor Maria”. „Ai două ore de arest”. „Pentru ce?” „Ai patru ore de arest”. „Dar nu am făcut nimic”. „Teși afară și nu vei veni în clasă decât cu ambii părinți”. Am venit acasă uluită, părinții mei s-au dus la școală și eu am revenit la ora de română pocăită și disciplinată. Profesorul Rașcu nu admitea să avem caietele de română neînvelite, sau învelite cu jurnal. Toate caietele trebuiau să fie învelite cu hîrtie albastră, pentru că profesorul Rașcu spunea că fiecare elev are posibilitatea să dea doi lei pe o coală de hîrtie albastră. Ni s-a dat un termen pentru a ne înveli caietele cu hîrtie albastră și să le punem etichete frumoase, albe cu numele nostru. Eu nu am respectat termenul și deși am fost tolerată o oră, caietul meu tot nu era încă învelit. Chestiunea devenise foarte gravă, eram singura din clasă al cărei caiet nu era învelit cu hîrtie albastră. La explicația cerută, am spus că părinții mei erau la via (nici nu aveam via) și nu am avut doi lei să-mi cumpăr o coală de hîrtie. Atunci profesorul Rașcu a scos

doi lei din buzunărețul de la vestă și mi-a spus să-mi cumpăr cu ei o coală de hîrtie albastră, urmînd ca la întoarcerea părinților mei să-i înapoiez banii. Stăteam în bancă cu Mircea Elena, care a devenit o distinsă chimistă, astăzi decedată.

Am ieșit în recreație și am cumpărat cu cei doi lei două înghețate, una pentru mine și una pentru Mircea, cu gîndul că pînă la ora următoare de română, voi face rost de doi lei.

Dar catastrofa nu a putut fi evitată. Cum a intrat în clasă, profesorul Rașcu m-a strigat la tablă și mi-a cerut caietul. Caietul nu era învelit. „Dacă-mi spui adevărul ce-ai făcut cu banii, nu-ți fac nimic, dar dacă minți te dau afară din școală!” „Păi să vedeți Mircea Elena a spus să cumpărăm înghețată!”. Mircea a sărit arșă din bancă spunînd că nu este adevărat, nu ea a avut inițiativa.

Pen'ru multe eleve ora de română era un supliciu, pentru mine era o mare plăcere. Foarte exigent, neomeanos de exigent, făcea niște ore grozave. Orice cuvînt, orice neologism era explicat, gramatica trebuia să fie ca aerul pe care-l respirăm în fiecare clipă. Notele de doi, trei și patru curgeau.

Tot orașul era în panică. Părinții veneau mereu la școală, dar ei nu stăteau de vorbă cu nimeni. Prima lucrare dată a fost: „Ce vedem pe feastră cînd ninge afară!” Ora viitoare nu s-a oferit nimeni să citească lucrarea și m-am înfipt eu.

Era un pasaj unde spuneam că toate trăsurile mergeau „spre gară”. Am fost întrebată „perfid” de unde știam eu că mergeau spre gară. Nu am știut ce să răspund și am luat nota patru. De altfel, și fără asta luam tot patru, deoarece nu lăsasem trei spații între titlu și text. Am avut medla nouă la română, dar profesorul Rașcu nu arăta nici un fel de simpatie nici elevului bun, nici elevului slab. Cel mai mult îl enervau greșelile de ortografie și dacă știu puțină gramatică, o știu de la profesorul Rașcu.

Era mare vîntător de greșeli, era chiar rău, dar era un profesor exceptional, de care toți foștii elevi, azi oameni foarte bătrîni, își aduc aminte cu respect și știu cu toții că la cultura lor a contribuit în mare parte profesorul I.M. Rașcu.

Maria SARKIS BOOS

PERMANENTE

Acad.

Șerban CIOCULESCU

OMAGIU

Comemorarea lui Titu Maiorescu, la diverse date, a intrat în tradițiile noastre encomiastice. Mi-amintesc, cu deosebire, pe aceea din februarie 1940, când s-au împlinit o sută de ani de la nașterea marelui profesor și critic literar. Ea a stîrnit mînia lui N. Iorga, care mi-a făcut neașteptata cinste, într-un anticariat din apropierea redacției Neamului românesc, să mă întrebe :

- Cîte articole ai scris acum despre el ? Patru, cinci ?

- Nu le-am numărat, domnule profesor, dar sînt măgulit că am căzut ocazional sub incidența interesului d-voastră !

Pas-mi-te, cu sensibilele sale antene, susceptibilul adversar al liniei maioresciene, căreia mă... aliniasem, își dădea seamă eă cei ce se închinau înaintea memoriei zilei de 15 februarie, în-călcau canoanele crezului sămănătorist.

Răsfoiam deunăzi frumosul volum in-8°, de 666 de pagini, Lui Titu Maiorescu, Omagiu, XV Februarie MCM, București, Stabilimentul grafic J.V.Socec, 1900. Nu m-au reținut aîta interesantele Amintiri din Junimea, de Iacob C. Negruzzi, redactorul Convorbirilor literare din epoca lor de glorie, cît scrisoarea lui N. Gane, adresată Cercului acestora, prin care se asocia sărbătoririi, cu această precizare : „Douăzeci de ani de-aîndul (sic !) am făcut și eu parte din acest cerc, și dacă valurile vieții ne-au aruncat, pe d-nul Maiorescu și pe mine, în cîmpuri politice deosebite, nu pot să nu-i recunosc înaltele sale însușiri și influența ce a avut asupra mișcării noastre literare din ultimii treizeci de ani”.

Îi făcuse „cunoștință la Focșani” și de la „prima înfîlnire” a „simțit” eă se află în fața unui om mai presus de nivelul inteligențelor comune”.

Acestui om superior i-a fost hărăzit norocul, stimulat însă de meritul său, de a fi prezidat „înfiul nostru clasicism”, în vremea Eminescu, Creangă, Caragiale, formați în spiritul mării recititudini artistice.

Cuvîntul lui N. Gane cădea greu la acea dată, în 1900. Nuvelele lui, răspîndite în cursul deceniilor în mai multe ediții, printre care și populara Bibliotecă pentru toți, se difuzau și în școa-

TITU MAIORESCU

lă, emoționându-ne la evocarea unor figuri, ca aceea a țaranului care, cu o pușcă primitivă, împuşca urşii în bîrlogul lor, spre stupoarea turiştilor burghezi, atraşi de fabuloasa bogăție cinegetică din prima jumătate a secolului trecut.

Cu ce ocazie s-au înîlnit la Focşani marele critic și cel ce avea să fie primul nuvelist al timpului respectiv, nu ne-a lămurit scrisoarea, datată „22 Dechemvrie 1899, Iași”.

Nu m-am simțit achitat, cît de puțin, prin emoția resimțită la răsfoirea acestui prea frumos volum omagial, ci am luat din biblioteca mea cele trei volume de Critice (1867-1892), Ediție nouă și sporită, București, Editura Librăriei Socec, 1892, legate la un loc, într-un volum masiv, de 1500 de pagini. Este cartea de căpății a generației noastre de critici, pe care E. Lovinescu a socotit-o a treia. Personal o consider prețioasă mai ales prin faptul că nu persoana fascinantă a profesorului, pe care n-am apucat-o, ne-a cucerit, ci verbul său, gustul său literar fără greș, logica lui inflexibilă. N-am avut norocul să-l vedem, să-l ascultăm, să-l vizităm, să ne întoarcă vizita, cum obișnuia în relațiile cu studenții săi. El, olimpiantul, acuzat de N. Iorga ca lipsit de inimă și nici măcar intim cu sine însuși! Astăzi, cînd se publică Jurnalul și Corespondența lui Titu Maiorescu, îi putem surprinde și pulsul inimii lui, nu numai lumina inteligenței sale superioare. Mentor spiritual încă de pe vremea aristocraticului Theresianum din Viena, a fost apoi creatorul unei epoci și al unei conștiințe literare.

Prof. univ. dr. doc.

Alexandru PIRU:

Judecata critică inflexibilă

Într-un articol mai vechi (vezi *Varia*, I, 1972, p. 112-124), am susținut că Maiorescu a fost un critic adevărat, nu doar unul cultural și că activitatea sa nu s-a oprit în 1893, o dată cu cel de-al treilea volum de *Critice*. Ediția a doua a acestuia din 1908 a fost sporită cu articole asupra literaturii curente la care trebuie adăugate unele pagini din *Jurnal*, precum și diverse prezentări de cărți din *Analele Academiei Române* sau *Convorbiri literare*, adăugate în al doilea volum de *Opere*, ediția Georgeta Rădulescu-Dulgheru și Domnica Filimon (Minerva, 1984). Materia ar fi putut intra într-un al patrulea volum de *Critice* de dimensiunea celorlalte trei, pe care Maiorescu nu l-a mai publicat. Ca de obicei, judecata lui Maiorescu este în afirmație ea și în negație absolut obiectivă, dreaptă, bizuită pe citate ilustrative, însoțite de scurte observații ironice nu de-a dreptul umoristice. Vom da câteva exemple.

Astfel, „amestecarea figurilor mitice de la diferite popoare, diferite epoci și din diferite cicluri de credințe, cu unele creațiuni mitologice proprii”, în *Negriada* de Aron Densusianu, i se pare criticului „cu totul inadmisibilă într-o epopee care trebuie să aibă o unitate de concepțiune”, în vreme ce la numitul autor „Sfînta Vineri se plînge la Jupiter, dalba nim-

PERMANENȚE

fă Albuna merge la Vulcan, nimfa Sulfina stă alături cu un Inger creștinesc ce se arată bătrînului Ilin, care veghează în rugăciune, nemuritoarele zâne sînt singurele care pot să spună poetului numele eroilor, iar la p. 38 este nemuritoarea faimă care este chemată să-i spună numele eroilor ș.c.l. Cu cît este mai comod pentru poet de a se folosi cînd de o figură mitică, cînd de alta, fie ele chiar heterogene, cu atîta pierde mai mult din claritate și din valoarea ei”.

Gr. H. Grădăreanu prezintă pentru premiul Academiei trei opere, susținînd că ar fi pretențioasă critica, dacă ar căuta merite în scrieri ce nu sînt fructul unei minți coapte. Maiorescu este de părere că pretențios este autorul care se prezintă în public înainte ca mintea să-i fie coaptă, admite să se ocupe totuși de scrierile mature, nu de *Miositis*, ci de *Nostalgia*. Scoate însă nouă citate (de tipul: „Am scăpat acum de jug, / Jugul dulcelui amor. / Parcă ies dintr-un coșciug. / Zău, așa respir ușor”) și decide: „Operele d-lui Grădăreanu nu sînt dintre cele ce s-ar cuveni să fie premiate de Academia Română”.

„Se poate ceva mai sîrbăd și ca idee și ca stil?” se întreabă Maiorescu, rezumînd volumul „Popa cel de treabă de Th. D. Speranția. Dă ca exemplu anecdota *De unde sare iepurele și conchide*: „Vorbirea nepotrivită, nefirească (tăbăcarul din București zice: ceea ce mă autoriza mai mult să-l cred cam simplu, așa de exemplu etc., omul din Sibiu vorbește cum nu se vorbește la Sibiu), situațiunile imposibile, totul fără miez și fără spirit. Așa sînt și celelalte 15 istorii, fără excepție”.

Dintr-un volum de Ioan N. Roman, Maiorescu citează în întregime poezia *Datoria* și constată că e contra militarismului. O comentează, abstracție făcînd de tendința ei: „Un ostaș pleacă la Crăciun de la ai săi acasă fiindcă a primit ordin de plecare. Dar e ger, suflă vîntul, și cu toate că ostașul avea cojoc, ițari, suman și cu toate că nu ni se arată o altă greutate a drumului (prăpăstii la munte etc.), el rătăcește și moare degerat, așa pe șes, între sat și oraș. Se poate aceasta? Se poate, și se va fi întîmplat uneori și la noi. Dar ce are a face asta cu ostășia? Dacă ar fi degerat soldatul la război, dacă ar fi degerat ca santinelă, fiindcă disciplina îl oprea să se miște de la post, treacă-meargă. Dar să degere numai așa pe drumul de la sat, aceasta i se putea întîmpla și unui țivil, dacă se ducea la sat să vadă pe cineva sau venea de la oraș unde țirguise ceva și toată poezia n-are miez”. Concluziile: „Poeziile d-lui Ioan Roman nu merită să fie premiate”.

Maiorescu propune pentru premiere *Principiile de estetică și poetică* ale lui M. Străjanu, dar crede că citatele date de autor din poeziile lui Hasdeu nu sînt la locul lor: „Celebruul nostru coleg, în numeroasele sale scrieri, este mai totdeauna ager, adeseori spiritual, uneori satiric, dar niciodată poet”.

Critica lui Maiorescu este a unui clasic, întemeiată pe precepte clasice: „Iată ce trebuie să cerem de la scriitorul unei povestiri în literatura română, fie că-și ia subiectul din țara noastră — precum este mai firesc să fie — fie că și-l ia din țări străine, este ca cel puțin să vadă exact ceea ce ne descrie, să aibă destulă îndemnare stilistică în alegerea și împreunarea cuvintelor, încît cititorului să i se deștepte o imagine analogă celei văzute de autor și, în al treilea rînd, să simtă el însuși emoțiunea ce vrea să o producă în noi. Vechea regulă din *Epistola ad Pisones*: si vis me flere, dolendum est primum ipsa tibi, rămîne totdeauna criteriul vocațiunii unui poet”. În romanul social *Tribunul poporului* (1903), de N. Rădulescu-Niger, criticul află doar clișee, exprimări de noțiuni abstracte, din care a dispărut orice sensibilitate. Un citat: „Peptul i se dezvoltase și formase bine bustul și talia; pelița obrazului dobîndise un lustru de catifea, de un trandafiriu plăcut: ...gropițele din laturile gurii se desenau frumos cînd rîdea”. Și comentariul lui: „E evidentă lipsa de intuiție a autorului: un bust format bine, un trandafiriu plăcut și o gropiță frumoasă sînt tot așa de puțin expresive ca și luna poetică, soarele arzător, situațiunea romantică sau împrejurarea fatală”. Urmează un alt citat („Îndeajuns de mulți cască-gură își plimbă nasul în vînt”) este interpretat și mai savuros: „Mai întîi nu se zice cască-gură, ci gură-cască, și gură-cască rămîne neschimbat în plural ca și în singular. Un pierde-vară, mulți pierde-vară, nu mulți pierde-veri”.

(Continuare în pag. 2614)

TITU MAIORESCU

Dr. Mioara AVRAM:

Titu Maiorescu și ortografia românească

Intre numeroasele titluri de glorie pe care le deține Titu Maiorescu în istoria culturii românești, meritul de a fi stabilit scrierea românească modernă este dintre cele mai mari (și mai surprinzător în același timp, pentru cine vede în el numai un critic și teoretician literar, logician și om politic, cum este caracterizat, de obicei, în dicționarele enciclopedice). Contribuția sa este în general cunoscută sub aspectul lucrărilor și momentelor în care s-a concretizat: fundamentala sa operă *Despre scrierea limbii române*, Iași, 1866, cu diverse reeditări ulterioare (parțial în „Convorbiri literare” și integral în *Critice II*), și cele două rapoarte ecaterinice, din 1880 și 1904. Meritul său este și el recunoscut, în diverse formule care-i atribuie reglementarea ortografiei moderne cu alfabetul latin adaptat, demolarea definitivă a etimologismului și fonetismului în formele lor extremiste reprezentate de T. Cipariu, A.T. Laurian și A. Pumnul, inaugurarea studiului științific al problemei ortografice, paternitatea primei teorii ortografice funcționale românești și chiar a unei teorii lingvistice care îl situează printre precursorii fonologiei pe plan mondial. Se poate pune însă întrebarea dacă, în afara valorii istorice de necontestat pentru epoca în care au fost create, contribuțiile lui Titu Maiorescu în domeniul ortografiei mai prezintă interes astăzi, la atâta timp de la data elaborării lor și la confruntarea cu ortografia actuală, dacă — altfel spus — lectura lor mai este utilă sub alt aspect decât cel documentar-istoric. Rîndurile de față își propun să releve valabilitatea actuală a teoriei ortografice a lui Titu Maiorescu, încercînd să ajute totodată receptarea ei de către elevii de azi.

Despre scrierea limbii române este încă în măsură — prin logica demonstrației — să contribuie la înțelegerea principiilor ortografiei românești. Sînt de reținut aici următoarele elemente:

1) Faptul că principiul fonetic „nu

este un principiu general și absolut al scrierii române, ci trebuie restrîns în mod esențial”, este „de înțeles cum grano salis” sau „à peu près”, cu limitări legate atît de corespondența imperfectă dintre sunete și litere, cît și mai ales de selecția sunetelor care merită să fie redată — deci, am spune noi azi, de înțelegerea lui ca principiu fonematic sau fonologic.

2) Necesitatea și justetea principiului morfologic, pe care Titu Maiorescu îl numește intelectual, logic sau psihologic, și al combinării lui cu principiul fonetic; faptul că acest principiu implică și o transpunere a principiului etimologic în sincronie (în raportul academic din 1880 T. Maiorescu vorbește de considerări etimologice mărginite la însăși limba română”, ceea ce unii au numit pseudoetimologism), urmînd reliefația grafică a relațiilor dintre formele flexionare ale unui cuvînt sau și dintre cuvintele înrudite, a unității unei paradigme flexionare și a grupului de derivate cu o rădăcină comună; sfera foarte largă a acestui principiu, care vizează înseși literele alese pentru sunetele „derivate” ă, ș sau ț pornind de la literele care le amintesc „nu originea etimologică, ci originea flexionară” (alternanțele fonetice, din flexiune și derivare,

3) Caracterul anacronic și irațional al principiului etimologic (propriu-zis) într-o ortografie incipientă, fără tradiție.

În raportul academic din 1880 se demonstrează imposibilitatea bazării ortografiei pe un principiu unic și utilitatea combinării unor principii diferite, aparent antagonice, într-o ortografie electivă. Evident, formula „fonetism temperat prin necesități etimologice” nu mai poate caracteriza ortografia noastră actuală decât dacă o adaptăm în varianta „fonetism combinat cu elemente etimologice și morfologice” pentru a deosebi acțiunea principiului etimologic propriu-zis de cea a principiului morfologic (sau etimologic intern și sincron).

PERMANENȚE

Cele trei lucrări ale lui Titu Maiorescu sînt un model valabil încă de atitudine față de ortografie, în ce privește înțelegerea rolului ei în cultura unui popor și abordarea responsabilă a unei reforme. Încă din 1866 Titu Maiorescu sublinia menirea scrierii „de a întări unitatea națională sau etnografică a unui popor”, iar în prefețele la reeditarea lucrării sale de bază și în rapoartele academice a salutat mereu progresele obținute în direcția unificării grafice, de dragul căreia se arăta dispus a face și anumite concesii temporare. De observat că esteticianul Titu Maiorescu respinge în ortografie criteriul estetic și „fiecțiunile individuale”: „originalitatea — spune el — este o însușire eminentă, cînd e vorba de idei, dar, cînd e vorba de ortografie, nu-și are locul”. Raportul academic din 1880 aduce în discuție importanța uzului majoritar pentru codificarea ortografică și necesitatea de a se ține seama de „cerințele pedagogice în școală”, de accesibilitatea ortografiei, care trebuie să fie „simplă, ușoară”. Concepîndu-și sistemul ortografic exclusiv pentru limba contemporană, ca o ortografie care avea „a scrie limba română de astăzi în logica ei”, Titu Maiorescu admite și susține necesitatea revizuirilor periodice ale unei ortografii, în funcție de evoluția limbii; modernitatea concepției lui ortografice rezultă astfel în același timp din construcția sincronică și din poziția evoluționistă.

În modul de tratare a problemelor ortografiei trebuie remarcate logica argumentării și profesionalismul autorului, care își sprijină ideile pe teorii și fapte din cele mai diferite surse, folosite într-o sinteză personală.

Evoluția ulterioară a ortografiei românești a confirmat în practică justetea principiilor puse de Titu Maiorescu la baza sistemului său, discutat mai întîi la „Junimea”, aplicat în revista „Convorbiri literare” și oficializat apoi prin adoptarea de către Academia Română în 1881, cu perfecționări în 1904, „în sensul unui fonetism din ce în ce mai pronunțat”, dar și al întăririi principiului „intelectual”. Unele amănunte în care scrierea actuală diferă de propunerile sale pot fi considerate ca înscriindu-se în seria modificărilor principal intuitive. O deosebire relativ importantă poate pă-

rea acceptarea în alfabetul românesc mai demult a literei **k**, iar recent și a literelor **q** și **y**, pe care Titu Maiorescu le-a combătut cu vehemență: este necesară precizarea că el se opunea folosirii lor în cuvinte din fondul vechi al limbii noastre, moștenite din latină, pe cînd scrierea actuală le folosește în neologisme de circulație internațională, ceea ce e cu totul altceva.

Evoluția științei limbii a confirmat și ea justetea pozițiilor teoretice ale lui Titu Maiorescu în discutarea problemelor ortografice. La curent cu achizițiile cercetărilor lingvistice din vremea lui, Titu Maiorescu a tolosit atît argumente clasice, cit și argumente care surprind prin noutate, nu numai în raport cu epoca tormulării și publicării lor: în lucrările sale despre ortografia s-au identificat elemente de teorie fonologică și se pot identifica de asemenea elemente de psiholingvistică și de semiotică („teoria semnelor”), iar strategia adoptată în problema scrierii îl arată ca un abil practician al planificării lingvistice în direcția unificării grafice, pe care ar fi dorit-o urmată de o unificare gramaticală.

Prin nivelul științific al intervențiilor sale decisive în problemele ortografiei, precum și al contribuțiilor referitoare la neologisme și la aspecte stilistice, Titu Maiorescu se dovedește a fi fost și lingvist; prezența sa în **Dicționarul de lingviști și filologi români** (de Jana Balaciu și Rodica Chiriacescu, București, 1978) este deci justificată.

Lectura scrierilor sale cu asemenea preocupări este recomandabilă într-un dublu scop: informativ sau instructiv și formativ sau educativ, în sensul educării unei atitudini față de problemele limbii și față de știință (a limbii și în general). Pentru atitudinea față de limbă este memorabilă definiția pe care o dă Titu Maiorescu limbii române: „pentru români limba este cea mai scumpă rămășiță de la strămoșii latini, care astăzi le amintește încă o nobilă antichitate și care totdeauna le-a fost busola unică, dar sigură spre a le păstra direcția dreaptă și a-i feri de ățăcirea și pierderea în mijlocul valurilor de popoare migratoare ce bîntuie Dacia lui Traian”.

TITU MAIORESCU

Prof. Marcel CRIHANĂ:

Un exeget important al lui Titu Maiorescu: Mihai Drăgan

Fără să ignorăm multe nume de critici, istorici literari și esteticieni care au semnat în presă intervenții despre personalitatea lui Titu Maiorescu în anii de după Eliberare, credem că li se cuvine un plus de considerație aceluia care au reflectat ani mulți asupra fenomenului Maiorescu și ne-au împărtășit și nouă din aceste reflecții ale lor în studii monografice unele mai valoroase decât altele: Liviu Rusu, N. Manolescu, Domnica Filimon, Eugen Todoran, Z. Ornea și Petru Ursache. Lista e incompletă, frește, și cum nici un „inventar” nu poate fi perfect, se întâmplă să observăm unele, când sînt pomeniți exegeții lui Titu Maiorescu, că un nume se pronunță, după opinia noastră, cu o abia disimulată neîncredere: Mihai Drăgan. Binecunoscutul eminescolog ieșean, e adevărat, nu a semnat niciodată o carte care să se intituleze *Titu Maiorescu*, dar o putea face, cel puțin acum un deceniu, când și-a tipărit volumul de *Lecturi posibile*. Sînt acolo (laolaltă cu studiul despre G. Ibrăileanu) aproape două sute de pagini pertinente din care, în final, statuia Intemeietorului în atîtea direcții ale culturii române nu numai că are un contur mai precis, dar capătă parcă și alte proporții. O asemenea operație de redimensionare, cerută imediat după potolirea vizibilă a dogmatismului proletcultist pe timpul căruia un Liviu Rusu, cu apelurile sale la obiectivitate, putea părea (și a părut!) multora un personaj cel puțin bizar, mai încercase Mihai Drăgan și altădată, prin 1966 și 1967, în niste articole reproduse mai tîrziu în volumul său de debut, *Aproximații critice*. Efectul salutar — cît va fi fost — al intervențiilor apărute atunci în revistele *Iașul literar* și *Lucașărul* nu putea liniști un spirit în același timp lucid și contradictoriu ca al autorului acestora și de aceea, ocazionat îndeosebi de apariții editoriale și de comemorări, Mihai Drăgan și-a continuat în presă dialogurile cu opera lui Titu Maiorescu, un al doilea eșalon de concluzii (primul găsindu-se în *Aproximații...*) fiind orînduite sub titlul *T. Maiorescu*, în mai sus-pomenitul volum, *Lecturi posibile* (p. 7—176).

Care sînt aceste concluzii?

Ne oprim la cîteva care ne par emblematice pentru definirea nepotrivă a personalității lui Titu Maiorescu, ca și a exegetului său:

1. *Titu Maiorescu nu-și neagă înaintașii* (pe pașoptiști aici, cum i s-a părut lui Paul Cornea, bunăoară), ci îi continuă creator. Apariția sa în cultura română marchează un salt, dar nu o ruptură. „Înaintașii (Kogălniceanu, Russo, mai timid Heliade) — scrie Mihai Drăgan — cereau introducerea grabnică a criticii, teoretizau rolul ei în ambianța culturală a epocii lor, așezînd, de fapt, temeliiile spiritului critic românesc. Maiorescu realizează, de pe această platformă, un salt apreciabil în generalizări, dă o bază filosofică principiilor criticii, ceea ce-i permite să precizeze limpede și, într-un fel, definitiv misiunea ei îndrumătoare, relația cu publicul”.

2. *Nu este adevărat, cum a crezut Z. Ornea la un moment dat, că Titu Maiorescu nu a admis socialul în literatură!* De la studiul despre *Poezia română de la 1867* și pînă la ultimele rapoarte academice propunătoare de premii pentru scriitori, argumentele care surprind pe criticul ancorat puternic în social (și în politic!) sînt nenumărate. Mihai Drăgan citează abundent din ele, reușind să-și illustreze convingător această concluzie.

3. „Maiorescu este, prin excelență, un estetician care nu se pierde în speculații de tip academic sau dogmatic, ci își formulează convingerile din confruntarea vie cu literatura timpului său, fiind deci dublat de un critic literar”. De aici indignarea cu care sînt respinse considerațiile unora (N. Terțulian) despre „reacționismul” aceluia care, de fapt, cu mijloacele avute atunci la îndemînă, a apărut din toate puterile sale (și de cîte ori aproape de unul singur) elementele reale ale progresului social. Nu, ne convinge Mihai Drăgan, acela care a preconizat și impus atîtea reforme în

PERMANENȚE

domeniul învățămîntului, al presei, al lingvisticii și nu în ultimul rînd al esteticii, nu a fost un reacționar. Acela care, cap teoretic mai complex decât oricare altul, a dovedit în cele mai multe împrejurări atîta spirit practic a fost, în orice caz, un om al vremii sale și, totodată, un anticipator genial în direcții care cu timpul s-au dovedit tot mai fertile.

4. Contrar opiniilor mai mult sau mai puțin categorice fie despre hegelianismul concepției estetice a lui Maiorescu (T. Vianu), fie despre apartenența sa la viziunea lui Herbart (Liviu Rusu), sau aceluia care au încercat să facă din el un spirit imobil, încremenit la stadiul din prima tinerețe, Mihai Drăgan evidențiază evoluția neîntreruptă a concepției maioresciene și anume „de la idealismul concret hegelian (frumosul este întruparea ideii în materie sensibilă), la idealismul abstract schopenhauerian (frumosul este intuiția ideii pure, a ideii platonice, a esențelor veșnice, evocarea ideii înseși)”. Este o concluzie care proiectează noi lumini, s-ar putea spune, asupra mult controversatei probleme a originii unora din conceptele întâlnite în scrierile estetice maioresciene.

5. La Titu Maiorescu „principiul autonomiei artei se îmbină armonios cu acela al eteronomiei artei ... Maiorescu nu este partizanul autonomismului estetic, ci al autonomiei esteticului, adică al artei privite dialăuntru, în funcționalitatea ei estetică, dar, în același timp, el crede că nu există ceea ce se numește poezie pură, artă pură în general, altfel spus, o creație artistică total despărțită de realitatea înconjurătoare, și de celelalte activități spirituale”. Nu este un simplu joc de cuvinte, ci o demonstrație de virtuozitate critică din partea lui Mihai Drăgan, la care fie-ne îngăduit să-l trimitem pe cititorul doritor de probe detaliate.

6. Departe de a fi fost lipsit de spirit critic și, de fapt, de simțul valorii, cum au crezut nu puțin dintre detractorii săi reduși azi la o tăcere penibilă sub presiunea evidențelor, Titu Maiorescu are meritul de a fi respirat în permanență aerul rar al înălțimilor, nutrindu-și spiritul din capodopere și respingînd impostura ori de cîte ori s-a pronunțat despre literatura contemporană cu el. Pagina lui Mihai Drăgan subliniază această calitate într-o frază care nu admite echivocul: „...meritul fundamental al criticului junimist — iată un adevăr cîștigat pentru totdeauna, deși mințile geometrice nu-l pot pricepe — este acela de a fi reușit, cu gustul lui fin, cultivat prin frecventarea adîncă a clasicii universale, să intuiască valoarea excepțională a mai multor scriitori reprezentativi ai vremii sale și să lase asupra unora aprecieri și judecăți estetice care s-au așezat, fără contestare la temelia evaluărilor critice ulterioare”.

7. Clasic prin temperament, dar aderent și la concepția romantică cu care era contemporan, Titu Maiorescu este, în egală măsură, și un modern. Concepte ca acelea de inefabil, operă deschisă, sugestibilitate, simbolism fonetic etc., care pe atunci, îndeosebi pe sol românesc, erau noutăți în materie, au trecut mai întîi prin capul mentorului junimist, cel puțin ca elemente de viziune și gust. Acesta este sensul aserțiunii lui Mihai Drăgan că „Maiorescu nu este întotdeauna un romantic, ci și un acut spirit modern”.

8. Titu Maiorescu nu a fost doar un critic cultural, ci și un critic literar în toată accepția cuvîntului, primul nostru critic literar adevărat, întemeietorul criticii literare românești de fapt, ba chiar acela care a întru-chipat, pentru prima dată în cultura noastră, idealul criticii totale, al acelei critici care solicită azi atît de insistent conceptul de interdisciplinaritate. Nefiindu-i parcă suficiente multele argumente desfășurate pînă aici, Mihai Drăgan vine în final cu acela al intuirii atît de exacte a geniului eminescian dovedită mai ales în realizarea atît de celebrei azi ediții princeps a poeziilor eminesciene. „Și dacă spiritul critic — notează el la un moment dat — înseamnă capacitatea de a discerne, de a alege în virtutea unui program estetic, atunci Maiorescu, numai ca editor al poeziilor lui Eminescu, este un critic literar cu un acut simț al valorilor, față de care nu avem motive să ne îndoim”.

TITU MAIORESCU VĂZUT DE ELEVI

Ceremonia discursului

Din punct de vedere al poziției față de lector, discursul maiorescian e un discurs — ianus, conținând, paradoxal, o închidere și o deschidere.

Deschiderea e detectabilă la nivelul linear al textului, manifestându-se ca expresie a unei propensiuni de comunicare. Autorul improvizează un scenariu al comunicării reversibile, intercalează pauze sau lecuri ușor accesibile, repetiții, cu un slab aport de entropie informațională, tocmai pentru a oferi lectorului iluzia participării. Scopul ultim, însă, este de a converti. Fără excese asianice, fără exuberanță sau efuziuni lirice, criticul dă impresia unei autorități, sigure pe sine, care impune de la început condițiile și nu admite opoziția. Aceasta este a doua față a eului creator. De aici sobrietatea stilului. Pe de altă parte, discursul se înscrie pe linia unei strategii de apropiere care urmărește să obțină „acceptarea” din partea lectorului. Există, deci, mai întâi, o închidere, o concentrare decisivă și o impunere fulgurantă a judecății de valoare, dar acest punct inițial, această „monstruoasă” închidere e urmată de o „îmblinzire”. Mai întâi concluzia, apoi, de-abia, demonstrarea ei. „Le point de fuite”, finalul, nu e decât o umbră a „pragului”, a începutului, pe când conținutul operează o reducere fenomenologică și, totodată, o adâncire a unei idei desprinse selectiv din concentrarea informațională pe care o reprezintă „praful”. Dacă începutul oferă informația frustă, cristalizată, cuprinsul e un demers întru căștigarea semnificației. C. Noica vede creația ca un act de „diminutivare” a lumii, de operare în virtutea unui sever principiu de selecție. La nivel intertextual, începutul și finalul discursului maiorescian sînt niște deschideri ample, față de care cuprinsul se prezintă ca o subțiere de clepsidră. Așa e, de pildă, studiul „Eminescu și poeziile lui”, în care fraza de început („Tinăra generație română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu”) și finalul („Pe cît se poate omeneste prevedea, literatura poetică română va face pe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire

pină astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veșmîntului cugetării românești”), se manifestă ca deschideri cu referent general (de altfel, criticul a fost acuzat de exces de generalizare). Față de asertiunea promițătoare cu care se deschide discursul, în cuprinsul studiului nu se face nici măcar o singură raportare concretă, nici o paralelă între Eminescu și vreun alt poet contemporan. Doar o plată asertiune, de tipul: „Nu au existat, nu vor exista în poezia română versuri mai frumoase decît acestea”. Cu toate acestea, vocația sintezei nu e absentă la T. Maiorescu, dimpotrivă, se poate vorbi de o tendință de sublimare a datului informațional. Maiorescu nu aduce numai informația, ci mai ales căută semnificația. Prima devine materie a celei de-a doua și aici trebuie văzută și nevoia de ordonare sistematică, de transformare a discursului într-un demers algoritmic. Acest ultim fapt se manifestă la nivel linear prin cvasi-repetiții de tipul: „Primul pas...”, „Al doilea pas...”. „Expresia” și „comunicarea” tind să se echilibreze. Marea pornire a lui T. Maiorescu e de a comunica, tentatie cu atît mai puternică cu cît e susținută de o încredere iluministă în misiunea omului de cultură și, în special, în rolul modelator al criticii literare. Dacă exordii și concluzii sînt niște deschideri către general, ceea ce incumbă o închidere pe planul comunicării, cuprinsul inversează raporturile: îngustînd vizibil sfera de referință, operează simultan o deschidere.

În fond, existența închiderii e explicabilă, pentru că e normal ca un critic să se exprime „rece”, „ca într-un proces verbal”, modalități de expresie ale stilului științific (pentru a nu da naștere, în cadrul discursului metaliterar, la echivocuri și confuzii). Și totuși o marcă a stilului maiorescian o reprezintă faptul că, deși nu pierde din vedere acest fapt (dovadă aspectul îngrijit al stilului) există o neînfrînată plăcere a dialogului, o orăritate mai mult sau mai puțin orgolioasă — care impune „deschiderea”.

Gina BĂRĂNESCU,
clasa a XII-a, filologie-istorie,
Liceul Economic din Focșani

PERMANENȚE

Maiorescu și democrații revoluționari ruși

Polemica Gherea — Maiorescu — desfășurată în contextul literaturii române într-un moment generator al unei deschideri treptate pentru manifestările artistice și cele științifice — comportă, cercetată diacronic, o privire retrospectivă asupra curentului democrațiilor revoluționari ruși din cele două pătrate de mijloc ale secolului al XIX-lea. Coordonatorul „Contemporanului” își clădește propria ideologie pe baze comune cu mișcarea inițiată, printre alții, de Herzen, Belinski, Cernișevski —, pe socialismul utopic și filosofia materialistă. Nu în chin paradoxal, erorii literare ale activității democrațiilor ruși se regăsesc și la mentorul „Junimii”. Dialectica germană, clasică, dusă pînă la socialism la predecesorii lui Lenin și preluată în mod conservatorist de către Maiorescu, a constituit un izvor comun al formării lor, concomitent cu idealismul abstract al lui Schelling și Schopenhauer, cu idealismul concret al lui Hegel, sau cu antiformalismul herbartian al lui Vischer. Condițiile sociale diferite au determinat direcții majore distincte și finalizării diametral opuse: estetica de nuanță hegeliană a lui Maiorescu și polemica dusă de Cernișevski, Dobroliubov și Pisarev cu sistemul idealist al filosofului de la Stuttgart.

Spre deosebire de înclinația spre particular a criticilor francezi — Saint-Beuve, Lemaitre —, de readaptarea spiritului german la aparatul critic, Maiorescu a îmbinat estetica și critica, teoria generalului cu exemplul concret, filosofia artei cu aplicațiile ei. Continuă astfel ideea lui Hegel și formulează definiția conformă căreia: „frumosul cuprinde idei manifestate în materie sensibilă”. Din același unghi, mișcarea rusă nu desființează arta, subordonînd-o factorului social, ci dorește corelarea cu realitatea și cu implicațiile ei, tinzînd spre o orientare a „esteticii frumosului” către o estetică a artei”. În acest cadru, categoriile estetice ale sistemului apar în strînsă interdependentă cu necesitățile socialului și reflectările lui artistice. Poziția idealistă a lui Maiorescu nu ar fi acceptat o asemenea

concluzie care ar fi scos arta din sfera de influență a „purismului”, a preceptului: „arta își este suficientă”.

Paralelismul continuă și în corelația pe care Belinski și discipolii săi o fac între realitate și ficțiune, între concret și idee. „Ideea sau cuvîntul exprimat prin poezie — notează Maiorescu — este totdeauna un simțămînt sau o pasiune și niciodată o cugetare exclusiv intelectuală”. Subdiviziunile estetice apar ca „obiecte poetice” și nicidecum instrumente ale metamorfозării socialului în imagine artistică.

Estetica lui Maiorescu implică și n.oralitatea artei, detașarea totală și înălțarea cathartică „în lumea ficțiunilor ideale”; aceasta în timp ce școala rusă subliniază rolul hotărîtor de mimesis al artei, situîndu-se la polul opus al filosofiei schopenhaueriene — „Lumea ca voință și reprezentare”.

Cenzura ce se impune asupra creației artistice este critica literară. Mentorul „Junimii” se detașează de opiniile sale de estetician, integrîndu-se în postura de critic, acceptînd rolul „specificului național”, al „caracterului popular”, elemente necesare consacării unei opere reprezentative la scară națională. Accentă chiar înaltăcația realității, inter-relațiile între critică, filosofie, estetică, sociologie. Obiectivismul, spiritul complex, asociativ, receptiv, analitic și sintetic sînt cerințe pentru un critic, ce se regăsesc în ambele teorii ale literaturii.

Echilibrul realitatății de Maiorescu între abstractul filosofic și empiricul criticii, ajutat și de confruntarea cu teoriile „celor cinci”, îl situează pe poziții înaintate — și nu ostile dezvoltării literaturii române — devansatoare a unei complexe mișcări culturale a secolului XX-lea, ce îi recunoaște contribuția hotărîtoare, de pionierat în numeroase domenii ale științelor filologice, în slujba culturii române.

Laura MESINA,
clasa a XI-a,
filologie-istorie.

Liceul Economic din Focșani

TITU MAIORESCU VĂZUT DE ELEVI

Rolul lui Titu Maiorescu

Într-o lume ce căuta să-și închege ființa din haosul reprezentărilor primordiale, în care cuvântul se zbătea să rupă lanțurile formulelor consacrate, întuneric dantesc străbătut de rare revelații, Maiorescu vine demiurgic, despărțind uscatul de ape, întunericul de lumină...

Judecat de posteritate și din punctul de vedere al exagerărilor sistemului său — primă lecție de critică științifică —, Maiorescu rămâne, mai presus de toate, un om al timpului său.

Caracterizată prin echilibrul lucid — clarificat de rigorismele școlii germane — personalitatea criticului este dominată de conștiința transformărilor radicale a căror menire o purta, întru dezvăluirea valorii spiritualității românești.

Maiorescu este, de aceea, în primul rând, un luptător situându-se, prin sistemul de valori ale căruia baze le pune (promovind autonomia esteticului, critica formei fără fond...) — pe

tărîmul absolutizant al ideilor. Atitudinea este specifică perioadelor de mari clarificări ideologice și pe care posteritatea o revalorifică într-o medie.

Critica sa trebuie privită de aceea, după cum însuși Maiorescu observa în „Poeți și critici”, ca o lucrare necesară întru deosebirea valorilor autentice de pastîșe.

Proiectată dintr-o necesitate a momentului (nevoia de literatură de valoare, de instituții competente, de regăsire a formei limbii a spiritualității românești implicit, umbrite de inclinarea exagerată spre străinătate), critica lui Maiorescu nu-și pierde valoabilitatea, constituind punctul de permanență întoarcere a judecăților de valoare în momentele de mare incertitudine.

Irena VRABIE,

clasa a XI-a,

filologie-istorie,

Liceul Economic din Focșani

Maiorescu în fața geniului

Cu Titu Maiorescu, literatura noastră a inaugurat o nouă etapă, cea mai luminoasă și mai vie din toate cele cunoscute pînă acum. El a fost primul care a intuit valoarea literară în epocă a lui Eminescu, cel care în 1870 trimitea la Iași „Junimii” poeziile „Venere și Madonă”, „Mortua est” și „Epigonii”. Surprinzător totuși, criticul nu-și manifestă încă din început entuziasmul. Aprecierile critice făcute imediat după publicarea primelor poezii conțin oarecare rezerve. I se reproșează astfel poetului „blazarea” care nu e în fond decît o insuficiență estetică, „antitezeele cam exagerate”, reflexivitate „mai peste marginile iertate”. Critica poartă cu sine, pe lîngă obișnuitele obiecții maiorosciene ale căror principii estetice au cerut dintotdeauna excluderea din artă a „declamațiunilor politice”, și tot ce constituia reflexie, cugetare, poate și din grija pentru formarea unei conștiințe noi, de nașterea căreia Maiorescu era răspunzător.

Față de afirmația destul de categorică din „Direcția nouă în poezia și proza română”, făcută pe temeiul primelor poezii. Titu Maiorescu nu s-a clintit de pe pozițiile susținute cu atît curaj, decît doar lărgindu-și elogiul pe măsura evoluției creative a poetului. Sporadic, numele lui Eminescu este amintit alături de cele ale lui Vasile Alecsandri, Ioan Slavici, Iacob Negruzzi, pentru ca mai apoi, spre final, convingerea critică a lui Maiorescu să realizeze valoarea culturii poetului, declarînd, în 1889, cum că „la înălțimea manifestării artistice la care urcase Eminescu nu s-a ajuns și nici nu credem că se va ajunge vreodată”.

Daniela ENACHE,

clasa a XI-a

filologie-istorie,

Liceul Economic din Focșani

PERMANENȚE

Maiorescu prin vreme...

Geniu pentru că a înțeles geniile, pentru că a fost ca și „furtuna mergând împotriva vântului” (Soren Rierkegaard), a recunoscut Ideile și s-a constituit în fața lor „ca un corelativ”, „ca un pur subiect cunoscător” (Schopenhauer), Titu Maiorescu vine la răscruce de drumuri și rămâne pentru posteritate un izvor de gânduri și structuri. Concepțiile, construcția, limbajul vor constitui pentru generațiile de critici de la începutul secolului nostru, un adevărat program de creație. Dintre aceștia se remarcă triada cunoscută: Ibrăileanu—Lovinescu—Vianu.

Influențele maioresciene se remarcă mai ales la nivelul estetic (în special ideile cuprinse în „O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867”. Suprapunerea poezie—sentiment („ideea... exprimată prin poezie este întotdeauna un simțămînt sau o pasiune”) se va regăsi la Ibrăileanu („arta este reprezentarea foarte individuală a fiecărui autor”), la Vianu (și cu referiri în privința stilului „artistul este și trebuie să fie lucrătorul cel mai sever cu sine însuși”). De aici derivă și distincția poezie—realitate, arta avînd misiunea de a rupe omul de cotidian (fiecare operă se naște dintr-o nemulțumire), de a-i ridica în vis, în amăgire (cu raportarea comună la Schelling: „Nu există decît două căi pentru a ieși din realitatea comună: poezia, ce ne transportă într-o lume ideală, și filozofia care șterge în fața noastră lumea reală”). „Politica, știința nu sînt preocupări poetice, în sensul că poezia n-are a se îndelețnici cu descoperirea adevărului științific...” (E. Lovinescu); „Arta... este superioară mișcării și relativismului istoric și determinată de singurele norme imanente” (T. Vianu), iată afirmații care se nasc din dezbaterile maioresciene, din „Condițiunea ideală a poeziei”: „poezia” nu va fi „niciodată o cugetare exclusiv intelectuală sau care ține de tărîmul științific”. Ibrăileanu va ajunge pînă la o posibilă identificare, cuprinzînd șirul de reguli și modalități de urmărire a lor (rolul cuvîntului simplu, dar încărcat cu semnificații, factorii de literarizare, gradația conflictului, exagerarea „obiectelor sub impresia simțămîntului sau a pasiunii”, pentru a atrage atenția cititorului — sfîrșitul tragic) în lucrarea sa fundamentală „Creație și analiză” (prin primul termen înțelegîndu-se totalitatea reprezentărilor despre personaje, iar prin al doilea „ceea ce autorul citește în sufletul personajelor sale” și spune). De asemenea, pe aceeași linie va merge și E. Lovinescu: „În artist trăiește... conștiința de a... suprapune realității o lume ideală...”.

Criticul își continuă creația prin urmașii săi și în domeniul criticii și istoriei literare. Combaterea dogmatismului sămănătorist (lirismul excesiv, paseismul literaturii despre țărani), confuziei dintre estetic și cultural își găsește continuarea la Lovinescu. G. Ibrăileanu îi continuă și îi adîncește discuția asupra valențelor clasice, realiste și umaniste ale dramaturgului (referitor la articolul din 1926 — „Numele proprii în opera comică a lui Caragiale”, plecîndu-se de la articolul maiorescian din 1885 — „Comediile d-lui I.L. Caragiale”), literatura populară, considerînd-o ca și marele critic, factorul care a pregătit apariția lui V. Alecsandri. De asemenea, T. Vianu urmează metodele de investigare în operă (perspectiva psihologică, raportarea la principii estetice, studiul stilistic, realizînd și aici o împărțire a prozatorilor în retorici și realiști).

Maiorescu trăiește și într-un strat mai adînc, nespus, dar simțit — cel moral. Dacă Ibrăileanu îl considera (într-un articol din 1919) — „pînă astăzi cel mai bun scriitor de idei al românilor” —, E. Lovinescu sensibilizează relația sa cu marele critic: „Energia am scos-o din mine, dar imboldul și mai ales directiva am scos-o din T. Maiorescu, omul pe care l-am admirat de la primul contact cu slova sa”.

Astfel, Maiorescu rămîne prin vreme și prin gînd, chiar dacă uneori se numește Ibrăileanu sau Lovinescu, alteori Vianu sau Călinescu, așteptînd să se mai numească...

Mariana BALACIU,
clasa a XI-a,
filologie-istorie,
Liceul Economic din Focșani

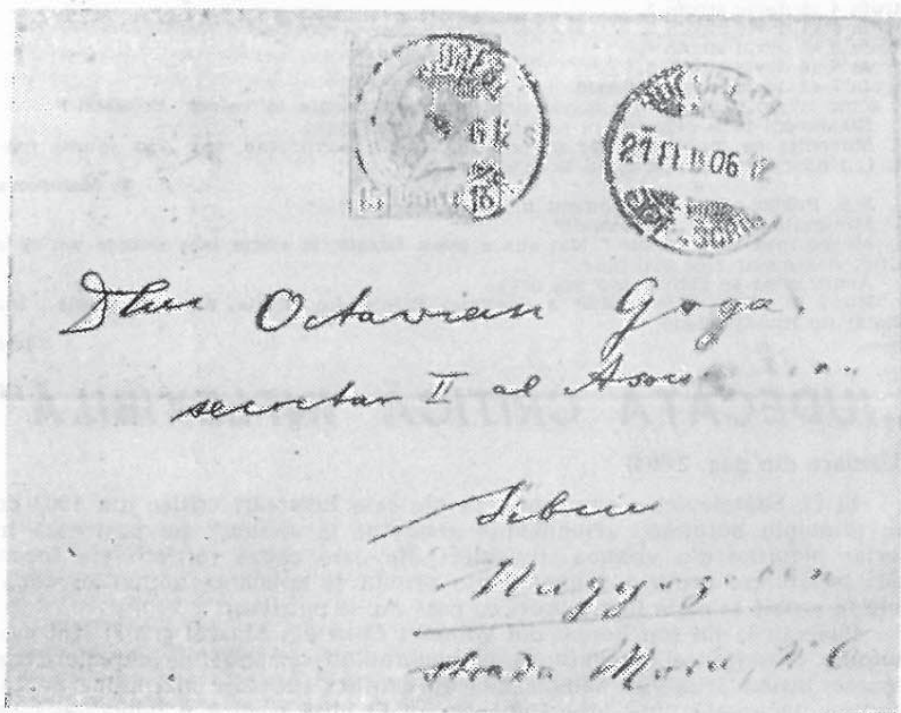
IneditTITU MAIORESCU

Titu Maiorescu către Octavian Goga

În 28 septembrie 1984, am primit, de la cercetătorul și istoricul literar, Ștefan Lemny, din Iași — a cărui soție, Doina Lemny, actualmente profesoară, fostă elevă a Liceului „Unirea” din Focșani — volumul „Octavian Goga în corespondență”, al doilea în seria de documente literare despre poet — Ediția îngrijită de Mihai Bordeianu și Ștefan Lemny a apărut în Editura „Minerva”, în anul 1983.

Sensibilei dedicații adresate mie de editor pe foaia de titlu a volumului, îi răspund acum, cu gândul că în acest loc își are o potrivită apariție documentul aflat în colecția mea, după informația noastră, inedit, el neaflindu-se nici în volumul întâi al lucrării, apărut în 1975 sub îngrijirea Danielei Poenaru și prefațat de Vasile Netea.

Pe fața plicului :
D-lui Octavian Goga
Secretar II al Asociațiunii
Sibiu
Nagyszeben
Strada Morii, n. 6 ;
ștampila poștel : București 21 feb. 1906, 12
Pe spatele plicului :
ștampila poștei : Nagyszeben 1906 — feb. 22 N2

Atât pe fața plicului cit și pe prima pagină a scrisorii, se află înscris cu creion de culoare roșie cifra 62, ceea ce ne determină să credem că și această scrisoare ar fi făcut parte din arhiva revistei „Lucașfăruș”, pierdută la sfârșitul primului război mondial de către Octavian Tăslăuanu.

Câteva lămuriri :

Octavian Goga se afla în anul 1906 la Sibiu, după decesul tatălui său, Iosif Goga, la 24 decembrie 1905. Această întimplare, așa cum mărturisește poetul în scrisoarea din 27 martie 1906 către Titu Maiorescu (vezi pag. 126 din volumul II — „Octavian Goga în corespondență”, 1983) i-a schimbat tot rostul. Trebuind să rămână lângă ai săi și să-l îngrijească, împreună cu mama sa, pe cei doi frați mai tineri, pe o soră, Victoria Goga, aflată într-un pension din Sibiu și un frate, Eugen Goga, aflat la liceul din Blaj, a primit postul de „secretar al doilea” la „Asociațiunea”, neavând alte mijloace materiale. Scriitorul remarcă :

„Cu soarta de altfel mă împac, căci îmi dau seama că, în împrejurările actuale, la noi în Ardeal, un condei românesc nu se poate aștepta la mai favorabile condiții de trai”.

Postul de secretar II al ASTREI — „ASOCIAȚIUNEA TRANSILVANĂ PENTRU LITERATURA ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN” — organizație culturală în-

PERMANENTE

ființată la Sibiu în anul 1861 și care și-a încheiat activitatea în anii de după cel de-al doilea război mondial — îi asigura posibilități minime de existență.

Revista „Lucaefărul“ a apărut cu începere de la 1 iulie 1902 la Budapesta, iar din 1906 își mută sediul la Sibiu, fiind redactată, într-o vreme, de Octavian Tăslăuanu, sub îndrumarea neafișată a lui Octavian Goga. În această revistă apar majoritatea poeziilor ce vor forma conținutul volumului de debut al lui Goga, „Poezii“, apărut în 1905, la Budapesta.

Datorită raportului întocmit de Titu Maiorescu, Academia Română va acorda la 21 martie 1906 premiul „Herescu — Năsturel“ poetului Octavian Goga. Tot atunci și tot datorită lui Titu Maiorescu, a primit premiul Academiei și Mihail Sadoveanu. Cum a primit tânărul scriitor sfaturile critice ale lui Titu Maiorescu aflăm din scrisoarea mai sus menționată din care cităm :

„Vă mulțumesc pentru cuvintele ce-mi adresați. Ele desăvîrșesc convingerea mea despre d-voastră, ca părinte plin de îngrijire al tineretului cu năzuințe spre muncă“.

Fatma pomenită în finalul scrisorii este pseudonimul literar al poetei Elena Farago (1878—1954), colaboratoare și a revistei „Lucaefărul“ din Sibiu. Numele la naștere : Elena Paximade. (Vezi : Mihail Straje — „Dicționar de pseudonime“ — Editura „Minerva“ — 1973).

I. ROGOJANU

București, 8/21 februarie 1906

Cunoști vorba lui Caragiale, cap al, minte ce-ți trebuie ?

Poeziei d-tale din „Lucaefărul“ n. 3 ar fi să-i scoți ceva apă și să-i concentrezi spiritul. Spre pildă :

Strofele 1, 3 și 5 să dispară iar celelalte să se înșire mai firesc așa :

strofa 2 să devie strofa 1.

strofa 4 să devie strofa 2.

strofa 8 să devie strofa 3.

strofa 9 să devie strofa 4.

strofa 6 să devie strofa 5.

strofa 7 să devie strofa 6 finală,

și acum avem o poezie frumoasă pentru o nouă ediție în volum. Primești ?

Nu deveni prea evlavios în apropierea Mitropolitului.

Mucenița ca mucenița, dar nu uita nici pe Anadyomene, cea „din spuma mării (...) născută“, nici pe divul Dionisos.

T. Maiorescu

P.S. Primesc în acest moment n. 3 din „Lucaefărul“.

Minunată poezia „De demult“.

Merge însă moș Istrate ? Mai sus e popa Istrate, și acum moș Istrate parcă e altul. Poate s-ar zice mai bine.

Acum popa se ridică, sau așa ceva.

Bună și poezia „De ursită“ a doamnei Fatma din Brăila, ăia se apropie (cu stială) de Anadyomene.

Idem

„JUDECATA CRITICĂ INFLEXIBILĂ“

(Urmare din pag. 2 604)

Și H. Sanielevici e confruntat în ale sale Incercări critice din 1903 cu un principiu horatian : „Nonumque prematur in annum“, nu păstrează în sertar lucrările din vremea studenției, din care cauză respectivele încercări păcătuiesc printr-o „generalizare pripită și aplicarea noțiunilor căpătate în școală la niște împrejurări cu care nu se potrivesc“.

Povestirile lui Ion Boteni din volumul Casa din Muscel (1907) sînt monotone, „descrierile se confundă în generalități, amănuntele caracteristice lipsesc, întâmplările sînt banale, nici un conflict sufletesc mai adînc nu întreprinde lîncezeala unor idile după tipic“. O idilă rustică e împodobilă cu citate din Trovatore, alta, de la oraș, cu „sărutat de mielă“.

Interesantă e distincția dintre Amintirile lui Ion Dragoslav din 1909 și acelea ale lui Ion Creangă : „Creangă era un om simplu și fără multă carte, era al poporului și vroia să rămînă al poporului ; un învățător primar, mîndru de a fi învățător primar și fără dorința de a ajunge mai sus. El vorbea și scria de la sine în graiul țaranului moldovean ; la el stilul poporan era firesc. D-l Dragoslav umblă după cultură literară ; stilul său țărănesc e meșteșugit. Creangă pornește de jos și ajunge sus ; poporanistii pornesc mai de sus și ajung jos. Creangă se înalță, poporanistii ne coboară“.

Maiorescu nu se referă la poporanismul de la Viața românească, unde I. Dragoslav, sămănătorist, nu era primit, ci la falșii exaltatori ai țărănismului literar. Sentința lui e fără apel : „Conchidem că Academia Română, cu toată recunoașterea unui talent probabil, nu poate premia o direcție greșită“.

Prof. ION LEU:

Recitind pe Maiorescu

Recitind articolele și studiile lui Titu Maiorescu după 100 sau 120 de ani de la publicarea lor, observi cu uimire frumusețea și claritatea expresiei nealterate de trecerea timpului și descoperi din nou tenacitatea, argumentația strinsă, stringența multor probleme pe care le abordează marele critic, înțelegerea necesității urgente rezolvării, sesizarea importanței lor pentru dezvoltarea culturii și a întregii societăți românești, în ultimele patru decenii ale secolului al XIX-lea. Distingem în spatele intervențiilor calme și severe pasiunea reținută de luciditate, ceea ce le conferă greutate și eficiență. Imaginii olimpice calme îi la locul o alta, care ne prezintă un Maiorescu îngrijorat, pasionat, om de altitudine, ambițios în interesul culturii, năzând să introducă ordine în scrisul românesc, să înlăture exagerările de orice fel care ar fi putut dăuna dezvoltării.

Este uimitor, și nu credem că este întâmplător, că prima sa importantă intervenție privește principiul de adoptat în scrierea limbii române.

Studiul „Despre scrierea limbii române” (1866) deschide atacul împotriva direcției dominante din cultura noastră. După expresia foarte potrivită a lui Nicolae Manolescu, „în limba a dat prima lui mare bătălie și a câștigat-o.”

În această primă scriere, studiul de amploare, el propunea unificarea ortografiei, element esențial al unei culturi, aflată la începutul dezvoltării. Titu Maiorescu analizează sistemele alfabetice și propune o ortografie ce va fi adoptată, în cele din urmă, de Academie, în cea mai mare parte în vigoare și astăzi.

Lupta pentru generalizarea la seară națională a sistemului ortografic, aplicat la început în tipărișturile „Junimii”, a fost lungă și grea și a antrenat toate somitățile lingvistice românești.

Bătălia începută în domeniul scrisului s-a extins asupra altor sectoare cum sînt limba, literatura, cultura în general.

În 1868, în articolul „Limba română în jurnalele din Austria”, Maiorescu analizează limba folosită în periodicele din Transilvania, Bucovina și Banat (provincii încorporate la Imperiul austro-ungar), care „a ajuns într-o stare ce nu mai îngăduie tăcerea”. Ziarisții români din aceste provincii denaturau limba, fapt ce devenea o primejdie cu atât mai periculoasă cu cât pericolul era ignorat. Cu fermătate, Titu Maiorescu avertizează asupra nocivității pentru puritatea limbii române. El combate tendința de germanizare a limbii noastre, falsa originalitate în formarea și întrebuințarea cuvintelor, precum și stilul greoi al articolelor. Criticul amintea că, folosindu-se de o limbă neînțeleasă, publicațiile nu-și mai pot îndeplini rolul de influențare a comunității românești din afara granițelor naționale. Maiorescu emite, cu această ocazie, câteva judecăți care țin de bun simț, dar și de îngrijorarea față de soarta limbii naționale. El afirmă că „singura rațiune de îngăduit în această materie este uzul poporului, care face lege și care își are totdeauna cauza lui binecuvîntată și mai profundă decît rațiunile filologilor”, că „limba poporului rămîne totdeauna deasupra și nu este exemplu în istorie ca vreodată să se fi întîmplat altfel” și că „cerința unei limba curate este o cerință absolută, de la a cărei împlinire nu se poate dispensa nici un jurnal care-și respectă publicul sau cel puțin se respectă pe sine în misiunea ce și-a ales-o de a fi conducătorul poporului pe calea progresului național”.

Maiorescu realizează în articolul său o adevărată lecție de limbă română, de respectare a ei.

Critica aceasta va stîrni o avalanșă de răspunsuri violente, care respingeau erorile semnalate, socotindu-le „bagatele”.

În 1873, în articolul „Beția de cuvinte” subintitulat „studiu de patologie literară”, Maiorescu recurge la ironia tăloasă și sarcasm. Pentru a fi convingător, el folosește expresia sugestivă și metaforică, „Beția de cuvinte” este explicată ca o boală care se dezvoltă pericolos de la folosirea unei cantități exagerate de cuvinte în raport cu modestia ideii prezentate, trecînd prin stadiul recurgerii la cuvinte secl. ca să ajungă la slăbirea inteligenței, manifestată prin pierderea logicii. „Cuvîntul, ca și alte mijloace de beție, e pînă la un grad oarecare un stimulent al inteligenței. Consumat însă în cantități prea mari și mai ales preparat astfel încît să se eterizeze și să-și piardă cu totul cuprinsul intuitiv al realității, el devine un mijloc puternic pentru arătarea inteligenței”.

Condamnarea este totală prin ridiculizare.

Lupta dusă pentru puritatea limbii continuă și T. Maiorescu publică în 1891 alt articol cu tîntă precizie: „Neologisme”. Mai întîi se înregistrează progrese mari în domeniul limbii folosite în presă și sînt amintite acuzațiile la adresa „Junimii” și a „Convorbirilor literare”, calificate drept cosmopolite, germanizatoare și, deci, an-naționale. Calificativele meritate de cei criticați erau aruncate fără logică, fără responsabilitate asupra celor care aveau curajul să încerce remedieri.

Titu Maiorescu rămîne calm și nu așteaptă să-i fie recunoscută dreptatea, pentru că știe că aceasta e de partea sa. El constată că problema neologismelor în limba română este nerezolvată. Cu aceeași intuiție, în cunoștință de cauză, el susține ideea adoptării de neologisme numai cînd nu există un cuvînt corespunzător în limba română și numai din limbile romanice, cu preedere din france-

PERMANENȚE

Ștefan CAZIMIR:

I. L. Caragiale față cu kitschul*

„Oamenii lui Caragiale — scrie T. Vianu — trăiesc într-o lume fără obiecte, vidă, cu foarte rare indicații asupra costumului lor, fără vreuna cu privire la decorul caselor în care locuiesc sau a lucrurilor pe care le manipulează”. Observația în sine este exactă, dar interesantă pentru noi devin acum excepțiile. De câte ori se decide să rupă tăcerea asupra vestimentației eroilor și a obiectelor deținute de ei, scriitorul o face dintr-o unică perspectivă: aceea a fenomenelor kitsch.

De o minuțioasă prezentare a costumului și accesoriilor beneficiază Leonică Ciupicescu (cunoscută întrupare, din vremea Clanonului, a „omului fără calitate”): „Gheroc negru cu doi nasturi; jiletcă de pichet în fața oului de rață, cu bumbi de sticlă mată cît o alună turcească, imitație de măr-găritar; sau altă jiletcă, de plisă vișinie cu bumbi roșii de mărgean imitație”; „cravata de predilectie a lui Leonică era de mătase în fața argintului viu, înfățișînd pe amîndouă căpățîiele, în colori firești, bătălia de la Waterloo, țesută în puntulețe foarte subțiri cu ibrîșim” (subl. mele). „Pe urmă, fiecare cravată își avea agrafa respectivă, și fiecare agrafă avea o însemnare simbolică. O inimă de mărgean, străpunsă de o săgeată lucrată în diamantele, arăta deslușit că «inima lui Leonică era foarte simțitoare la loviturile lui Cupidon»; două cheite de aur încrucisate însemnau că «Leonică stăpînea secretul cu care se pot deschide toate inimile»; un condei de pană, zugrăvit în smalt pe o condicută de aur deschisă, dovedea că «Leonică își închinase viața nobilei profesii de amploiat» — și altele”. Textul, la o lectură atentă, se dovedește foarte dens în semnificații. Mai întîi, grija accentuată a costumului („obișnuia să se îmbrace foarte galant”), semnălnîd setea de identitate a celui lipsit pe de-a-ntregul de ea, în plan fizic și moral. Preferința, apoi, pentru accesorii ieftine și banale, avînd însă aparența valorii (imitații de măr-găritar sau de mărgean), și — revers al medallee — gustul pentru „realism” (bătălia de la Waterloo reprezentată „în colori firești”). Cultul lui Napoleon nu trebuie nici el trecut cu

vederea, fiind vorba de un strămoș recunoscut al kitschului prin unele tendințe pe care le-a propulsat și, totodată, de un subiect major al artei kitsch, începînd cu celebrele „images d'Epinal”. De notat, în fine, înclinația subliniată către alegorii („fiece agrafă avea o însemnare simbolică”), în virtutea lipsei de ambiguitate a mesajelor, cum textul însuși nu înțirzie să demonstreze.

Ceea ce-i conduce pe eroii lui Caragiale în opțiunile lor vestimentare e, mai presus de toate, pretenția. Autorul, într-un rînd, o spune direct: în finalul Scrisorii pierdute, Farfuridi și Brînzovenescu, împreună cu „alți alegători mai spălați”, apar „în costume de pretenție provincială”. Același impuls se lasă citit în ținuta lui Rică Venturiano („ca sticlele-n ochi, cu giubenul în cap și cu basmaua iac-așa scoasă”), în preferința unora, la ocazii deosebite, pentru încălțările cu bizeturi („Mișo — exclamă Crăcănel —, să mă vezi cu ghete de brunel cu bizet pe catafalc !...”) și, mai pe larg în delicioasa prezentare a modei masculine de la 1900 efectuată de Tiberiu Bumbas: „Tinărul institutor poartă o redingotă neagră foarte lungă-n poale; în schimb, pantalonii tot negri sunt destul de scurți; jiletca albă deschisă; o fundă mare rose-păle la gît, ale cărei căpățîie filfite la fiecare mișcare pe manșca egretie ca porțolonul: în picioare pantofi galbeni și ciorapi crème; în mîini mănuși grisperle; o pălăriuță canotieră de paie de deosebite fețe, cu panglica orosează asortată și umbrelă cenușie de soare. Fiindcă-i vînt afară, pălăria este garantată cu șiretul petrecut printr-un nasture al redingotei”. (Premiul întîi)

Toaletele feminine introduc în tabloul pete de culoare mai vie. Soția decanului avocaților „trage după dînsa o interminabilă rochie de catifea verde cu funde bogate de satin rose” (25 de minute...). Mișă Protopopescu, arborează o pălărie mare „bleu gendarme [...] cu panglică vieux-rose” (Five o'clock). Găteala doamnei Georgescu, în ziua memorabilei excursii la Sinaia, include „bluza vert-mousse, jupa fraise ecrasée și pălăria asortată; umbreluța a roșie, mănușile albe și demibotinele de lac cu cataramă,

clorapii de mătase vărğați, în lanțul piciorului, o bandă galbenă și una neagră, despărțite cu cite un fir stacojiu" (Tren de plăcere). Invația de termeni galici duce la paroxism altercația culorilor, anulând efortul conciliator al pălăriei „asortate”. Toaleta de bal a doamnei Cuțopolu (fiică de mărunt slujbaş, ajunsă soția unui senator multimilionar) ilustrează kitschul opulent: „E o arătare ca din povești... O rochie de catifea vînată-deschis ca opalul... Pe cap, pe umeri, pe gît, pe brațe, în degete, în urechi, o avere, o avere întreață în pietre scumpe!" (O blană rară). În zona kitschului, putem observa, nu intră doar bijuteriile false!

Și în sfera obiectelor de uz curent, de la cele mai umile pînă la cele mai orgolioase, factorul comun rămîne pretenția. Puținătatea referințelor în materie („Eroii n-au interior — spune G. Călinescu —, nu se prelungesc în lucruri, sînt niște nomazi citadini") este compensată prin forța lor de sugestie. Lampa cu gaz care luminează conversația conului Leonida și a soției sale are „un abat-jour cusut pe canava", indicînd o anume treaptă a resurselor și aspirațiilor. În inventarul casnic al d-rei Lucreția Ionescu figurează „un șifonel cu oglindă sfîluită în valoare de una sută douăzeci de lei și o lampă sistem cu două fitiluri de porțolan cu abajur", iar mobila d-rei Matilda Popescu este îmbrăcată în „plus de coloare delicată" (Proces-verbal); preluate de comisar din gura persoanelor în cauză, formulările reflectă un viu sentiment al demnității, transferat asupra obiectelor. Ridicarea gradului de confort și prosperitate nu suprimă tendințele kitsch, ci doar le modifică expresia materială. Doamna Cuțopolu posedă un „évantai de sidex și de pene de struț", Măndica Piscopesco — „un cuțit de sidex pentru tăiat corespondența", precum și „un samovar și un serviciu de argint cu coroană de conte deasupra monogramei E.P. — Esméralde Piscopesco — de toată frumusețea". În reședința de la țară a bogatului Mămolache Gavidî („Un parc măret și un cottage englezesc cum se găsesc rar la noi"), oaspeții pot admira între altele „o fotografie recentă — încadrată în patru vergele de aur masiv, prinse la încheieturi cu ținte de diamant ca boabele de năut — nașul ținînd în brațe cu dragoste pe mica fină, care-i rîde cu nevinovăție" (Om cu noroc).

Spiritul lui Caragiale, deschis într-

șiilor cu bătaie lungă, a surprins de la apariție două specii de obiecte kitsch, larg răspîndite pînă în zilele noastre: gadgetul și presse-papier-ul. Primul dintre ele este definit de A. Moles drept un „obiect artificial, menit să satisfacă anumite funcții neînsemnate cu caracter special din viața de toate zilele". Gadgeturile sînt, după același autor, unifuncționale și plurifuncționale, iar cele din a doua clasă pot asocia funcții contigue sau noncontigue. În cazul funcțiilor noncontigue (ceasul-brichetă, lanterna-ruj de buze, stiloul-pudrieră ș.a.m.d.), gratuitatea asociațiilor dă la iveală „un sistem suprarealist". Un exemplu tipic de gadget plurifuncțional cu funcții noncontigue ne oferă Caragiale într-o Cronică din Ghimpele (1876): „O tabachere de tutun, de argint rusesesc masiv, à surprise. Mergi la Fialcowsky, iei un scaun, șezi lîngă cîțiva prieteni, scoți tabacherea și o pui pe masă. Un amic îți cere o țigară. — Cu plăcere, poftim! Amicul apasă resortul capacului... și la moment, flașneta misterioasă din tabachere începe să cînte marșul de la 48. [...] Toti asistenții o ia, o examinează, o admira — și tabacherea, trecînd din mîna-n mîna, termină marșul de la 48, pentru ca să-nceapă o mazurcă încîntătoare. „Un alt portabac cu muzică va deveni, în D-ale carnavalului, obiect de loterie eternă, dovadă elocventă a forței lui de atracție. Mai tîrziu, în 1906, persiflînd jubileul regal, Caragiale va pretinde că, la Mosi, d. Paraschivescu a dăruit principesei Elisabeta o păpușă extraordinară, care cîntă «Trăiască regele!» și «Deșteaptă-te, române!», și că regele, plăcut impresionat, ar fi propus măsuri de ordin vamal pentru stimularea industriei de păpuși «naționale»" (scrisoare către Petre Th. Missir, 5.VI.1906).

Dar presse-papier-ul? „... trăim cu totii — observă A. Moles — într-o lume plină de presse-papier-uri, răspîndite chiar și în birourile cu aer condiționat, unde categoric nu se simte nici o briză de curent". Caragiale a deslusit încă de la începutul secolului, sigiliul kitsch al acestor obiecte. În cabinetul avocatului din Art. 214, rolul de presse-papier revine unui bust de bronz al lui Cicero, pe care desfășurarea acțiunii îl va promova în clasa instrumentelor plurifuncționale: părintele Petcu se va sluji de el spre a bate tîrîi pe marginea biroului. Încă un caz de suprarealism combinatoriu!

*) Capitolul dintr-o lucrare cu același titlu, care definește opera lui Caragiale drept „un vast studiu dedicat fenomenului Kitsch, cauzelor, fenomenelor și manifestărilor lui".

ISTORIE LITERARĂ

„Foaie pentru minte, inimă și literatură“ — 150

La 2 iulie 1838, Brașovul, acest vechi centru de cultură, avea un nou periodic: „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, scos ca supliment al „Gazetei de Transilvania“, sub îngrijirea redactorului George Barițiu și a editorului Joan Gott.

Ultimul număr al revistei va fi în 24 februarie 1865, deci după 27 de ani de existență.

La redactarea revistei au mai participat: Andrei Mureșanu (între 1838 — 13 februarie — 1850) și, vărul său, Iacob Mureșianu (9 septembrie 1850 — 24 februarie 1865).

Programul acestei publicații l-am putea sintetiza prin versurile aceluia cărui Mihai Eminescu i-a închinat un poem, Andrei Mureșanu: „Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri“, versuri-îndemn care vizau pe românii din teritoriul vechii Dacii aflați în acel timp sub diverse dominații sau imperii străine.

La 1848, poezia lui Andrei Mureșanu, „Un răsunet“, pusă pe note de Anton Pann, a devenit cunoscută sub numele de

„Desteaptă-te, române“, ca imn al nației, din același motiv.

Legătura revistei brașovene cu periodicele din Muntenia („Curierul românesc“ al lui I. H. Rădulescu) și din Moldova („Albina românească“ a lui Gheorghe Asachi) au dus la un consens în acțiunea întreprinsă de publiciștii români în realizarea unității spirituale a românilor.

În „Dicționarul literaturii române de la origini până la anul 1900“, care se dovedește a fi un instrument de lucru necesar aștit pe masa elevului cit și a universitarului, în articolul dedicat revistei „Foaie pentru minte, inimă și literatură“ Remus Zăstroiu, unul din puținii intelectuali bucureșteni, care după George Topîrceanu, a devenit țesean, ne prezintă scopul, condițiile de apariție, conducătorii, colaboratorii, conținutul acestei publicații românești.

Redăm, în grația zilelor noastre, două din stirile publicate în revistă după exemplare aflate în colecția noastră: nr. 29, luni, 21 iulie 1847, pg. 236 „Cultura în România“.

„După raportul oficial, înfățișat de C/instita/Eforie a școalelor naționale, principatului României (n.n. — se referă numai la Țara Românească) are 2518 școli în care învață 57 351 tineri. Școala centrală din Craiova are 449 tineri, iar în Colegiul din Sf. Sava au învățat 662 tineri, sunt 49 de profesori din care 8 la Craiova“.

Nr. 4, luni, 26 ianuarie 1848, pg. 32 „Convorbiri peste mări“.

Între toate minunile artei omenești, după vapor, este electrotelegraful, prin care (se) pot înștina cugetele de la o cetate la alta într-o elipă ca și cum ar vorbi. Acum însă s'a făcut o preaindestulătoare probă cu un asemenea telegraf marin pînă în mare (sic!). În Engliera, de la portul Kus la insula Vlet (?) s'a întins numai un fir de metal drept prin mare, și cu el se făceau într-o elipă întrebări și răspunsuri cu o mare exactitate.

Această cam mică probă e de un mare interes și va avea prețioase și nenumărate urmări după sine. Poate nu departe, cele mai depărtate puncte ale pământului curînd vor ajunge să se întrecorrespundă într-o clipă. Poate păstrarea acestor fire sau sirme vor conștina tot globul, căci care stat și cetate nu se va însărcina cu păstrarea unui atît de prețios corespondent pe tot minutul și pe ori ce timp, zi noapte, vară, iarnă s.c.l. ?

Univ.*

Notăm concluzia articolului scris de R. Zăstroiu: „Nu mai puțin importantă este contribuția publicației la răspîndirea cunoștințelor științifice și la combaterea, în stil iluminist a concepțiilor învechite, precum și aportul ei la clarificarea chestiunilor de limbă literară și ortografie, la respingerea unor afirmații eronate și tendențioase, făcute de diferiți istorici și publiciști străini în legătură cu originea limbii și a poporul român sau în legătură cu istoria noastră națională“.

Motivat de ocazia prezentării acestei vechi publicații îmi îngădui a aminti în-

teleptul sfat pe care l-am primit de la regretatul estetician Liviu Rusu: „Ori de cîte ori dorim să aflăm ceva (se referă la istoria literară, dar eficiența lui poate fi probată și în alte ocazii) să căutăm izvorul, respectiv documentul original“.

Bogatele fonduri spirituale ale bibliotecilor din întreaga țară așteaptă noi cercetători, specialiști sau numai amatori, fonduri care oferă noi și noi dovezi de contribuție a poporului român la patrimoniul culturii umane.

Ion C. ROȘOJANU

(Urmare din pag. 2 615)

ză. El se pronunță împotriva înlăturării cu orice preț a cuvintelor de origine slavă. Și un nou critic amintește ziaristilor și scriitorilor că „limba română are genul ei propriu și cuvintele ei proprii... acestea trebuiesc cunoscute și trebuiesc deprinse” și „dacă este să vorbim și să scriem românește trebuie neapărat să ne dam ostentația de a cunoaște și «Biblia» română în frumoasa limbă din secoul al XVII-lea, și cronicarii noștri, și poveștile, poeziile și proverbele populare. Fără această cunoștință nu poți fi scriitor român”.

O altă intervenție importantă, tot în domeniul limbii și al stilului, o înregistrăm în 1902 prin articolul „Oratori, retori și limburi”. Distincția pe care o face Titu Maiorescu încă din titlu este zdrobitoare la adresa vorbitorilor și ziaristilor de tip consacrat de I.L. Caragiale prin vas Cațavencu. El combate în această intervenție, așa de inspirat intitulată, „limbelșugateile inferiorii literare, afirmările nemotivate, necum frazele înșirate fără rost”.

Criticul impusese un stil în expunere, el însuși fiind un mare orator. El face distincții foarte precise între acești vorbitori prin niște formule antologice, care dovedesc puterea de înțelegere, dar și ironia mușcătoare ce trebuia să-i anuleze pe îndrăzneții vorbitori, ignorant și ambițios :

„Oratorul vorbește pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limburi pentru a vorbi (...). Pe orator îl stăpânește scopul, pe retor — deșerițacunea, pe gurăliv — mincărimea de limbă. De aceea oratorul poate avea o valoare permanentă, retorul — numai una trecătoare, limburi — nici una”.

T. Maiorescu combate „sonoritatea goală a banalităților”, „deciamația fără înțeles” și „aparența erudiției cu citate străine”. Criticul constată cu nedismulată satisfacție că s-au schimbat prestațiile auditorului în fața cărora „discursul nu mai are trecere decât în măsura competenței și autorității celui ce-l pronunță”.

Nu este lipsită de interes, din acest punct de vedere, afirmația lui Barbu Ștefănescu Delavrancea care, într-o scrisoare, adresată în 1896 lui V.A. Urechea, recunoaște în marele critic, „cel mai desăvârșit” orator, reprezentarea „minunea cuvintului pe care neamul românesc a fost în stare s-o zămiscesc”, puțină fi socotit „părintele bunului simț al literaturii românești”, a cărui disciplina poate fi învățată.

Să reținem că B. Șt. Delavrancea era la rindul lui un recunoscut orator.

În cele peste patru decenii de prezență în presa literară, edificatoare este atitudinea criticului față de folclor, atitudine normală și consecvență pentru un om de cultură care aprecia limba poporului. Vom cita doar două din lucrările lui, din care T. Maiorescu apare ca un admirator sincer al literaturii populare pentru valoarea ei artistică, model pentru scriitorul român.

În 1868, el publică studiul „Asupra poeziei noastre populare”. Mai întâi este remarcată tăcerea cu care a fost întâmpinată de către presa românească antologia de poezie populară a lui V. Alecsandri, ceea ce i se pare criticului: a fi „o lipsă de conștiință”. „Cartea domnului V. Alecsandri va rămâne pentru tot timpul o comoară de adevărată poezie și totodată de limbă sănătoasă, de notițe caracteristice asupra datinilor sociale, asupra istoriei naționale și, cu un cuvânt, asupra vechii poporului român”.

În poezia populară el constată „delicatesea expresiilor și justetea comparațiilor”, limba frumoasă și expresivă, precum și sentimentul sincer și pur care transpare. Articolul de prezentare a colecției se încheie laudativ la adresa baroului de la Mîrcești.

Cu alte ocazii, T. Maiorescu va reveni și va sublinia importanța folclorului pentru literatura cuită și influența exercitată asupra marilor creatori de poezie. („V. Alecsandri a adunat poeziile populare pentru a da elementului național celui mai sigur punct de dezvoltare temeinică în literatură”, „...Emineescu s-a inspirat de-a dreptul de la ea”, sau despre poezia lui O. Goga, scrie criticul că este „...izvorită din cîntecele populare... din viața națională”).

În 1909, răspunzînd la discursul de recepție al lui Dulfu Zamfirescu, răspuns pe care l-a publicat cu titlul „În chestia poeziei populare”, revine asupra contribuției lui V. Alecsandri la cunoașterea poeziei populare și asupra valorii ei.

Mai întâi, criticul se referă la preocuparea lui Alecsandri de a culege folclorul, preocupare care ar fi mai veche decât a altora din Europa. Antologia bardului de la Mîrcești devenise cunoscută pe plan continental, determinînd reacții favorabile românilor. V. Alecsandri, justifică Maiorescu, a fost stimulat de frumusețea poeziei noastre populare, remarcabilă prin lirism, contemplativitate și prin „cumpătarea exprimării”. El apără pe poet de acuzația de a fi intervenit în textul popular, nu respingînd-o cu totul, ci remarcînd doar faptul că poetul a fost interesat de frumusețea versului popular și de aceea a cules, a combinat și uneori a completat din multele variante forma definitivă care după a lui simțire îi va părea mai conformă cu genul poetic al poporului”.

Criticul subliniază și ecoul în strătătate al culegerii lui Alecsandri, dar și influența asupra societății românești, asupra gustului estetic :

„V. Alecsandri, cu adîncul său instinct de poet național, găsește în poezia populară cea mai bogată comoară de frumusețe literară din care să se adapteze societatea, fie direct, fie indirect, prin inspirarea scriitorilor de talent mai accesibili gustului ei”.

Și mai departe T. Maiorescu face observația generală că „poezia populară... poate fi considerată ca un produs estetic de cea mai mare însemnătate...”.

Astăzi toate aceste afirmații par normale, dar în epocă ele erau adevărate puneri la punct, aprecieri care sugerau calea de urmat pentru dezvoltarea unei culturi naționale originale, pe urmele programului „Daciei literare”, dar mai amplu, mai concret și mai convingător.

Iată însă o afirmație mai mult decât edificatoare pe care o face Maiorescu în raportul prezentat Academiei în 1906, „Poeziile d-lui Octavian Goga”, și care se referă la poezia românească în ansamblu: „Poezia noastră n-are a face cu efemnarea scrierilor decadente, precum n-are a face cu vreo tradiție de regulie înțelepte; ea este de-a dreptul izvoară din cantecele populare și avind aici o accentuare de cuvinte mult mai variată decât o are, d.e., limba franceză cu perpetua intonare a silabei din urmă, a devenit mai pronunțată în ritmul ei și mai liberă în rimele ei. Așa este și așa trebuie să rămână, păstrându-și aerul de sănătate și de vigoare și ferindu-se de parada cu un exotism neadaptabil”.

Un alt aspect al eforturilor lui Maiorescu de așezare a culturii noastre pe baze solide este perseverența cu care a stimulat și a impus în epocă pe Eminescu, Caragiale, Slavici, Creangă, fără să vorbim de V. Alecsandri. Cu intuiția pe care l-o formase cultura, Maiorescu va respinge nonvaloarea și va prelua pentru „noua direcție” toate marile valori de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea.

În prefața la ediția de la 1892 a lucrării sale „O cercetare critică...”, T. Maiorescu constată distanța considerabilă străbătută de literatura noastră în cei 25 de ani care trecuseră de la prima ediție, prin apariția multor poezii valoroase de V. Alecsandri (nu numai pasteurile ci și baladele), G. Coșbuc, Al. Vlahuță, Duiliu Zamfirescu, și mai ales de M. Eminescu care „au înălțat limba, forma, ideea poeziei române”.

Într-o scurtă notiță din 1908 la această prefață, el va mai adăuga numele lui O. Goga, Șt. O. Iosif, P. Cerna, Elena Farago ș.a.

Maiorescu amintește permanent „Poeziile” lui Eminescu, culegerile de folclor și pasteurile ale lui V. Alecsandri, dramaturgia lui I.L. Caragiale, nuvelele lui I. Slavici, „Amintirile” lui I. Creangă, care fac începutul literaturii noastre moderne. În intervențiile sale, nu numai că le subliniază meritele, dar îi pune foarte adesea alături pentru a dovedi că există nu un nume, ci o întregă mișcare literară care justifică eforturile „Juzimii” și ale „Convorbirilor literare”, mișcare pe care o poate cita ca argument pentru noua literatură.

Părerea că această reprezintă adevărata generație literară de geniu Maiorescu o impune încet-încet opiniei publice, părere pe care am preluat-o noi astăzi și o numim „epoca marilor clasici”.

Studiul dedicat lui Eminescu este model de prezentare sintetică, a unui scriitor, în care citatele din operă, împreună cu constatările generale conduc la concluzii valabile, reluate de fiecare dată când se vorbește de marele nostru poet.

Pentru Titu Maiorescu, Eminescu a fost modelul superior de poet, pe care îl prezintă drept termen de comparație când se oprește la vreun alt creator de poezie, va fi obsesia criticului, pe Eminescu citindu-l pînă la sfârșitul activității sale de critic literar.

Titu Maiorescu apare astfel nu numai ca inițiator al celui mai influent ceneclu din întreaga cultură românească, nu numai ca inițiator al revistei „Convorbiri literare”, dar și ca o mare conștiință culturală a epocii sale, în general, care s-a implicat în rezolvarea problemelor ei, probleme specifice dezvoltării.

Fără Titu Maiorescu nici n-am putea înțelege deplin fenomenul literar din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

DEBUT

Tablou de primăvară

Aștept cu mare teamă,
Din ce în ce crescîndă,
Topirea unui bulgăr rămas ca de oțel.
Aștept suflarea blîndă a vîntului
ce cîntă.
Aștept să fie cerul pictat de un penel.
În el, de voi fi pictor, voi
zușcăvi alene,
Mișcarea lentă a norilor,
Și în tabloul meu,
Voi pune stropi de rouă și
raze luminoase
Curate și frumoase ca sufletele noastre.

Elena VASILESCU,
c'asa a III-a,
Școala Nr. 9 din Focșani
Cenaclul literar „Ramuri”
al C.P.Ș.P. — Focșani

DEBUT

Clipa de fericire

Clipă, dăruiește-mi ceva din pușinul tău trecător,
Ca să pot câștiga infinitul...
Infinitul este în sufletul meu
Și clipa este în gând ;
Țin în mină cerul
Și pe umeri port marea ;
Vreau să cuprind infinitul
Făcîndu-mă să cred în infinitul clipei de fericire...
Și dacă cerul și marea le port cu mine,
Și dacă infinitul și clipa le țin cu mine,
Și dacă clipa este în infinit și infinitul în mine,
Eu țin la toate cum țin la clipa de fericire.

Tereza DORDIA,
clasa a X-a C,

Liceul „Al. I. Cuza“ din Focșani

De dor

Picură copacii
de dor și durere,
Eu mă spăl în marea,
adîncă lor putere.

Caut în neștire
drumul către tine
Și mă pierd în zarea
plină doar cu mine.

Alexandra ȚIȚEICA,
clasa a XII-a,

Liceul „N. Bălcescu“ din Brăila

De vorbă cu pădurea

De cîte ori treceam în graba mașinii pe lîngă o pădure, mi se părea că este o lume nemișcată, fără mister. Într-o zi de toamnă, am fugit de căldura orașului și m-am adăpostit la umbra unui stejar bătrîn. Crengile erau puternice, coroana mare, trunchiul abia îl puteau cuprinde patru copii. Era liniște. Mi s-a părut deosebită această tăcere, pentru că de fapt simțeam nevoia să vorbesc cu cineva. Fără să-mi dau seama, buzele au început să murmure cuvinte peste cuvinte :

— Cine ești tu, stejarule? Cum ai crescut așa de înalt?

— Ei, puiule de om, sînt zeci de ani de cînd primăveri și toamne îmi mîngîie frunzele. Pădurea mă iubește pentru că sînt statornic. Pe ramurile mele poposesc păsările călătoare; uneori, cei mici își agață leagăne și am grijă de ei.

— Dar nu-i așa! Tu, stejarule, de fapt nu vorbești!

— Eu am altă vorbă. Nu este nevoie să articulez cuvînte. Este de ajuns că omul îmi caută prietenia, că mă întrebă vrute și nevrute și răspunsurile mele sînt ale lui.

— Să mă ierți pentru că vin rar în pădure.

— Așa sînteți voi acum. M-ați părăsit, pentru că stați mai mult în fața televizorului. Dar eu vă iubesc, rămîn aici mai departe și vă aștept. Nu mă supăr, sînt bucuros că reveniți din cînd în cînd la mine.

— La revedere, stejarule, Măria Ta!

— La revedere, puiule de om!

Adrian GAVRILESCU,
Școala Nr. 9 din Focșani

DIALOG LITERAR

PAUL EVERAC:

*„Deocamdată,
dimensiunea
importantă
pentru mine
a rămas viitorul“*

Interviu realizat de prof.
Petrache DIMA

— Din ceea ce am citit despre dumneavoastră, am aflat că, la 25 de ani, în 1949, ați debutat, ca prozator, cu o schiță, în paginile revistei „Tinărul scriitor”, iar în 1953, adică la 34 ani, și în dramaturgie, cu „Poarta”. De când datează primele încercări literare ?

— Stimate tovarășe Petrache Dima, de ce nu vă astîmpărați, domnule? De ce nu mă lăsați în pace? Nu poți intra într-un oraș, nu poți sta de vorbă cu un om cumsecade, fără să te ia imediat la întrebări. Mai toată viața mea, din ultima vreme, în loc să mi-o consum făcînd un lucru cit de cit serios, îl consum răspunzînd de ce m-am apucat de el. Eu îmi iubesc tare meseria, îmi place foarte mult s-o fac, însă cînd ajung să vorbesc despre ea și în special despre mine simt că mi se cam gîtuie vorbele în gură.

Dacă m-am apucat în '49 — nu m-aș mai fi apucat!, zic uneori — trebuie să vă spun că n-am făcut decît să urmez o toană mai veche și că primele mele poezie, ca tot românul, sînt publicate într-o revistă care apărea la Arad, se numea „Hotarul”, și o redacta tatăl meu. Deci ele au valoarea pe care poate să o aibă un testimoniu familial. Că acum, după mulți ani de zile, poeziele se mai găsesc încă acolo într-o stare care le poate justifica publicarea cit de cit, asta nu schimbă datele inițiale. Tată-meu a vrut neapărat să-și vadă odrasla publicînd ceva. Și-atunci i-a băgat acolo primele lui prostioare, de elev de 14 ani.

Ei, aceste prime poezioare mi-au dat ideea să mă iau în grav. Ceea ce am și făcut într-un fel. Poate că era mai bine să mă fi pîșcat cineva de urechi, atunci.

— Ce v-a împins spre drept și spre filozofie și nu spre filologie, deși aveai preocupări scriitoricești ?

— Vroiam să devin un om pozitiv, nu știam că n-o să fie posibil, — pe de o parte; pe de altă parte, dreptul este un fel de gară de triaj, cum este Chitila sau cum este Mărășeștii dumneavoastră. De-acolo pleacă multe linii, nu știam exact pe care dintre ele voi apuca și eu. Dar dreptul deschidea — și pînă astăzi sînt fericit că l-am făcut! —, perspectiva unei orientări multiple. Dacă mă duceam la filologie, însemna că mă configurez de la început ca un velleitar sau ca un candidat la umanități. Merșînd la drept, am căpătat rigoare, adică în loc să avansez în fluiditate, am avansat în metodologie și în strictețe. Ceea ce n-a fost fără consecințe. Alfel, cine știe ce se mai întîmpla și probabil că și astăzi îmi clamam micile mele euforii lirice...

— Dar spre teatru ?

— Teatrul mi s-a părut reprezentarea cea mai bună a unui tribunal și a unei vieți juridice. Adică, imi ziceam, să faci teatru înseamnă să faci drept, dar nu numai pentru Ionescu, Popescu sau Georgescu, ci să faci pentru Om : pe de o parte, **rechizitoriul**, pe de altă parte, **avocatură**, să plecezi pentru genul omenesc, și — în al treilea rînd — **judecară**, care trebuie să fie cît de cît imparțială. Unde să găsești o aplicație mai bună și mai înaltă a dreptului, decît în dramaturgie ?

— **Ațiunea unor piese, precum „Ferestre deschise”, „Stațeta nevăzută”, care se studiază și în școală, „Ochiul albastru”, se petrece în mediul muncitoresc. Cercetîndu-vă biografia, am constatat că ați fost înregistrator, director de C.E.C., la Arad, director de muzee, la Buzău și Sighișoara, jurisconsult, la Fălțiceni, șef de protocol, la Marea Adunare Națională. Deci ați lucrat în alte sectoare decît cel reflectat în amintite opere. Așa fiind situația, cum ați reușit să pătrundeți în intimitatea „bluzelor albastre” ? (Metafora nu-mi aparține).**

— Ca să scap ușor, ar trebui să vă vorbesc despre **ochiul babei**. Un scriitor trebuie să aibă **ochiul babei**. Nu-l are, nu-i scriitor. El poate să vadă și ceea ce nu văd alții, acolo pe unde trece. Nu trebuie neapărat să trăiești continuu, la nesfîrșit într-un mediu.

Prima mea piesă reprezentată, dacă țineți bine minte, se numește „Poarta”. Este o piesă țărănească. Eu nu sînt țaran, părinții mei au fost profesori. La un moment dat, cînd am publicat această piesă, un scriitor de mîinimea lui Marin Preda a spus la redacția „Vieții românești”, unde eu dădusem piesa, că a apărut un scriitor, care, probabil că vine dintr-o pătură țărănească imediată, pentru că se simte în el condeiul țărănesc. Diagnosticul era măgulitor, dar nu era exact. Adică scriam despre țărani cu, se pare, acuratețea, poate culoarea unui om care ar fi trăit tot timpul în acest mediu. De ce ? Printr-o intuiție empatetică, să zic așa. Același lucru despre muncitori. Iar cînd ați vorbit despre poziția mea de înregistrator, ați uitat să spuneți că înregistratorul ăsta era înregistrator de sfeclă, deci era intrat în fabrica de zahăr de la Arad și făcea recoltare de sfeclă, cîntărea, era cantaragiu. În Ardeal, această titulatură se numea **scriitor de sfeclă**. Eu, deci, înainte de a fi scriitor pur și simplu, am fost scriitor de sfeclă. Pe o baracă unde cîntăream sfecla, într-o gară, a rămas următoarea notiță : „Aici schimbînd foarte ușor / Renumele-n poreclă / M-am consacrat ca scriitor / De sfeclă”...

Deci am avut medii muncitorești destule sub ochi și din ele am putut să-mi selectez și personajele unor opere ; nemaivorbind și de faptul că pentru piesa despre Bicăz am stat eu însumi o vreme acolo și am trăit în baracă împreună cu muncitorii, cu brigadierii de pe șantier.

— **Vă numărați printre creatorii de frunte ai dramaturgiei românești contemporane. Vă rugăm să prezentați din interior acest gen, despre care numeroși cercetători literari spun că nu se ridică la înălțimea poeziei și prozei actuale.**

— Cercetătorii despre care vorbiți dumneavoastră — lasă că nu au, probabil, nici o foarte mare contingentă cu respectivul gen — gîndesc teatrul cum gîndesc și alte genuri literare, numai în funcție de ceea ce dramaturgia românească a adus nou, iar noul ăsta ei îl caută în direcția quasi-formală. Pentru ei mare este numai Eugen Ionesco, pentru că a inventat un stil și a bulversat, să zic așa, întreaga dramaturgie europeană. (Efectele acestei dramaturgii se văd și astăzi, fiindcă Franța nu s-a redresat de la lovitură pe care i-a dat-o Ionesco și nu mai are dramaturgi de talia lui Montherlant*) sau Giraudoux**). Dar în România, o asemenea desprindere din canoanele realiste s-a făcut relativ tîrziu și cu efecte care nu mai aveau, atunci cînd ele au apărut, nimic „revoluționar” într-insele. Vreau să spun că în momentul cînd a apărut generația lui D.R. Popescu, Teodor Mazilu și Marin Sorescu, ei au adus cu siguranță o tonalitate nouă ; a și fost consemnată ca atare de critica literară care îi urmărea ca prozatori sau ca poeți, dar n-au mai cotit fundamental, n-au scos din țîțini niște lucruri. Dramaturgia și-a asumat foarte multă vreme sarcina de a reflecta și de a pune în față exemple modelatoare. Și destul de tîrziu, mai încolo, a început să-și ia în serios valențele ei de critică socială, cele care intere-

*) Henry Montherlant (1896—1973).

**) Jean Giraudoux (1882—1944).

sează, într-un fel special și publicul, dar și pe cei ce judecă fenomenul. Ea n-a fost, deci, o năzbîtioasă, dramaturgia; ea n-a făcut mari întoarceri pe dos și de asta poate a interesat mai puțin. Probabil însă că nici problemele mari ale omului n-au fost atacate cum ar fi trebuit să fie. Ele au dat, în cele din urmă, loc la niște... parabole. Dar parabolele sînt, cîmpă cum bine știți, polisemice și din ele se pot trage orice fel de concluzii. Astăzi, cînd s-a trecut la această hermeneutică, aș zice inițialică, în ce privește tîlcurile obscuritate ale tuturor lucrurilor, dramaturgia nu a oferit și nu oferă încă prea multe lucruri de care să te doară capul sau să-ți bați capul că să vezi ce minune se desprinde din ele, — adică n-a devenit încă un subiect preferențial de decipiere pentru critici și exegeți. Și atunci lor li se pare că genul însuși, ca propunere, este rămas oarecum mai în urma genului poetic, care acela, da a devenit abscons și contorsionat, cu produse libere de orice stihie, de orice fel de comandamente formale ș.a.m.d. Li se pare, de asemenea, că dramaturgia e îndărătul prozei, care a izbutit să atace fenomene sociale, cu o anumită vigoare și să le circumscrie într-un mod mai sintetic, fiindcă una este să faci treaba aceasta pe 500 de pagini și alta este s-o faci în două ceasuri și jumătate! Pretenția mea este, însă, că noi avem o dramaturgie din cele bune, poate nu foarte bune, dar bune, că nivelul la care a ajuns astăzi dramaturgul, din punct de vedere moral, mental, politic, chiar și estetic, se poate compara cu cel al oricărei dramaturgii de calitate și că există o mică nedreptate care s-a făcut și se face, în continuare, dramaturgiei așezînd-o din ignoranță poate, din motivele pe care vi le-am expus sau din altele, la coada genurilor. Dar timpul este înaintea noastră și eu zic că „lucrează pentru noi”.

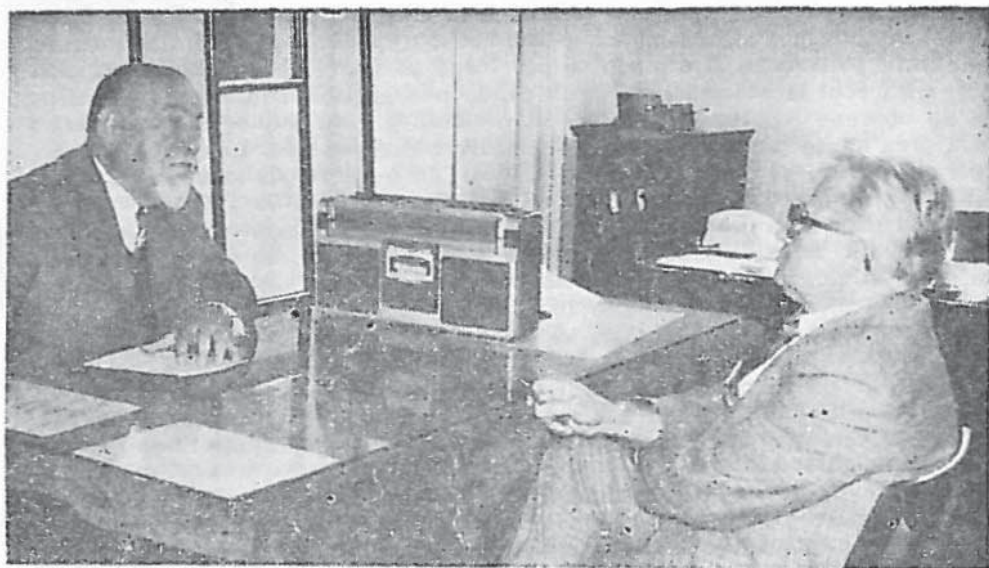
— Care sînt, după părerea dumneavoastră, principalele tendințe ale literaturii scenice de astăzi ?

— Păi, una este felia de viață și alta este metafora (sau hiperbola sau piesa cu trimiteri simbolice). Și-acolo sînt mai multe categorii: unele sînt mai liturgice, altele mai criptice, în sensul că spun ele cîte ceva, dar se bazează și pe „Hai să vedem ce înțelegeți voi”, altele sînt expresioniste. Unele tendințe moderne cochetează puținel cu absurdul. Printre rarii tineri care vin acum din urmă, (pentru că dramaturgii sînt, în general, de la 40 de ani înainte) cel care are șansele scenice cele mai mari aduce un mic influx de absurditate. Adică rețetele modernismului nu se prea depărtează de cele pe care le cunoaștem de mulți ani de zile. Și realismul, care ar trebui să fie predominant și substanțial, mai are cîteva variante. El și-a lărgit accepțiunea și acum toată lumea care-l interpretează, încadrează în el fel de fel de lucruri, fără limite stricte. Deci pentru unii și cea mai hiperbolică dintre piese poate să treacă drept „realistă”, într-un anumit fel. Dacă se admite un realism hiperbolic, un realism simbolic ș.a.m.d. înseamnă că s-a hipertrofiat termenul de realism, el cuprinde acum de toate! Dar în cadrul acestui realism există bineînțeles mai multe străduțe, mai multe esorescențe și, aș zice, mai multe fundături. Bulevardul cel mare rămîne acela al povestirii, (story), al feliei de viață. E fericit cazul cînd această povestire de viață capătă și un corolar metaforic, cînd după ce s-a urmărit povestirea în sine, ea își boltește deasupra ei și un supraînțeles. Este cazul ideal.

— În ce măsură teatrul românesc a pătruns și dincolo de fruntariile țării ?

— Foarte slab! Pe de o parte, să zicem așa, e Oficiul de comerț exterior cultural, care, repantizat pe foarte multe organisme, funcționează cam prost și cam deșelat, adică nu știe să împingă piesa românească în piața mare, pentru că acolo trebuie neapărat o faptă de traducere, o faptă de stilizare și o faptă de colportare, lucru care se întîmplă anevoie, mai ales în țările unde teatrele nu sînt etatizate și unde producătorul e liber să opereze, — și cele mai multe țări capitaliste, care dau tonul în materie de teatru sînt așa; pe de altă parte, fiindcă și modul în care s-a scris și se scrie la noi nu este suficient de percutant, de critic, nici suficient de inedit din punct de vedere simbolic, metaforic, adică metaforele și miturile pe care le avînsăm noi interesează ceva mai puțin, deocamdată. Probabil că va trebui să vină un ceas în care această „marfă” să capete o anumită licență de export și, ca atare, să capete și o anumită condiționare, sau o anumită lipsă de condiționare, așa ca să poată să devină mai tranzientă. S-ar putea întîmpla să pătrundem în viitor mai mult. Deocamdată, sînt doar

DIALOG LITERAR

Paul Everac și Petrache Dima în timpul convorbirii purtate în biroul redacției „Revistei noastre”

citeva piese care au circulat. Pot să spun că dintre dramaturgii contemporani, s-a jucat ceva Ecaterina Oproiu, s-a jucat ceva Marin Sorescu, s-a mai jucat Sebastian, mai puțin Baranga...

— D.R. Popescu... !?

— D.R. Poescu, în lume, nu prea...

— Auzisem că la Tokio...

— Cite o piesă, așa, mă rog. Astea sînt cîte o păsărică. N-au făcut primăvară. Adică o piesă ici, una colo, cam atît. Fiecăruia dintre noi i s-au mai jucat: una în Grecia, una în Anglia. Și eu am avut o piesă în Anglia, dar nu pot să afirm că astfel am pătruns, eu sau noi, pe piața externă. Este dezideratul cel mai mare, în momentul de față, al acestei dramaturgii să capteze atenția lumii, o lume care să se întindă de la Vladivostok și pînă în America de Sud, să zicem.

— Dacă ați fi director de teatru, ce-ați alege din repertoriul național și universal, în fiecare stagiune ?

— M-a ferit sfîntul de o asemenea pedeapsă! Puteam să fiu director de teatru, pînă acum, de mai multe ori. Dar ca să nu-mi mai pună nimeni o asemenea întrebare, cred că m-am privat și apărât; lăsînd la o parte că nici teatrul nu este o întreprindere ușor de condus. Aș putea spune că, în momentul de față, teatrul este o întreprindere care cere o putere de concentrare și de sacrificiu mai mare decît altele. Ca atare, spun și eu cum se spune: *hypotheses non fingo*, (nu-mi pun ipoteza deloc). Dacă ar fi totuși să mă apuc să fac un asemenea teatru, aș avea patru sau cîinci scriitori la care m-aș adresa și poate nu în ultimul rînd chiar și lui Paul Everac...

— Cum vedeți raportul ideal dintre actor și autor ?

— Actorul și autorul nu intră în coliziune directă, ei au un strat tampon care se numește regizorul. Pe acolo trec toate firele și rețelele. Actorul și cu autorul se pot înțelege, să zicem, foarte bine dar ei n-au cum să comunice. Tot ce scrie autorul într-o piesă este meditat prin mîntea regizorului. Această mediere se face, uneori, excelent și piesa capătă un spor, pe care altminteri, nu l-ar fi avut. (Și am văzut multe piese care au fost supra-cosmeticizate de către regizori, regizori altminteri buni), dar poate să fie și malformare, ori deformare a textului și actorul să fie atunci victima modului cum regizorul înțelege piesa. Și astfel actorul se trezește că vine autorul peste capul lui și spune că nu e bine, fără ca el să fie deloc vinovat. Cînd însă lucrurile se unesc — și s-au unit și-n viața mea de cîteva ori! —, e o fericire, o plăcere imensă să poți să mergi să-i spui autorului: „Ești extraordinar, ai făcut un lucru la care nici eu nu m-am așteptat!” Eu pot să vă dau cîteva exemple, dar nu vreau să abuzez de hîrtia dumneavoastră, care este scumpă. Vreau totuși să vă spun că în

momentul
„Cartea lui
Iovită ideal
ricire imen:
v-am spus,

— Este
unde să mă
ută la ea,
însă pentru
totuși ceva
volum al m
se extinde
și actul I ș
început nu-
cămășa De
s-o mai des

Acum,
asta de pe
pui ce-aș fi
pe nici un
de scris pe
lume. În m
gestionar, c

— Are
soarece car
Din fericire
piese, care,
stă depozită
luat în sea
mai puterni
că viața m
ceastă rela
sa de teatru
și deși știu
să-mi mărit
este aproape
urmă cam
tul de multe

— Con:
socade, la
de-acolo, a
l-a avut dre
au mai ieșit
și care la u
lucru mai
căt un pic
tul si-a văz
recent, pe f

Adrian Mitu, Leon Kalustian și Paul Everac la vernisajul expoziției sculptorice Florica Hociung (Liceul „Unirea”, 4 octombrie 1987)

teatru și s-au reprezentat fragmente din piesele care aveau acest motiv mioritic, piese începînd cu V. Anania, dar și D.R. Popescu, dar și Sorescu, dar și Ion D. Sirbu, dar și Paul Everac ș.a. Iar a doua zi, a avut loc o mică convorbire, amicală, e adevărat, totuși filozofică, despre dimensiunea mioritică în gîndirea teoretică românească. Iată lucruri care pleacă de la mai nimic (pentru că nimica nu este premeditat), și pînă la urmă își propun să exploreze o zonă de gînduri și de fapte artistice și teoretice, încît am impresia că este totuși un mic ferment de animație acolo, care mai curînd sau mai tîrziu își va produce roadele, dacă nu cumva și le-a și produs în ordinea creativității populare și culte.

Asta este ce vreau să vă spun despre Podul Dimboviței. Mi se pare că acțiunea aceasta se înscrie într-un capitol al contribuțiilor românești la modelarea unui spațiu spiritual și unui spațiu artistic și la transformarea acestei țări și pe dimensiunea ei culturală, așa cum se transformă în toate celelalte compartimente ale vieții publice.

— Am înțeles că aveți chiar o stagiune, în august..

— Uneori, mai avem, dar de obicei, după august. În august, toată lumea este dusă prin alte părți, la odihnă, în septembrie toată lumea este concentrată de începutul de stagiune, de școală ș.a.m.d. Și eu prind momentul între cele două vacanțe, sau între cele două rînduri de ocupații și-atunci îmi plasez mica mea serbare. În orice caz, aș dori ca cei care ne-au făcut plăcerea de a ne invita astăzi aici, la Focșani, să binevoiască să ne întoarcă vizita la Podul Dimboviței, într-un timp cît mai scurt.

— Cu toată dragostea! Stimată Paul Everac, noi vă mulțumim pentru amabilitatea cu care ați răspuns la întrebările noastre chinuitoare..

— Ele nu sînt foarte chinuitoare, mai ales venind de la un personaj atît de avenant și de comunicativ ca dumneavoastră. Ele sînt chinuitoare, numai pentru că ne pun în situația de a ne recapitula mereu, de a ne reafirma în fața existenței, principiile, criteriile, preferințele și chiar idiosincrasii. Or, eu încă n-am ajuns, cred, și vreau să sper c-o să ajung tîrziu, la momentul memorialistic, în care să nu mai contez decît pe dimensiunea trecutului. Deocamdată, dimensiunea importantă pentru mine a rămas viitorul.

— Vă dorim multă sănătate și putere de muncă și răspund cu plăcere la invitația dumneavoastră de a vizita Podul Dimboviței.

— Vă mulțumesc și vă felicit pentru tot ce faceți aici!

— Vă mulțumim și noi!

Focșani, 4 octombrie 1987

(Dialog înregistrat pe bandă magnetică)

Foto : Radu GROZESCU

EVOCĂRI

Dialog «imaginar»*
între doi oameni
necunoscuți,
dar stăpîniți deopotrivă
de fiorul cărții
lui Marin Preda

Marin Preda la înmormintarea mamei sale

— Cine ești dumneata, omule, și ce-ți veni de într flecșiile mele?

— Mai întâi, stimate Petrache Dima, vă rog să mă așa.. uitînd să ciocănesc la ușa — ușa sufletului dum mă recomand apoi. Să știți însă că sînt din Siliștea-Gur prietenul lui Ion Baltac cu care... „la trei luni după tre da în neființă”, v-ați întîlnit, ați discutat și... aș dori : „nea Ion” — cum îi ziceam eu — bietul, nu mai „repre ră” opera admirabilului său cumnat. S-a dus și el, sara coș de cărbuni! Stă acum, poate, la taitas cu ai lui de „poiana lui Iocan”.

— Și Ilinca? Ilinca, soția lui Baltac, sora „mai mi face?”

— Da! Ilinca! Cea „mai mică” dintre fete, dar ma Păi, ce să facă și ea? Își jelește morții: pe Tudor Că („Moromete”), pe Joița Preda („Catrina”), pe „Nilă” și frații mai mari, pe numele adevărat: Ion și Ilie — pe M Moromete”), pe Ion Baltac, soțul iubit! Stă în casa ei m gură cuc, și-și plînge soarta!

Peste drum, mai la nord, tot pe aceeași uliță, stă M și ea se zbate de mult timp în văduvie. Mai învățată c mai vaită nimănui. Toată viața a tăcut și-a muncit. Tc deși-i o mîină de femeie doar.

În spatele casei sale, se întinde spre gîrlă, firul ălc scaldaseră în tinerețe, o uliță, „ulița Alboaiței”, și în după niște case arătoase, e căsuța „Alboaiței”, sora du soția lui „Albei”, dulgherul cu mîinile lungi”. Și acum văduvia amară.

Pe șoseaua mare, pe aceeași pe care se înșiră curț tei”, mai în deal, în fosta ogradă a Călărășilor („Moroi Gheorghe Călărășu („Achim”). Ar vrea el să construiasc socialismului, cum a construit-o pe prima — în „Marele nu mai poate. E pensionar și „gîfiie”.

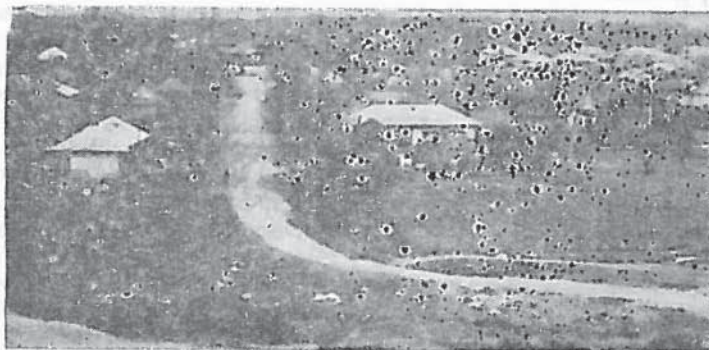
Cît despre organizarea unui muzeu memorial, „aici fi „contra”... „o cedează” — „în schimbul construirii a cum spuneai dumneavoastră, tovarășe Petrache Dima, „tacîmul” și... dar vedeți? Nici teleormănenii noștri nu p rios, deși, la un moment dat, tot el, Gheorghe, zicea că muzeu s-ar face în fața casei lui, pe locul unde fusese (lui Călărășu... în care: „Tata și-a trăit, alături de nevas Ar fi mai nimerit! Eu m-aș băga slugă la dirloagă să an chiar să explic cite ceva celor ce-ar mai veni să-l vază”. voastră? Nu știți ce și pe cine să mai crezi!

— Cum? La dumneavoastră lucrurile sînt tot amo mișcat apele? Nu s-a făcut nimic pentru Preda?

— Mai nimic, în afară de ceea ce știți și dumneavo

— Mă uimiți!

— Deloc! Sînt sileștean și caut și eu „un ce profit voastră.”

Ulița Alboaiței

și tam-nisam în re-

uzaji că dau buzna
eavoastră — și să
ești (după naștere),
area lui Marin Pre-
i vă înștiințez că
luce"... „pe dinafa-
ul! Are la cap un
ncolo, undeva în...

ă" a lui Marin, ce

mare decît Marin.
rașu — Pațanghel
pe „Paraschiv" —
in Preda („Nicolae
e și frumoasă, sin-
ta („Tita"), soră-sa;
necazurile, nu se
așa face și-acum,

de apă în care se
rale de tot, pitită
ă mamă, „Poanca",
și tinguie „ponciș"

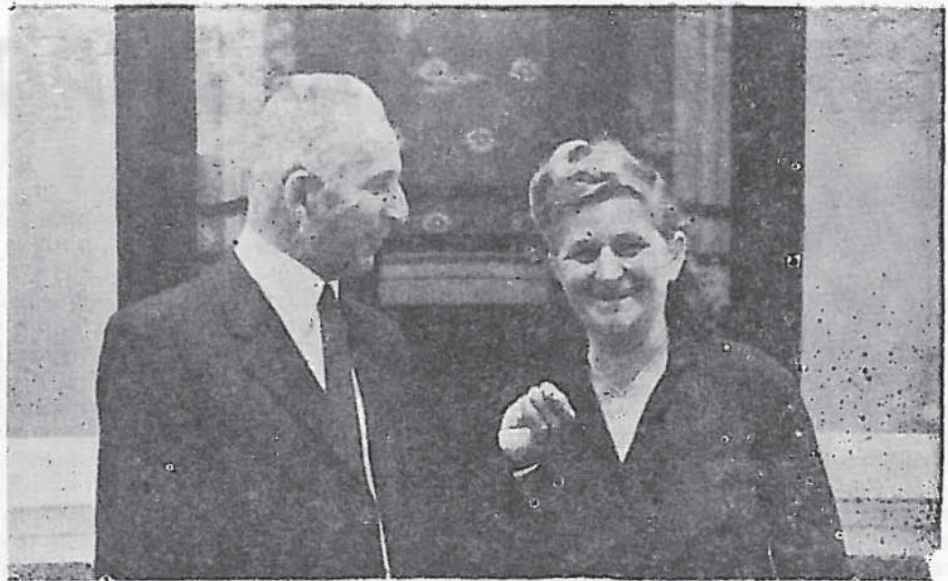
e „Ilincăi" și „Ti-
eților"), viețuiește
„partea ailaltă" a
singuratic" —, dar

în casa lui", n-ar
eia mai arătoase",
gur, de zid, cu tot
ea l-au luat în se-
fi bine dacă acel
rajdul, apoi căsuța
ă-sa, ultimele zile.
grija de muzeu și
Înțelegeți dumnea-

ite? Nu s-au mai

stră și noi toți!

— vorba dumnea-

Ion Baltac și Ilinca

— Care e acela ?

— Să se știe că nu e normal să ne lăudăm cu „Preda-l nostru", decît atunci cînd vom fi capabili să ne săltăm la nivelul la care el însuși ne-a situat. Siliștea-Gumești, cu „Moromeții" și „Băloșii" ei, calcă — prin opera concetățeanului nostru — meridianele lumii, iar fiii ei se tot bat doar cu pumnii-n piept, „așa și pe dincolo", fără ca cineva să pună mina pe mătura, mistrie, bardă și rîndea. Așteptăm totul de la alții! Pînă cînd?

— Asta cam așa este, însă dumneata, „Țugurlane", — fie-mi iertată comparația — ai făcut ceva ?

— Și da, și nu! Dar eu sînt sigur că am bătut primele „cuie", iar „loviturile" s-au simțit și auzit, se simt și se aud pe undeva...

— Dar cine sînteți ?

— Sînt un iubitor de literatură, născut în Siliștea-Gumești, plecat fizicește din ea de pe cînd eram elev de liceu, niciodată însă dezrădăcinat sufletește, căci conștiința mea s-a format alături de a lui „homo fictus", „Moromete", iar sensurile ritualelor țărănești, de care universul predist e saturat, m-au înfiorat prin autenticitatea lor, și pe mine, ca și pe dumneavoastră, ca și pe alții. Sînt.. copleșit de tot ceea ce se cheamă Frumos, Demn și Bine și alături de toți oamenii mari care-n lume au făcut totul Frumos, Demn și Bine stă — sînt sigur — și „Marin al nostru", despre care cu venerație vă vorbesc; el cel cu care am petrecut într-o duminică luminoasă de toamnă, alături fiind și prietenii săi bucureșteni, sau cu care am plîns o duminică funebură de primăvară, la căpătîiul unei bătrîne țărănci, împreună cu familia și neamurile lui siliștene.

Sînt, pentru dumneavoastră, stimate colega, și pentru cititorii acestor rînduri, consăteanul și prietenul marelui prozator, eu, umilul fotograf amator, dar și profesor,

Dobre I. BURCEA

* Titlu inspirat de „Interviul «imaginar» acordat lui Marin Preda" de Petruche Dima (Vezi „Revista noastră", nr. 131—133/1987)

Cu gîndul la Marin Preda

Marin scria frumos, citeț. Eram la început de an școlar 1939—40, la școala din Cristuru. Într-o seară, la orele de meditație, a intrat în sala de clasă Petrinți — a se reține numele —, elev în clasa a VIII-a, care deținea funcția de șef de internat. Cu ifose, pe ton de mare comandant, se adresează nouă: „Cine scrie, mă, frumos și citeț?" Luați prin surprindere, noi am hoțbat ochii fără să spunem un cuvînt. El reluă: „N-auziți, mă, care scrie frumos, dar să fie și citeț?"

Cîteva indicară pe Nastea, șeful clasei. Alții pe Mateescu care scria frumos în orele de caligrafie. Petrini cere cîte un caiet să vadă scrisul celor doi și, neplăcîndu-i, mai întrebă o dată: „Hai, mă, cine scrie frumos?”

Atunci mă ridicai ei și-l indicai pe Marin Preda. Șeful se uită la scris și-i plăcu. Avea de copiat planuri de lecții dintr-un caiet. Acestea le trebuiau învățătorilor la definitivat, cînd erau obligați să prezinte Comisiei cîte 300 de planuri, care se presupunea că le-au întocmit zi de zi, în pregătirea lecțiilor. Marin se oferî să scrie, mai ales după ce îi spusese că îi va plăti pentru această prestație.

Cum școala era vecină cu Cinematograful — singurul în oraș — Marin era trecut pe lista elevilor care mergeau la filme, în mod sigur, de către Petrini, care, de obicei, întocmea lista cu elevii care doreau să meargă la spectacole — de altfel, singurul mijloc de delectare. Pe lină acest privilegiu, grație copierii de planuri de lecții, Marin a mai primit și o sumă de bani și și-a cumpărat o mașină de tuns, cu care, la început mai stingaci, apoi deprinzînd meșteșugul de a tunde bine, a ajuns un bun frizer al clasei, și mai tîrziu al școlii, avînd de-acum o sursă de venituri.

Marin avea o muncă în plus. Cînd citea cărți, cînd scria planuri de lecții. De învățat, nici nu se mai gîndea. Cînd era scos la tablă, la ascultare, nu se grăbea, parcă întîrzia puțin și mergînd din bancă în bancă — el sta întotdeauna în fundul clasei — zic, pînă să ajungă la catedră, cerceta cărțile deschise ale colegilor, pentru a vedea cam despre ce este vorba, documentîndu-se astfel cît de cît. Nu lua note mari, dar nici mici nu erau. Numai la matematică nu putea face față. Profesorul de matematică — foarte sever — se spunea că din cauza unor „odrasle” ar fi fost mutat disciplinar de la Liceul Militar din Craiova — nu se lăsa păcălit de jongleriile lui Marin. Totdeauna îi da notă mică, ceea ce, însă, pe Marin tot nu-l făcea să învețe. Dar cînd a văzut că la sfîrșitul trimestrului o să-i iasă nota 5, din care pricină ar fi pierdut bursa, Marin s-a trezit parcă, mai ales că nu făcuse nimic nici la teză. Nu rezolvase, de altfel, nimeni problema dată spre dezlegare, dar cei care — majoritatea — aveam note bune la oral, eram scăpați de grijă. În situația lui Marin mai erau cîteva.

Într-o lecție de dirigiență — profesorul de matematică era și dirigentele nostru — l-am rugat să mai examineze pe cei amenințați — la ora viitoare. Nu prea voia, dar insistențele noastre au avut darul să-l înduplece și a acceptat o reexaminare. A doua zi chiar, aveam matematica. Marin, fără să-mi zică direct, a făcut afuzia că dacă l-ar ajuta cineva ar fi mai ușor, treaba ar merge mai bine. Atunci eu, coleg de bancă, m-am oferit să rămîn cu el după stingere, în clasă, ca să învățăm la matematică. Cînd toți elevii au trecut la dormitoare, noi ne-am furisat să nu ne vadă pedagogul, de Petrini nu ne feream, pentru că avea caietul de planuri la Marin. Am stat toată noaptea și am revăzut întreaga materie ce se predase la aritmetică și la geometria în spațiu. Nu a fost greu, că Marin, inteligent cum era, prindea repede și rezolva orice exercițiu. Mai greu era cu teoremele, căci trebuiau memorate și apoi demonstrate. Munca a cerut însă timp și timpul s-a scurs așa de repede, încît ne-am trezit că era schimbul trei de planton și noi nu ne culcasem. Terminasem revederea materiei, și multumiți, am mers încetșor să nu deranjăm, intrînd în dormitor și îmbrăcați, ne-am băgat în așternuturi. Cînd să ațipesc, simt o zguduitură și mă trezesc. Marin era cu gîndul lă tot ce învățase și repeta sub pătură. Nu mai știa regula divizibilității cu 3 și mă ruga să i-o repet. I-am spus-o, nu cu bunăvoință, și, somnoros, m-am întors pe partea cealaltă.

Eu am dormit puțin, el însă nu a închis ochii. Dimineața, buimăciți de nesomn, ne-am spălat sumar, am servit ceaiul, am mai învățat ceva, eu la alte obiecte, el tot la matematică.

Nu am pierdut noaptea degeaba. Marin a fost ascultat și răspunsurile lui au uimit pe profesor, care în încheiere a spus: „Bine, măi păcătosule, de ce nu ai învățat așa și în timpul trimestrului?”

Da, Marin era inteligent, prindea repede, din fugă. Dacă nu l-ar fi preocupat literatura, ar fi fost totdeauna premiant.

Nicolae FIERBINTEANU,
comuna Ștefan cel Mare, jud. Argeș

COPII-MINUNE

Iulia HASDEU (1869 — 1888)

Anul acesta, se împlineste un veac de la trecerea în neființă a copilului-minune al secolului al XIX-lea, **Iulia Hasdeu**, fiica marelui cărturar **Bogdan Petriceicu-Hasdeu**.

Îi aducem un pios omagiu, publicând extrase din lucrarea de diplomă dedicată ei de prof. **Mihaela DULCU**, ea însăși poetă, care a făcut parte din primul colectiv redactional al noului serial „Revistei noastre”.

Conducătorul științific al lucrării „Activitatea literară și epistolară a Iuliei Hasdeu”, conf. dr. **George MUNTEANU**, semnează următorul „Referat” :

„Disponind de documente (așa cum arată Bibliografia), care acum cîteva decenii erau greu accesibile, candida **Dulcu Mihaela** a elaborat o remarcabilă lucrare despre „Activitatea literară și epistolară a Iuliei Hasdeu”.

Procedura adoptată a fost cea a discutării paralele a vieții, activității școlare și universitare, amplului program de instruire pe multiple planuri, scrierilor Iuliei Hasdeu ; totul urmărit pe vîrste și etape.

Dotată cu o reală îndemînare de a scrie, cu un stil de o marcantă acuratețe și expresivitate, cu priceperea de a imprima analizelor efectuate finete și precizie, candida **Dulcu Mihaela** a reconstituit (cu discreție și bun gust — fără sentimentalitate) devenirea de aievea și lăuntrică a „copilului-minune” care a fost **Iulia Hasdeu**, evidențiind dramatismul acestei existențe atît cît se cuvenea pentru buna înțelegere a prolecțiilor și scrierilor ce a apucat să compună.

Aceste scrieri sînt comentate în pasajele lor mai semnificative cu judecăți de valoare adecvate.

Propun lucrării nota 10 (zece), urmînd ca ea să fie susținută de candida **Mihaela Dulcu** în cadrul probei orale.

Conducător științific,
conf. dr. **George MUNTEANU**

Activitatea literară și epistolară a Iuliei Hasdeu (†)

La 2 noiembrie 1869, s-a născut **Iulia**, singurul copil al lui **Hasdeu**, „o fetiță sănătoasă, cîntărind patru kilograme și jumătate, cu un păr care s-a ondulat imediat după naștere în mici bucle întunecate, cu ochi negri care se uita întrebători în dreapta și în stînga, era un izvor de bucurie nescăpată, mai ales pentru tată, care se lăuda tot timpul cu frumusețea neîntrecută de nici un alt copil” (**Theodor Balan**). Nașul copilei a fost prietenul politic al lui **Hasdeu**, **Ion C. Brătianu**. Înainte de a împlini un an, fetița gîngurește frînturi de cuvinte.

În decembrie 1871 și în preajma noului an 1872, tatăl **Bogdan** aduce copilei numeroase cărți ilustrate, de **Kindergarten**, și observă cu bucurie că fetița diferențiază literele și încearcă o pronunție cît mai corectă. Încet-încet, literele încep să se lege în cuvinte rostindu-se cît mai clar.

Fiica lui **Hasdeu** trecea repede peste vîrste și la doi ani și jumătate cunoștea bine literele și silabisea poezii. În preajma anului 1872, fetița mani-

COPII-MINUNE

fešta o vioiciune neobișnuită, a'ergînd prin toată casa și fiind mereu sub îmboldul curiozității. Mama o deprinsese cu unele cuvinte germane, iar tata cu altele franțuzești (papa, maman, table, livre, lait).

La patru ani, copila scria primele litere pe o carte în limba germană și este uimitor faptul că ea nu amesteca limbile română, franceză și germană. Cărțile de povești reprezentau pentru ea o mare atracție. Orice jucărie i se putea lua din mîna, dar cartea nu. De fapt, cărțile vor rămîne prietenele ei dintotdeauna. Iulia adora florile și păsările. Iubea cîinii și pisicile. În corespondența de mai tîrziu, se va in-

teresa cu regularitate de prietenii ei de joacă.

La vîrsta de cinci ani, recita poezii lungi sau repeta poveștile străbunicii, cu multă imaginație și inventivitate. Se străduia să descifreze povestiri în cele trei limbi în care fusese inițiată. Tot acum, a fost învățată să cunoască și muzică.

La șase ani, făcea dovada unei uimitoare memorii. În această privință, era vădită asemănarea cu tatăl Bogdan și cu bunicul Alexandru.

(Va urma)

prof. Mihaela DULCU,
fostă elevă a Liceului „Unirea”

Vlad BOURCEANU

20 februarie 1983, ora 10. La ușa apartamentului nostru din București, într. Sevastopol, nr. 1, apărură tinerii ingineri Dumitru și Maria Bourceanu, aducînd cu dinșii un copil în vîrstă de 2 ani și trei luni, despre care cu cîva timp mai înainte, bunicul lui, învățătorul Vasile Bourceanu din Focșani, ne vorbise ca despre un copil cu aptitudini muzicale ieșite din comun. Se auzise că soția mea, profesoara Maria Donose, confirmase însușiri pedagogice și profesionale în măsură să-l asigure și acestui copil, cum o făcuse și cu alții în bogata sa carieră didactică, o educație muzicală și nu numai muzicală complexă, iar bătrînul dascăl Vasile Bourceanu, om de o vitalitate și ambiție exemplare, găsise calea să ne abordeze pentru ca nepotelul său să poată primi îndrumările necesare. Copilul de care vorbim era Vlăduț. Vlad Bourceanu, pe atunci, cum spuneam, în vîrstă de 2 ani trei luni și trei zile, odată ajuns la ușa apartamentului nostru își manifesta cu o „violenta” specifică vîrstei nemulțumirea puternică, pentru că fusese, după „păreră” lui, coborît prea repede din taxiul cu care îl aduseseră părinții. Copilul-minune plîngea cît îl ținea gura spre jena ușor de citit pe fețele și așa îmbujorate de frigul de afară ale celor doi tineri părinți. Toate încercările obișnuite de a îmblîzi furiș micului rebel rămăseseră fără rezultat, cînd îmi veni ideea să o rog pe fiica noastră, Ruxandra Donose, pe atunci studentă în anul I la Conservator, să cînte ceva la pian. Incepu să preludizeze un Scherzo de Chopin, și, instantaneu, primul test era făcut: parcă vrăjit de sunetele muzicii, Vlăduț s-a desprins din brațele tatălui său, s-a apropiat de pian cu pași cuminți și o matură discreție, pe care de regulă o au doar cei ce știu să-și menajeze receptivitatea în fața miracolelor naturii (în cazurile obișnuite asemenea miracole pot trece și de cele mai multe ori chiar trec neobservate), și, spre uimirea tuturor, a stat nemșcat pînă la sfîrșitul piesei. Apoi, încă o piesă de data aceasta un preludiu, și Vlăduț continua să asculte cu atenție. Era posibil, desigur ca efuziunile romantice și poetice subiectului din muzica lui Chopin să fi fost un motiv suplimentar, concu-

rent la cucerirea sensibilității copilului. Oricum înțeleseserăm cu toții că subiectul supus atunci examinării — în fond despre așa ceva era vorba —, devenise interesant. Au urmat noi probe pentru testarea auzului muzical și a simțului ritmic trecute cu brio, după care, soția mea, și noi toți ne-am asumat sarcina educării muzicale a copilului. Vai, ce u-

șor e de spus ne-am asumat, cînd de fapt, sarcina formării copilului a revenit primei sale profesoare Maria Donose și neobosiților lui părinți pentru care Vlad reprezintă... ceea ce este, adică un potențial intelectual, muzical și uman excepțional, a cărui dezvoltare privește un interes mult mai larg decît cel familial.

Au urmat, deci, lecțiile. „Primul do”

COPII-MINUNE

confirmă posibilitatea de acces rapid al lui Vlăduț în lumea cvasiconștientizată a muzicii. El începe să citească note și să facă dictee muzicale simple; el învață, nu pur și simplu memorînd, ci cu o excepțională intuiție a sensului și expresivității învățării. Mîntea sa acumulează, discerne și stabilește relații între diferitele tipuri de informații ce-i parvin; întrebă și insistă să i se lămurească tot. Evoluția lui este rapidă și complexă. Între 3 și 4 ani, Vlăduț rezolvă, mental, operații aritmetice simple de adunare, scădere și înmulțire, citește povești pentru copii, citește note muzicale la nivelul clasei I a școlii de muzică. Vădînd aptitudinile cu totul ieșite din comun, are intuiția de a „compune” un cîntec pentru vioară solo, pe care l-a intitulat „Cîntec trist pentru Mădălina”, ca expresie a compasiunii lui pentru neputința de a cînta a unei păpuși la care el ținea foarte mult, și altele, și altele. Peste puțină vreme, părinții sînt nevoiți să-i cumpere un dicționar de limba română, în care copilul își caută singur cuvintele întîlnite în lecturi și conversații, și neștiute de el pînă atunci. I se cumpără de asemenea o hartă a României și o hartă a lumii. Vlăduț vrea să știe — și știe! — județele țării, capitalele acestora, țările lumii și capitalele acestora. Între 4 și 5 ani, sub îndrumarea aceleiași profesoare (educație muzicală și pian) și a profesoarei Olivia Ionescu-Popa (vioară) apare în manifestări publice; obține pr. I pentru pian și premiul II pentru vioară, la faza pe Capitală a Festivalului Național „Cîntarea României”. Este ascultat la propunerea noastră de eminentul muzician și pianist Dan Grigore, care îi de-

dică emoționante cuvinte de încurajare. Este, de asemeni, ascultat la propunerea unchiului său după mamă, profesorul universitar dr. Iosif Tripsa, și cu sprijinul nostru, de conducerea Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Apare necesitatea școlarizării premature a copilului, pentru a evita situația în care școala ar fi putut deveni o frînă în dezvoltarea lui normală. Au avut loc discuții, s-au exprimat îndoieli față de entuziasmul părinților, au fost minimalizate unele dintre calitățile copilului, au fost poate exacerbate altele. Peste toate acestea însă, o realitate se impune: Vlad Bourceanu, aflat astăzi la „venerabila” vîrstă de 7 ani și aproape cinci luni se pregătește să absolve clasa a III-a a Liceului de Artă „George Enescu” din București, cu același succes cu care, la 5 și respectiv 6 ani a absolvit clasele I și a II-a. Și, poate mai presus de toate se află împrejurarea că Vlăduț vădește o pregătire muzicală de o impresionantă soliditate, și mai cu seamă o vie și inalterabilă vocație artistică și o putere de muncă pe măsură, garanții sigure pentru evoluția lui ulterioară.

Am mai spus: Vlăduț nu este un dopat; el nu este o mașină de memorizare automată a informațiilor ce i se oferă; acum el leagă, deprinde și gîndește la temperatura unei sensibilități autentice și a unui interes propriu naturii și vocației lui. Este inteligent, sensibil și spontan și are capacitatea foarte rară de a nu accepta nici o informație pînă ce aceasta nu se topește logic și coerent în flinta lui culturală și înțelepciunea lui umană.

Vasile DONOȘE

DEBUT

Lui Eminescu

În codru adînc m-afund
și parcă
nîcicînd nu mi-a părut
mai plin de taine ca acum.

Nu știu de visez ori ba,
dar freamătul lui aduce
a poezie, a cînt,
a Eminescu.

Ionel HOGEA,

Liceul Industrial Nr. 1 — Focșani

Gustul de cîreășă

Mi s-a prelins în vine
Sucul de viață roșu și plin.
Mi s-au prelins în ochi și-n simțire
Palma muncii, lacrimile pămîntului.
Mi s-a prelins în suflet
Seva fragedei dimineți,
Minuscula sferă cu viață de vară,
Gustul de cîreășă.

Oana LEFTER,
clasa a VII-a,
Cenaclul literar „Ramuri” al C.P.S.P.
Focșani

DEBUT

Convorbire

Secundul, către comandantul rapidului aerian al cocorilor cu ruta Africa—Europa, stația terminus România—Delta.

— Aștept revederea ca picătura, căderea!

Mă uit la rapidul aerian al cocorilor.

Unii cocori sînt așa de grăbiți să ajungă la locul pe care cu un an în urmă l-au părăsit, că au luat-o înaintea comandantului. Însă acesta, drept pedeapsă, i-a pus la urma cîrdului.

După cîteva ore de nerăbdare, rapidul aerian a ajuns.

Nici în vise, nici în basme, nu vă puteți închipui bucuria călătorilor în zădărnici care întrec închipuirea omenească și păsărească, Delta Dunării.

Oare ce-a simțit cocorul care aștepta revederea, ca picătura, căderea?

O fi vreo unitate de măsură pe Terra pentru bucuria revederii?

Oana ȘTIRBU,

clasa a II-a G,

Școala nr. 5—Focșani

Sens

Îmi trăsesc trupul
de-a lungul cugetului,
din cînd în cînd
apar retrări
și vieți interioare
și atunci îmi schimb sensul de rotație.
Îmi trăsesc trupul
de-a lungul cugetului,
printre pietre și hălișuri,
douăsprezece litere
și apoi încă douăsprezece.
Îmi trăsesc trupul
de-a lungul cugetului,
și mari coloane de piatră
răsar în urma mea;
în vîrfurile lor
pe verbe de piatră

stau zeii de piatră,
și lată-mi dimineata glădușile
noi și rotunde
ca miremele unui măr.

Reflexie

Capăt un cuvînt
drept sens
și cărarea
drept cer,
drept trup
chipul aspru al pietrelor
săpat literă cu literă
în apa oglinzii.

Daniel MĂNDIȚA,

clasa a IX-a C,

Liceul „N. Bălcescu“, Brăila

DINTRE SUTE DE CATARGE

Zori

Pe aripi îngenuncheate
Ochiuri de lacrimi chemau.
De departe zori aspre
Se alungau printre stînci.
Virfurile furau înălțimilor
Aerul respirabil
Rămînea doar nisipul să-l înghită.

Laura-Gabriela PATAȚ,

clasa a XI-a A,

Liceul Industrial Nr. 2 — Mangalia

RECENZIE

Gh. BULGĂR:

Cultură și limbaj

Problemele limbii, aspectele expresivității ei, de la epocă istorică la epocă istorică, de la un scriitor la altul, intră frecvent în sfera de interes a cercetătorilor. Ei se pasionează de studiul lor și atrag în această pasiune și pe nespecialiști, fac adeseori din obiectul cercetării lor obiectivul major al cultivării limbii naționale. În acest context, cunoscutul stilistician și cercetător al limbii române literare, profesorul universitar Gheorghe Bulgăr, a publicat la Editura „Eminescu”, o carte consacrată „interferențelor dintre cultură și limbaj în procesul „creșterii limbii românești”, de la Școala Ardeleană la epoca noastră, adăugând acestui itinerar spiritual și câteva detalii despre relațiile noastre literare și lingvistice cu alte sfere ale romanității, prin unii erudiți renumiți, „iubitori de limbă românească”, după cum precizează autorul însuși în preambulul cărții.

Se disting ușor, în structura culegerii de articole și eseuri a lui Gh. Bulgăr, câteva momente cruciale în dezvoltarea și perfecționarea limbii române literare: Școala Ardeleană, 1848, momentul Eminescu, contribuția lui Hasdeu, limba literară în acest secol. Acestea sînt, s-ar putea spune, marile capetele, nemarcate însă ca atare, ale cărții.

Cele mai multe — și cele mai interesante în același timp — reflecții asupra interferențelor dintre cultură și limbaj pornesc, în cartea lui Gh. Bulgăr, de la reeditarea unor opere literare, de la publicarea unor volume de documente, de la apariția vreunui studiu privitor la dezvoltarea limbii române literare. Tot ce atinge această temă vitală pentru existența unui popor, a unei națiuni, limba ei, îl determină să-și pună pe hîrtie gîndurile. Așa se întîmplă, bunăoară, fie cînd e vorba de Petru Maior și epoca sa, pe care autorul o conturează plecînd de la volumul de Scrisori și documente inedite publicat de N. Albu în 1968, fie cînd e vorba de Ediția nouă a „Dicționarului” lui Hasdeu, da-

torată lui Grigore Brăncuș, fie — ca să oprim aici șirul exemplului — cînd e vorba de cartea germanului Klaus Bockman despre „Lexicul social-politic românesc între anii 1821 și 1850”, publicată la Berlin în 1979.

Un număr impresionant de pagini — aproape jumătate din numărul total — consacră Gh. Bulgăr în noua sa carte lectiei de limbă românească pe care ne-a lăsat-o întru eternitate Mihai Eminescu. În aceste pagini, autorul se manifestă ca unul dintre eminescologii noștri de prestigiu, cu deosebire în latura stilistică a operei eminesciene, dar și în cea documentară. Simpla enunțare a titlurilor acestei secțiuni a cărții va fi elocventă: Un tezaur de gîndire și de expresie poetică. Variantele eminesciene; Momentul „Scrisorilor” lui Eminescu; Sensurile lui „adînc” în poezia lui Eminescu; Eminescu despre creația lui Slavici; Ediția principeșcu Eminescu — îngrijită de Maioreșcu —; Iorța despre Eminescu; Arcehi despre limbajul poetic eminescian etc.

Între numeroasele calități ale noii cărți a profesorului Gh. Bulgăr, îndeosebi am vrea să nu scape acestei succinte prezentări: frumusețea, limpezimea și, prin urmare, accesibilitatea limbii în care e redactată. Autorul și-a obișnuit cititorul cu o atare limbă și, în modul cel mai firesc, nu se dezmente nici de această dată. Slujitor credincios al cercetării, sub variate aspecte, a limbii române literare, profesorul Gheorghe Bulgăr înțelege că acesta este și trebuie să rămînă un bun al tuturor celor care au creat-o și o folosesc și, în consecință, evită erudiția fastidioasă, exprimîndu-se, în probleme din care alții fac obiectul unor savante manifestări de specialitate, în chipul cel mai împede. Cartea stă la îndemîna tuturor, specialiști sau în curs de specializare, ori cititori obișnuiți, interesați însă de munca și viața traditorilor întru înălțarea limbii și a culturii naționale.

prof. dr. A. Gh. OLTEANU

Promoția '88 în fața viitorului

Alina DESAGA (clasa a XII-a C): Gînduri de viitor? Un modest slujitor al lui Esculap... Dar, deocamdată, gînduri...

Victor CHIRILĂ (clasa a XII-a A): Au trecut patru ani de la primul pas pe care l-am făcut în acest liceu cu tradiție, patru ani de muncă, ani în care, grație profesorilor acestei școli centenare, am acumulat bogate cunoștințe cu care voi pleca în viață. Încrăzător în forțele mele, voi susține examenul de admitere la Facultatea de Comerț din cadrul Academiei de Științe Economice din București. Sper să nu-i dezamăgesc pe cei care m-au pregătit.

Constantin COSMA (clasa a XII-a A): Viitorul îmi apare ca un șir de examene, deschis de examenul de bacalaureat, urmat imediat de cel de admitere la Facultatea de Electronică din cadrul Institutului Politehnic din București, continuat de satisfacerea serviciului militar și de marele examen al... vieții...

Lucian NICOGLU (clasa a XII-a A): Parcă n-au trecut decît cîteva clipe de cînd am pășit pragul liceului și mă văd cu nostalgie pus în fața unui fapt iminent: terminarea în curînd a școlii medii. N-am să uit orele de curs, ținute la înalt nivel, lecții care mi-au deschis larg ferestrele minții și ale sufletului. Voi încerca să bat la portile... istoriei, obiect pe care l-am îndrăgît încă de pe vremea primilor ani de învățătură.

Marius ULMETEANU (clasa a XII-a B): În momentul cînd ești pregăbit femeinic să începi altceva (după terminarea liceului), îți poți permite orice, chiar și ceea ce ună numesc fantezie. Uneori, liceul poate influența decisiv cursul vieții. Alteori, o pasiune din copilărie te urmărește toată viața. Eu vreau să mă dedic tehnicii automobilului, care m-a fascinat dintotdeauna.

Gabriel BIRTEA (clasa a XII-a A): Acum, înainte de eternul mîine, cunoscîndu-mă cît de cît, cred în cursul ascendent, normal și oarecum sigur, — spun oarecum gîndindu-mă la imprevizibil — păstrîndu-se în făgașul buneii-cuviințe, al onestității. ...Într-un cuvînt, al omeniei.

Despre viitoarea-mi activitate profesională — bănuind că asta vă interesează — ce să vă spun? Aș dori ca ea să-mi aducă satisfacția unor împliniri pe măsura eforturilor pe care sînt hotărît să le depun. Domeniul în care ea se va desfășura? Undeva în frumosul univers al Muncii.

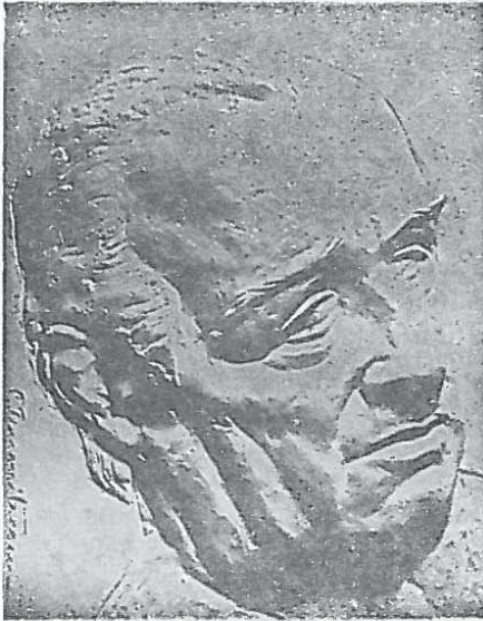
Gișel MATEI (clasa a XII-a A): Iată că și eu, împreună cu colegii mei, mai am puțin pînă voi termina viața de licean și-n fața mea se vor deschide porțile viitorului. Ce vreau să devin? Un constructor și la propriu și la figurat. De aceea voi susține examenul de admitere la T.C.M. Datorită pregătirii pe care am primit-o în acest liceu prestigios, sper să înving greutățile inerente care îmi vor ieși în cale, oricît de mari ar fi.

La revedere în 1998!

„Revista noastră” urează succes în viață tuturor absolvenților!

IN MEMORIAM

Augustin Z. N. Pop

Altorelieful în aluminiu, realizat de sculptorul C. Dumitrescu (Ploiești)

S-a stins, nu de mult, în București, modest, cum modestă i-a fost viața, istoricul literar și eminescologul Augustin Z. N. Pop.

Laborioasele sale studii și cercetări dedicate unor personalități marcante ale scrisului românesc din toate timpurile ca: Dosoftei, Varlaam, Antim Ivireanul, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, Ion Ghica, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, Al. Odobescu, B.P. Hasdeu, I. Creangă, M. Eminescu, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, G. Coșbuc, I. Slavici, N. Iorga, O. Goga, Al. Macedonski, Duiliu Zamfirescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Pannai Istrate, Nicolae Labiș, sînt lucrări de o incontestabilă valoare științifică menite să restituie contemporaneității destinele unor străluciți reprezentanți ai literaturii și culturii naționale.

Autor a peste 44 de cărți și extrase și a peste 500 de articole și studii de istoriografie literară, Augustin Z.N. Pop și-a început cariera de istoric literar cu peste cinci decenii și jumătate în urmă, publicînd primele studii și cercetări de eminescologie, apreciate favorabil de marele istoric Nicolae Iorga în paginile revistei **Cuget clar**.

Elaborate prin studiu și cercetare

temeinică, vreme de aproape șase decenii, masivele sale contribuții eminesciene sînt tot atitea repere utile închegării monumentului științific și nepieritor al biografiei celui mai mare artist dintre poeții națiunii noastre...

Cînd s-a produs întâia mea întîlnire cu profesorul?

Era prin 1957, cred, primăvara. I-am audiat cursurile de literatură universală și într-o zi l-am însoțit într-o scurtă plimbare pe bulevardul Ana Ipătescu, la redacția revistei **Luceafărul**. Profesorul s-a întretinut îndelung cu redactorul-șef de atunci al revistei, poetul Mihai Dragomir, lăsîndu-i la plecare, un plic cu colaborări, și a avut o scurtă discuție cu istoricul literar Teodor Vărgolici. Pe stradă, la întoarcere, mi l-a arătat pe filozoful Ion Petrovici și mi-a vorbit despre opera memorialistică a marelui cărturar. Acasă, am primit în dar ediția princeps a **Amintirilor** lui Slavici, devenită de mult o raritate.

Am început să calc tot mai des pragul casei primitoare a profesorului, fascinat de spectacolul personalității sale, de decorul camerei sale de lucru, devenită și cameră de primire, tixită de cărți așezate într-o aparentă dezordine, avînd senzația că pătrund într-o lume ireală, de vis, în care trona, impunătoare statua Luceafărului poeziei românești.

El era vegheat de privirea caldă, ocrotitoare a Doamnei Olguța. Profesora era un desăvîrșit amfitrion.

Înzestrat cu o memorie fenomenală, hrănită de lecturi erudite, de studiu aplicat pe text, excelent cunoscător al vieții literare din veacul al XIX-lea și din perioada interbelică, profesorul mă încălzea cu scînteierile sale de spirit, aducîndu-mi în fața ochilor secvențe unice, irepetabile de istorie literară, o istorie literară vie, trăită, și farmecul evocărilor sale dădea adolescentului timid de odinioară încredere în magia cuvîntului scris, de care începuse să se simtă atras.

Omul acesta, de o ținută morală exemplară, cu ochii de un albastru atît de pur, în străluminările cărora puteam citi întotdeauna harul intelectualului de excepție zăbovind zile și nopți în tihna bibliotecii, răsfoind prețioase incunabule, ori mîngîind filele manuscriselor marilor noștri ina-

Aug. Z.N. Pop conferențind, în 1979, la Ploiești, despre Eminescu. În stînga, prof. Silvia Marid, directoarea Școlii Nr. 15.

Aug. Z.N. Pop, Marius Pop, Olga Popescu și eleva Cristina Dumitrescu, acasă la Profesor, în 1980.

Întași, a rămas marele model al vieții mele.

În aprilie 1968, cu aproape două decenii în urmă, luam într-un tren accelerat drumul Clujului, pentru a asista la susținerea tezei sale de doctorat. Copleșitoare a fost emoția noastră, a tuturor celor prezenți în sală, ascultînd alocuțiunea profesorului, dedicată lui Eminescu. Vocea sa cu modulații adînci îmi sună parcă și astăzi în amintire: „Am călcat țara-n lung și-n lăt pe urmele pașilor lui... I-am murmurat versurile și m-am înfiorat...” Și vocea aceea era cîntec și rugă, și dor, și mîngiere. Sala întreagă vibra, iar ochii profesorului străluceau în lacrimi... La 16 aprilie 1968, profesorul îmi scria: „Țin să-ți mulțumesc pentru prezența ta la susținerea tezei mele de doctorat, gest pe care nu-l voi uita niciodată și regret, ca și soția mea, că n-ai mai rămas.

Numai amintirile de-acum și inima ta o simt bătînd alături de noi...”

Preocupările mele istorico-literare din anii studenției s-au extins și după terminarea facultății. Tînăr absolvent am lucrat 3 ani într-un sat din apropierea Blajului. Profesorul s-a interesat îndeaproape de activitatea mea, încurajîndu-mă telefonic și în scris. La 3 martie 1965, seara, mă înștiințează, într-o corespondență: „Vom stabili și cînd voi veni să vorbesc la Chesler (n.n. — satul unde profesara atunci), jud. Sibiu, te încredințez că vin numai din drag și prețuire pentru dumneata, fostul meu elev”.

Datorită ămboldurilor sale, am în-

ceput să colaborez la unele periodice literare din Transilvania și din țară, iar mai tîrziu am și publicat un volum de documente V. Voiculescu, dedicat centenarului nașterii scriitorului în 1984.

...Începuse în urmă cu cîțiva ani lucrarea *Din amintirile unui eminescolog* și pregătea pentru tipar o ediție completă a scrierilor sale despre Eminescu, lucrare proiectată să apară anul viitor cu ocazia comemorării unui secol de la moartea Poetului național, redactase un studiu pe aceeași temă solicitat de o casă de editură din Italia.

Profesorul și-a zidit nemurirea în cuvînt. S-a despărțit greu de cărțile sale, înainte de a pleca pe patul de suferință, la spital.

Și a plecat pe drumul fără întoarcere și se odihnește acum în Cimitirul Bellu, lîngă mormîntul lui Emicu, pe care l-a iubit cu patimă de etern îndrăgostit și cu devoțiune, pînă în ultima clipă a vieții.

Distins colaborator al Revistei noastre și a peste 80 de publicații literare din țară și de peste hotare, profesorul, istoricul literar și eminescologul Augustin Z.N. Pop lasă amintirea unui valoros om de știință, a unui strălucit cărturar și om al școlii, afirmînd în scrierile sale încrederea în valorile pozitive ale vieții, în virtuțile morale superioare ale poporului român, în munca tenace, stăruitoare, plină de modestie, în atingerea unui ideal.

prof. Marius POP,
Ploiești

IN MEMORIAM

La despărțire...

Rîndurile îndoliate sînt nu numai pentru istoricul literar, ci și pentru prietenul atîtor profesori de limba și literatura română de pe întreg cuprinsul țării, care l-au simțit întotdeauna ca pe un sfătuitor înțelept și un sprijinitor generos.

Eram student, prin deceniul al șaptelea cînd „Contribuțiile documentare” ale lui Augustin Z.N. Pop, prefăcute cu căldură de Perpessicius, îi inscriau numele între eminescologii recunoscuți și reușiți. L-am ascultat apoi în cîteva rînduri vorbind despre poetul-nepereche, subiect care îl emoționa și cu care emoționa pe auditori. Apoi l-am cunoscut și personal, la Iași în 1971 — la o sesiune de comunicări organizată de Societatea de Științe Filologice, pe tema relației limbă și literatură. S-a bucurat cînd a aflat că sînt din Blaj, pentru că îl entuziasma orice loc amintitor de viața marelui poet. Mi-a propus atunci organizarea unei întîlniri la Blaj cu colonelul Gh. Eminescu, ultimul descendent pe linie paternă al Eminovicilor, fiul lui Matei Eminescu, fratele cel mai mic al poetului. Am convenit pentru data de 15 iunie și întîlnirea a rămas memorabilă în viața culturală a orașului de la încrengătura Târnavelor. Această întîlnire a marcat și debutul unei prietenii intelectuale, care m-a onorat și mi-a stimulat elanul creator în direcția unor contribuții de istorie literară, desprinse din marea zestre culturală a Blajului. În largă sa generozitate, Augustin Z.N. Pop găsea întotdeauna cite un cuvînt de prețuire pentru aceste modeste articole.

Augustin Z.N. Pop a fost un istoric literar, care vibra puternic afectiv în fața valorilor literaturii noastre. De la Varlaam și Desoftei pînă la Nicolae Labiș, a adunat cu o răbdare de benedictin, cu o trudă și cu o migală pe care nu știu cine le vor reedita în

istoria noastră literară „mărturii documentare”. Căci acesta este specificul scrisului său de istoric: mărturia documentară. Nu cunosc în toată istoria noastră literară un alt slujitor mai devotat documentului decît Augustin Z.N. Pop. El a ilustrat în fapt aserțiunea lui Perpessicius, care spunea că orice „știre”, orice „act” și orice „document” privitoare la Eminescu nu sînt lipsite de importanță. Despre viața și opera lui Eminescu a avut în colecția personală unicate, la care au apelat, cu ocazia unor expoziții jubiliare, instituții de cultură specializate. Și tot el s-a străduit să contureze o altă imagine despre „muza eternă a lui Eminescu, Veronica Micle, atît de hulită de cei care credeau că în acest fel” se poate înălța statuia lui Eminescu. Cine citește „mărturiile documentare” despre romanul de dragoste Eminescu — Veronica Micle și Corespondența Eminescu — Veronica Micle, pe care a editat-o cu înaltă probitate științifică, va recunoaște adevărul pentru care a militat ani în șir: Veronica Micle rămîne una din „icoanele de lumină” din viața scurtă și chinuită a poetului.

Definitorie pentru individualitatea lui Augustin Z.N. Pop între istoricii noștri literari mi se pare schița de portret a universitarului timișorean Gh. I. Tohăneanu: „Nimeni — cu excepția lui Perpessicius — n-a ilustrat asemenea lui Augustin Z.N. Pop, versurile înseși ale poetului: «Viața întreagă / Ca și federa de-un arbor, de-o idee i se leagă»”. Ideea Eminescu a fost înalta și nobila obsesie a trudei sale de istoric literar. Iar versurile lui Eminescu, acuma în momentul despărțirii îndurerate de Augustin Z.N. Pop, capătă rezonanța unei ode aureolate de recunoștința tuturor celor care l-au cunoscut și prețuit.

prof. dr. Ion BUZAȘI

BORIS CAZACU (1919-1987)

La 24 august 1987, a încetat din viață profesorul universitar Boris Cazacu, membru corespondent al Academiei R.S. România, președintele Societății de Științe Filologice, personalitate remarcabilă a culturii noastre, lingvist contemporan care a abordat o multitudine de domenii precum: gramatica istorică, limba română contemporană, dialectologia, istoria limbii literare, stilistica, sociolingvistica, istoria literară veche și modernă. Activitatea lui științifică s-a materializat în numeroase articole, studii, cărți sau atlase lingvistice publicate în țară și străinătate.

S-a născut la 16 ianuarie 1919, la Chișinău, într-o familie de cadre didactice, Orfan de tată la șase ani, a urmat, trecând prin inerente privațiuni, studiile secundare la Liceul „Alecu Donici” din orașul de obârșie, unde a avut ca profesor de limba și literatură română pe Liviu Marian, fiul reputatului folclorist bucovinean și autor al primului studiu monografic pertinent despre B.P. Hasdeu, apoi, Facultatea de Litere și Filosofie din București (1937—1941), detașându-se ca unul din studenții deosebiți ai unor eminenți profesori, ca Ovid Densuséanu, N. Cartoian, Al. Rosetti, I.A. Candrea, D. Caracostea. A absolvit Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” (1941—1942) trecându-și licența cu „*magna cum laudae*”,

cu o teză privind **Influența latină asupra limbii și stilului lui Miron Costin**, tipărită în volumul **Cercetări literare (V)** în 1943 și apreciată de Al. Rosetti și N. Cartoian ca o veritabilă dizertație de doctorat „in nuce”. A fost clasificat primul la examenul de capacitate pentru limba și literatura română, în 1943.

A luat parte la campania anti-hitleristă fiind rănit în luptele din Cehoslovacia.

După război, a funcționat ca profesor de limba și literatura română la licee de prestigiu din capitală (Colegiul Național „Sfântul Sava” și „Spiru Haret”), de unde a fost chemat la Facultatea de Litere și Filozofie, ocupând, prin concurs, postul de asistent universitar în 1947. A parcurs apoi toate treptele ierarhiei universitare ca șef de lucrări în același an (1947), de conferențiar (1951), și profesor (1961), dobândind și titlul academic în 1963.

În neîntrerupta lui activitate didactică și științifică, a avut numeroase munci de răspundere în învățământul superior filologic, ca decan al Facultății de Filologie (1959—1960; 1962—1963), prorector al Universității București (1963—1965; 1966—1972), director al Cursurilor de vară și al Colocviilor științifice organizate de Universitatea din București, la Sinaia (1960—1972), director al Centrului de Cercetări Fonetice și Dialectice al Academiei R.S.R., în anii 1970—1974, redactor responsabil al revistelor **Fonetice și dialectologie**, din 1970, **Limba și literatură**, din 1972, redactor responsabil adjunct la **Revue Roumaine de Linguistique**, din 1963, membru în comitetul de redacție la publicația **Lingua e stile**, secretar general al Societății române de lingvistică romanică, din 1959, președinte ales al Societății de Științe Filologice, din 1968, secretar, apoi vicepreședinte al Federației Internaționale de limbi și literaturi moderne, din 1975, membru al Societății de Lingvistică Romanică din Strasbourg, din 1975, membru la Société de linguistique din Paris, din 1965, la Societas Linguistica Europa (1968) și al redacției pentru Atlas linguarum Euroape (1968).

A funcționat, ca profesor invitat, în

IN MEMORIAM

1969, la Unitatea din Heidelberg (R.F.G.).

În domeniul lingvisticii, a avut preocupări variate, interdisciplinare, publicând singur, în colaborare sau în calitate de coordonator, peste 300 de articole.

Din lucrările în volum amintim: *Studii de limbă literară* (1960), *Istoria limbii române literare*, (realizată cu acad. Al. Rosetti și prof. univ. Liviu Onu (ed. I, 1961 și ed. II, 1974), *Pagini de limbă și literatură română veche* (1964) — volum care prin utilitatea sa didactică ar merita să fie retipărit în colecția pentru elevi, „Liceum”, a Editurii „Albatros”, *Studii de dialectologie română* (1966), *Cours de langue roumaine a l'usage des étudiants étrangers* (ed. I 1961 și ed. a II-a, 1973), ed. a III-a, 1978), versiunea engleză în 1969—1980, *Noul atlas lingvistic român pe regiuni, Oltenia* (vol. I, 1967, vol. II, 1970, vol. III 1974), *Texte dialectale* (Oltenia — 1967), *Glosar dialectal* (Oltenia, 1967), *Texte dialectale — Muntenia* (vol. I, 1973, vol. II 1975). A editat, din 1968, seria de *Opere, de Ovid Densusseanu* ajunsă la al VI-lea volum și-n fine, în 1985, *Limba română literară — probleme teoretice și interpretări de texte*.

Lucrările sale științifice sînt cu adevărat scrieri de referință în lingvistica noastră actuală, larg cunoscute deopotrivă în țară și peste hotare.

În personalitatea omului de știință

dominante erau spiritul rațional, ordinator, puterea de a sintetiza cu detășare ideile și rezultatele cercetării, apetitul de a comunica și de a pune probleme, de a îndruma amical pe cei din jur la cercetare filologică. A fost un om de gust subtil și un spirit liber de o acută fervență intelectuală.

Învățămîntul limbii române pierde în profesorul Cazacu un om înzestrat cu darul expresiei elegante aproape de concizia latină, un modelator de conștiințe, de specialiști — cititori și interpreți de limbă românească, un cărturar de profunzime și rafinament care topea ideile în curată emoție estetică, care instruia prin cuvînt inspirat și faptă cumpănită, prin generoasă vibrație umană și autoritate cordială față de elevi, studenți, doctoranzi sau profesori, care l-au ascultat la cursurile de reciclare, la cele de pregătire a gradelor didactice sau la conferințele cursurilor de vară de informare și documentare ale Societății de Științe Filologice, cu metodologia spiritului exercitat în virtutea demnității și devotamentului nețărmurit al unui magistru la care indiferența rutinei se substituia cu o noblețe și căldură sufletească de exemplar interpret al faptelor de limbă românească din paginile perene ale literaturii noastre.

Boris Cazacu rămîne în posteritate ca un model de dascăl care a slujit adevărul în cultura umanistă a patriei sale.

Ion Dumitrescu — un distins eminescolog (II)

(Urmare din nr. 131-133/1987)

Studiul este structurat în zece capitole, care, la rîndul lor, pot fi cuprinse în trei ample secțiuni.

Prima parte, care coincide de fapt cu primul capitol al cărții, are un caracter introductiv examinîndu-se procesul genetic de constituire a metaforei mării, cercetare care valorifică la obiect și teoriile moderne cu privire la limbajul poetic.

Se detașează în această secvență contactul cu literatura eultă, autohtonă sau de peste hotare, elementul autobiografic, rolul subconștientului, „misterioasa fuziune” a mării cu lacul, cîmpia și cerul înstelat, valorile simbolice integrate, apoi seriile semantice ale cuvîntului mare, precum și valorile sugestive ale elementelor fonetice componente: elementele populare în cuprinsul metaforei, formează în fond, substanța acestor prime părți. Deși caracterul ei este pregnant abstract, interpretarea de text nu este ignorată, et dimpotrivă temele teoretice pe

parcursul capitolului sînt puse clar în evidență.

În continuare, autorul examinează în șapte capitole principalele sensuri ale metaforei mării în lirica eminesciană; această a doua secvență a lucrării are un caracter preponderent aplicativ.

Ceea ce fusese analizat ca unitate polivalentă în prima parte acum este supus unei radiografii de profunzime. Fiecărei valori metaforice esențiale a cuvîntului mare în creația eminesciană i se consacră un spațiu autonom de caracter, pe baza unui context liric.

Așa, de exemplu, în poeme ca *Memento mării* și *Împărat și proletar* marea apare ca „scenă alegorică a istoriei”, ca „metaforă a zbaterei zădărnice”, în poezia *Dintre sute de catarge* marea apare ca „metaforă a vîlții”; iar în poezia *De cite ori*, iubito oceanul de gheață este metafora vieții deznădăjduite; în poezia *Cum oceanu-ntăritat oferă prilejul de a comenta metafora mării* ca „ogîndă a omului aspirînd spre ideal”; poeziile *Din noaptea* și *Cînd însuși glasul... relevă marea* ca metaforă „a spațiilor morbide”; în

IN MEMORIAM

sonetul S-a stins viața... marea e „o metaforă a eternității”, iar în Scrisoarea I marea e „metafora înfințitului”.

Ultima secțiune a lucrării reunește capitolele al IX-lea cu capitolele al X-lea, exegetul efectuând reconstituirea sintetică a metaforei raportându-se la structura ireductibilă a marelui poet.

Discutând sistemul metaforic eminescian în sens diltheyan, Ion Dumitrescu citează interpretările de prestigiu ale unor Ibrăileanu, Vianu, Călinescu, Vl. Streinu, Pompiliu Constantinescu, Dimitrie Popovici, subliniind aportul profesorului său Dimitrie Caracostea.

Aceia care va edita în perioada postbelică contribuțiile eminescologice ale lui Caracostea considerând că: „În ceea ce privește valoarea artistică a poeziei, numărul cel mai de seamă al interpretării aparține lui D. Caracostea cu *Artă cuvintului la Eminescu* (1938)”.

Se face apel la criteriul gramatical în interpretarea unei strofe din capodopera eminesciană *Luceafărul*: „Privea în zare cum pe mări / Răsare și străluce, / Pe mișcătoarele cărări / Corăbii negre duce”. Din punct de vedere sintactic, strofa este formată dintr-o singură propoziție principală, grupată în primul vers și alte trei propoziții secundare subordonate completive directe, de o factură particulară dintre care două, restrinse fiecare numai la predicat, sînt condensate în versul al doilea, iar cea de a treia se revarsă peste întreg distihul ultim. Rezonanța strofei nu este cu nimic diminuată de raportul cantitativ 1/3, dintre propoziția principală și cele subordonate, datorită faptului că obiectiva directă are totdeauna relații complementare cu regenta ei, dar mai cu seamă în cazul nostru, datorită amintitei structuri speciale a completivelor, cărora verbul „privea” și adverbul relativ „cum”, prin care sînt legate de el, le imprimă un suflu proaspăt de lirism.

Meritele unei asemenea cercetări stilistice care îmbrățișează doar metafora se reliefează pe mai multe planuri.

În acest sens putem menționa: perspectivă largă a exegezei adiacentă sondajului pe vertical, suplețea argumentației în cadrul căreia punctul de vedere personal, este oferit ca o posibilitate între altele (aduse și ele în discuție), cumpănita echilibrare a planului sincron cu cel diacronic în cadrul străduințelor de identificare a specificului eminescian, analiza nuanțată a interferențelor dintre elementele culte și folclorice cu cele generate de eul poetului, complexitatea investigației analitice fortificată adesea de experiențele structuraliste sînt din acest punct de vedere grătore.

O deosebită atenție merită filiațiile realizate cu literatura germană care-i permit uneori observații inedite (Goethe, Helene Wagner), așa după cum în cadrul analizelor de text, numeroase observații stîrnesc interesul prin finețea sau noutatea lor, remarcându-se comentariul comparatist al poeziilor: *Cum oceanul întăritat și Noapte de decembrie*.

Din succinta prezentare se poate vedea locul ocupat de teza de doctorat inițială în bibliografia eminesciană destul de lacunară în asemenea cercetări chiar și pînă astăzi.

Pe masa de lucru a profesorului și cercetătorului erudit și dispărut din viață vreme de vreme au rămas în manuscris mai multe scrieri dintre care amintim pentru eminescologie *Ucenicia muncii artistice la Eminescu, un Breviar stilistic — considerații teoretice și implicații metodologice* cu aplicații din lirica eminesciană (fragmente din acest studiu au apărut în revista *Limba și literatura română* din mai 1977).

Contribuția lui Ion Dumitrescu în domeniul eminescologiei reprezintă mai cu seamă în stilistică repere sigure în precizarea demersului interpretativ al liricii eminesciene.

Grupaj de evocări
de prof. dr. Victor STOLERU

VRANCEA LITERARĂ

Chemare

Plopi de ceață vîntură-mi,
Visul cercului tău dă-mi,
De sub albul crud de gheață
Scoate-mi ploaia ca răsplată
Și adu-mi spre sub tîmpla vremii
Șarpele din iarba verii
Cascadori prin spații teii,
Arta vremii și-a ideii.
Scaldă-mi-se ploaia-n undă,
Șipot pietrele-mi ascundă,
Dor de ducă și de moarte
Poarte-mi cerul pe departe
Să mă uite la apus
Calul trist cu ochiu-n sus,

Căutînd la necuvînte
Prefăcutul de-nainte
Și pădurea de sub vînt
Legănată de cuvînt,
Joc de cetini prind s-audă
Glasuri vechi de paparudă,
Ape verzi și ape vechi,
Melcii mîși pe la urechi
Discul fumii învîrtînd
Părul lunii despletînd,
Vreascuri ude de lumină
Ce-n luceferi se anină.

Maricica BABIȘ

IN DEZBATERE

Arta și viața

Toate la un loc și multe altele într-o „oră” de dirigiență, clasa a XI-a A, Liceul de Matematică-Fizică „Al. I. Cuza” din municipiul nostru.

11 martie 1988, Cabinetul de literatură oferă o ambianță care îndeamnă la prospețime intelectuală, care exclude starea de oboseală după cinci ore de curs. Flori, foarte multe flori, curățenie exemplară, elevi care așteaptă să vorbească despre plăcerea estetică, despre educația și necesitatea atitudinii estetice.

Asistență numeroasă: prof. **Georgeta Bogdan**, secretară a Comitetului Municipal U.T.C., prof. **Vasile Ghiorghiiță**, directorul liceului, prof. **Laurențiu Chelaru**, director educativ, prof. **Cătălin Enică**, secretarul organizației de partid, profesorii diriginți de la clasele a XI-a și a XII-a. Invitat de onoare, prof. **Petrache Dîma**, de la Liceul „Unirea”, coordonatorul „Revistei noastre”.

Atenția, interesul, dorința de opinie, sînt prefațate de Imnul de Stat. Profesorul — propunător al orei, dirigințele clasei, Nicolae Crăciun, „provoacă” dialogul printr-un prolog din care subliniem: „O discuție despre raportul omului cu viața, cu arta în contemporaneitatea noastră ni se pare oportun venită, acum cînd omenirea se confruntă cu mari probleme ale existenței, cînd miliardele de oameni poartă în conștiință și suflet teama de un război exterminator, setea de o pace constructivă, necesitatea unei noi ordini economice și sociale, nevoia de libertate și independență. Viața din artă trebuie să fie preponderent frumoasă, adîncă, sănătoasă, înălțător-umană. Ea poate vedea omul încă imperfect, dar nu iremediabil rău. Pentru că însăși viața este o luptă a contrariilor și nimeni nu-i desăvîrșit. Sub ochii noștri s-a născut și se ivește o lume nouă, înzestrată cu altă viziune despre viață, lume, societate. Eroi științelor și artelor, oamenii simpli din industrie și de pe ogoare, care dau un salt spectaculos civilizației, conducătorii popoarelor care luptă pentru libertate sînt cîteva subiecte generale pentru artiștii de astăzi”.

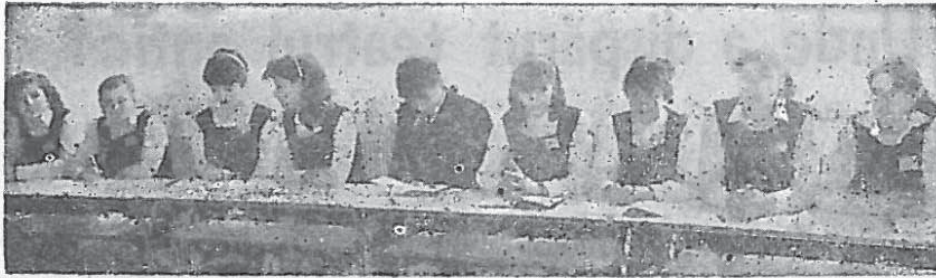
În continuare profesorul Nicolae Crăciun, propune un plan larg al discuțiilor:

- valori estetice și morale ale operei de artă;
- implicațiile sociale ale educației estetice în structurile societății socialiste;
- arta lux și arta necesitate;
- frumosul moral;
- o viață pentru o idee și ce înseamnă a fi scriitor.

Elevii, bine informați și cu deprinderi alese în astfel de întîliri, intervin prompt.

Adina MARINESCU, deschizînd discuțiile pune accentul pe mesajul etic al operelor de artă, în speță al operelor literare. Consideră că orele de literatură au convins în nenumărate rînduri că prin analiza textului literar s-au descoperit sensuri, idei și norme morale. Ne-am convins, de asemenea, că opera de artă nu trebuie să devină o simplă ilustrare a ideilor și sentimentelor morale, un fel de megafon care să dicteze idei juste și învățături de bună purtare, căci oricît ar fi de înțelepte și convingătoare, acestea nu pot înlocui arta și o astfel de operă ar fi iremediabil condamnată să fie uitată. În ce ne privește, am dori să citim mai multe poezii de tipul: „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”, „La steaua”, „Mistrețul cu colți de argint”. Se spune de multe ori că arta trebuie să educe. Dar această idee este înțeleasă de multe ori în mod simplist, ca și cum o anumită operă ar putea făuri ea singură o spiritualitate. Educația, ea însăși un proces mult mai complex decît se crede cîteodată, se desfășoară sub influența a nenumărați factori în care arta are, fără îndoială, un rol uriaș, dar nu poate fi ruptă de mediul social în care sîntem integrați. Am vrea, în această ordine de idei, să ne confruntăm cît mai des și cît mai eficient cu o artă adevărată, adecvată vârstei noastre, fie prin radio și televiziune, fie prin spectacole de teatru și de muzică.

Păula DUMITRAȘC: După părerea mea, există o artă cu un conținut bogat de idei, de sentimente, de viziuni, de fapte artistice. Aceasta este valabilă pentru toată lumea, pentru toate clasele. Aceasta este arta-necesitate.

Există însă o artă cu conținut mai restrâns, înțeleasă numai de un grup mai mic de inițiați, de artiști. Aceasta cred că am putea-o numi arta-lux, sau dacă nu greșesc, un simplu joc care nu derivă decît din plictiseală.

Eu cred, amintind acest aspect, că arta-lux trebuie necondiționat să fie înlocuită de arta-necesitate.

Relu NĂMOLOȘANU : Îmi amintesc de un aforism al lui Eugen Lovinescu, care spunea : „Este nebun acela care seamănă unde un prost sece-ră”. De aceea, după opinia mea, creația, nu cere numai revărsare de talent, ci înțelegerea lui ca izvorînd din epocă, ca fiind consecința unor condiții psiho-culturale, socio-morale ale epocii. Tot mai mult am înțeles că în artă se angajează numai temerarii, cei cu talentul și nervul în sînge. Creatorul de artă este tot timpul de căutător de adevăr și lumină.

Carmen ALEXANDRESCU : Educația estetică se realizează cu mare efort prin întâlnirea cu personajul dramatic, pentru că aceasta permite unei largi categorii de oameni să se recunoască în ei și să se identifice cu imaginea sa. Cred că toți spectatorii își dau seama că viața datorată artei nu este un simplu transplant de pe stradă pe scenă, ci un act de ridicare de la concret și particular, la abstract, la general și universal. Dar tocmai capacitatea scenei de a face această abstracțiune, care e personajul, acest rezultat al unui proces de cunoaștere și de reconstrucție și nu de simplă fotografie a realității, cred că este miracolul ce ne atrage și ne readuce pe noi, spectatorii, în preajma scenei.

Emma MIHALACHE : În principiu, orice obiect, oricît, de urît sau des-gustător, poate, știm cu toții, deveni prin magia artei un irezistibil purtător al frumosului. Obiectul în sine poate fi imoral sau respingător, transformarea lui în planul estetic îl izbăvește de orice vină, de răul moral în sine. Eu cred că atunci cînd spunem cu toată convingerea : „un caracter frumos”, „un suflet frumos”, „o pasiune frumoasă”, cuvîntul „frumos” din aceste expresii este întrebuițat în sens propriu.

Nicoleta CARAGEA : În fața unui act moral avem o atitudine estetică nu numai cînd privim acest fapt sub raportul utilității sa'e sociale cu sentimentul pe care, în mod natural, îl avem față de persoanele care, prin faptele și atitudinile lor servesc interesele societății, și deci și ale noastre, ci și atunci cînd privim acest fapt ca valoare în sine, ca manifestare și triumf al unei forțe superioare de conștiință care e diferită de judecata practic-morală. Și tocmai această judecată înseamnă, după părerea mea, atitudinea estetică.

Mirela CADAR : Privind raportul dintre frumos și bine, consider că, un suflet frumos trebuie să fie necondiționat și bun, iar un suflet bun trebuie, de asemeni, să fie și frumos.

Florentina Potop : Iubirea ca sentiment erotic, prietenia, devotamentul, fidelitatea, abnegația, curajul sînt toate sentimente frumoase, ele presupun triumful unor valori spirituale în sufletul aceluia care le nutrește. Sînt evidente sentimente morale, dar sînt și frumoase. Mă gîndesc că și ura, revolta, desgustul pentru tot ceea ce contrazice o valoare reală sînt tot sentimente morale, manifestări ale conștiinței, sînt însoțite deci de o satisfacție de conștiință.

Această satisfacție, cînd este obiectivă și dezinteresată, este estetică. Numai în ordinea acestor valori îi este dat omu'ui să se simtă înălțat pe cele mai înalte culmi ale desăvîrșirii și tot numai în ordinea acestor valori oamenii își pot redobîndi paradisul pierdut al adevăratelor fericiri.

(Va urma)

OPINII

Unde a dispărut teatrul antic?

Un strigăt străbate secolele, mereu același strigăt — pictorii, sculptorii, oamenii de știință, dar cu deosebire scriitorii își îndeamnă semenii (dar și pe ei înșiși): „Înapoi în Ellada, Să Ne Reîntoarcem la Grecii!”. Fîresc se impune întrebarea — de ce? Pentru că, parafrazez pe André Bonnard, a'ci se regăsesc întru Armonie, ca două oglinzi ce se privesc și se citesc reciproc, Omul și Universul.

Ar putea fi un răspuns, dar insuficient. Pentru că s-ar putea contraargumenta că oriunde există artă mare, există un umanism funcționar, indiferent de forma de manifestare și de veacul în care a apărut. Și — să recunoaștem — uneori nu e mai prejos de cel moștenit de la părinții noștri din Hellada cea însoțită.

Să căutăm o explicație complementară, cu riscul evident de a nu fi nici complet, nici decisiv. Pe măsură ce civilizația înaintază — în rău și în bine — se simte tot mai acut nevoia unei viziuni interpretative, totalizatoare, a acelei Armonii (pierdute) între Om și Univers, între Om și El însuși, armonie pe care o întîlnim și o reîntîlnim în Artă greacă din plin. Omul se află față în față cu el însuși sfîșiat de contradicții, de demonii ce-l populează, dar întotdeauna puternic și tulburător, în final împăcat cu el însuși. „Est in modus rebus“, spunea Horatius. O măsură în toate, iar încălcarea acestora se numește „hybris“. Compensăția se numește „nemesis“. Iată substanța celor mai puternice și mai reprezentative piese ale teatrului antic. Omul în datele sale fundamentale, esențiale se regăsește aici și în întreaga literatură greco-latină. Deși învins adeseori în confruntarea cu voința divină (numen-ul) sau cu destinul, ca supraordine divină și umană (fatumul), Omul rămîne întotdeauna învingător prin capacitatea sa de a se autodepăși, prin suferințele sale ce-i conferă statură divină. Asta dacă ar fi să vorbim doar de tragedie.

De ce, atunci, literatura latină? De ce teatrul roman? Ne lovim, în acest punct, de consolidate prețedecăți. Cea mai răspîndită și căreia îi cad victimă, uneori, oameni de aleasă cultură, ar fi că literatura latină n-ar avea nimic original, că este îndatorată excesiv celor grecești. Nu e locul aici să contraargumentez pe larg: doar amintesc că întreg teatrul roman (Plaut, Terențiu, Seneca, în primul rînd) poartă amprenta de neconfundat a spiritualității latine, că toată comedia universală, în frunte cu Molière îl este mult datorare lui Plaut. Dacă Cnemon al lui Menandru, modelul lui Plaut, întrunea în aceeași persoană posesor și posedat, semnificînd nonsensul avariției și paradoxul ei, Eucleo din „Aulularia“ este avarul creat de împrejurări; în comedia lui Plaut el se află doar obiectul posesiei. Acel avar în toată puterea cuvîntului va fi eroul lui Molière, Harpagon, cinic și dramatic, pentru că, în sfîrșit, Hagi-Tudose să fie un ascet al banului. O serie prestigioasă de personaje (nu neapărat comice) care vine din teatrul antic.

Terențiu este, în teatrul universal, creatorul comediei psihologice, acesta mînd centrul de interes spre mișcarea in-

terioară a personajelor, pe conceptul de verosimilitate. În „Adelphi“, asistăm la o evoluție surprinzătoare a personajelor, Micio și Demea care au o mișcare pe subterană ce — singură — poate explica răsturnarea planurilor din final: de la pozitiv la negativ și invers. Aceasta este o adevărată revoluție a teatrului, ce se cere considerată ca atare. Cine mai știe astăzi că: „Homo sum, humani nil a me alienum puto“, atît de des citată („Heautontimorumenos“) sau „homo homini lupus“ aparțin acestuia? Cu atît mai puțin de mirare că nu i se recunoșc meritele firești în evoluția teatrului. În fine, ar trebui să ne reamintim, din cînd în cînd, afirmația lui Pierre Grimal: „nimic din ceea ce ne înconjoară n-ar fi apărut, dacă n-ar fi existat Roma“, valabilă cu atît mai evident cu cît „mai toate formele de existență și de gîndire ale omului modern au fost precedate în chip necesar de civilizația și spiritualitatea romană“.

De ce, totuși, teatrul antic este atît de puțin citit azi, atît de puțin iucat, comentat, iubit? Rememorez (nu chiar la întîmplare) două secvențe din 1974, cînd asistam împreună cu colegii mei la o seară de teatru antic în sala din strada Icoanei a Teatrului „Bulandra“. O sală plină ochi, televiziunea, comenta profesorul Ion Zamfirescu. Și o altă, care poate părea acum produsul fanteziei: în 1976, cînd la Liceul de Limbi Clasice din București jucau, în propria lor sală, „Aulularia“ lui Plaut și — aici urmează surpriza! — în original. Presupun că majoritatea celor prezenți nu cunosteau atît de bine limba latină, încît să recenez cu ușurință subtilitățile textului, cu atît mai mult cu cît Plaut pune probleme chiar la masa de lucru. Era — pur și simplu — un public încîntat de contactul cu teatrul și (noapte) limba unui mare pionier al dramaturgiei universale. Era bucurie și încredere. Dar acest anii au rămas în urmă și — se pare — nimănui nu vrea să-i revină.

De aici curiozitatea mea de a vedea ce s-a întîmplat în perioada 1976—1987. Răsfoind cele șapte Almanahuri „Gong“ și colecția revistei „Teatrul“ pe aceeași perioadă, constat cu stupeoare că în unsprezece ani, cele aproape treizeci de instituții profesioniste nu și-au înscris în repertorii decît patru titluri din teatrul antic. Astfel, „Fata din Andros“ de Terențiu la Teatrul Național din București din stagiunea 1977/1978, „Oedip-Rege“ de Sofocle la Teatrul Giulești, în stagiunea următoare, sau „Medeea“ lui Seneca la Teatrul din Bîrlad, în stagiunea 1980/1981. Să mai adăugăm că Teatrul din Constanța în program are de mai mult anii (biannual) „Serile de teatru antic“, șase laude acestei instituții.

Prima observație care se impune este că o asemenea concepție repertorială se află ca reflex al unui dezinteres general, manifestat față de teatrul antic, față de ceea ce au creat titanii antichității greco-latine.

Precizez că este firesc ca piesa de teatru originală să aibă ponderea cea mai importantă. Din acest punct de vedere nu gîndim și nu trebuie să gîndim altfel

decît înaintașii noștri de acum un veac. Cu atît mai mult cu cit acest gen începe să-și facă loc în lume prin valoarea unor produse ale ultimilor douăzeci de ani. Dramaturgi ca Marin Sorescu, D.R. Popescu, Paul Everac, Tudor Popescu pînă la noul val de dramaturgi de mare talent ca Paul Cornel Chitic sau Viorel Savin, ultimul debutant, dau girul valorii unui teatru care are șansa reală — prin spectacol — de a se integra în circuitul universal de valori.

Nici editoria nu stăm mai bine. Sofocle și Euripide, Plaut și Terențiu n-au mai fost repuși în circulație de cel puțin 15—20 de ani. Ei sînt aproape de negăsit chiar în bibliotecile publice.

Pe de altă parte, sistemul de învățămînt — iată, am ajuns să punem degetul pe rană — așa cum se desfășoară la această oră, nu face aproape nimic pentru a trezi apetitul pentru marea literatură a antichității greco-latine. Nota cu amărăciune academicianul Alexandru Graur, fostul profesor de limbă latină de la Liceul „Gh. Lazăr” din București și autor de manuale școlare: „deocamdată importanța științelor face să nu mai fie timp nicăieri pentru învățarea în școală a limbii latine” („România literară” din 14 mai 1987).

Suplinind un coleg la ora de literatură română la un liceu industrial, i-am întrebat pe viitorii absolvenți. „L-ai citit pe Homer?” După mai multe negații, un elev m-a interpellat: „Dar nu ne-a cerut

nimeni asta”. Răspunsul nu mai necesita comentarii. În momentul de față, doar 2500—3000 elevi (și cred că sînt generos) mai au contact pe această cale cu valorile antice. Un procentaj destul de modest de 16,6% și aceștia cu o singură oră pe săptămînă atît la limba latină, cit și la literatură universală (clasele de filologie-istorie). Atunci, de ce să ne mai mire rezultatele ???

Cerț este că, dacă vom continua așa, fără să schimbăm nimic, măcar pe ici, pe colo, prin părțile esențiale, riscăm să avem generații care să vorbească despre Homer, Hesiod, Sapho, Plaut, Terențiu sau Eschil, Sofocle, Euripide ca despre o „Terra incognita”. Îi vor cita, fără să-l citească, asta în cel mai fericit caz. Riscăm să pierdem (irecuperabil) pentru o generație sau două ceea ce omenirea a adunat și a păstrat cu pioșenie în cîteva mii de ani cu eforturi spirituale uriașe. Ori teatrul rămîne acea cutie magică, care nu poate fi înlocuită de nimic, capabil să modeleze conștiințe să tulbure sufletele, să încite mințile, să formeze estetic, care poate cîștiga pentru totdeauna pe spectatori. Teatrul antic se cere repus în drepturile firești, ca un serviciu pe deplin meritat adus întregii și strălucitoarei antichități greco-latine: umană, tulburătoare și mereu actuală.

Mircea DINUTZ

TEORIE LITERARĂ

Operațiunile reprezentării (I)

Ireprezentabilul este efectul problematic al artei. Pentru ca acest efect să se producă, trebuie să aibă loc o acțiune îndreptată în alt scop. Înainte ca vocea unui cîntăreț să ne farmece, el trebuie să cînte niște cuvinte pe o anumită melodie. Acțiunea seductivă care este operațiunea artistică principală, nu poate subzista în sine, ci numai ca o aplicație pe o acțiune purtătoare executată conform unor norme admise în cultura în care e îndeplinită și receptată. Acțiunile purtătoare sînt clasificate în acea cultură și definesc anumite tipuri de artă. Ca urmare, convenția instaurată în Grecia clasică și încă în vigoare astăzi cere ca arta să se justifice nu în funcție de efectul ei specific, ci în raport cu programul purtător care-l face pe acesta posibil.

Arta își poate propune ca scopuri subiacente reprezentarea realității, expunerea unor idei, trezirea și întreținerea unor afecte, transmiterea calității unei prezențe. Un roman de Balzac, care unui ipotetic cititor extraterestru i-ar putea apare ca o bîrfă divină informată, e considerat produsul unei acțiuni raționale intrinseci repre-

zintă societatea franceză de la începutul secolului al XIX-lea; Divina Comedie se justifică în măsura în care expune o viziune globală despre lume; o povestire de Edgar Poe ni se dezvăluie ca operă magistrală (și nu simplă notație a unor năluciri delirante), întrucît trezește anumite sentimente puternice cu nuanțele lor; o pagină din Rabelais are sens (în ciuda lipsei de măsură), deoarece transmite prin limbaj o prezență individuală unică. Aceste patru tipuri de programe sînt compatibile parțial, dar nu global. Nici un artist nu poate întreprinde o operă care să se întemeieze simultan în fiecare din aceste moduri, deși în general artiștii mari nu se limitează la unul singur dintre ele. La fel, publicul își rezervă favoarea cu precădere anumitor tipuri de acțiune artistică purtătoare. Cititorul care consuma odinioară o literatură moralizantă de tipul Floarea darurilor a ajuns să prefere frescele sociale ori romanele de familie, pentru ca astăzi să se orienteze tot mai mult spre cărțile zise „de acțiune”, care suscită sentimente violente. Publicul tînr îl „înțelege” mai degrabă pe James Had-

TEORIE LITERARĂ

ley Chise decît pe Balzac, intrucît azi domină o tendință masivă care favorizează o literatură psihaotică în detrimentul uneia reprezentatională. Pe de altă parte, avangarda refuză programul reprezentational din alte motive: a descoperit o formă de productivitate textuală care se naște din simpla opacitate a semnului, și e încă fascinată de explorarea posibilităților pe care le oferă acest fenomen. Refuzul unui tip de program este întodeauna argumentat rațional, deoarece înseși aceste programe au ca funcție integrarea rațională a activității artistice printre celelalte.

S-a speculat că în Grecia arhaică n-ar fi existat o diferențiere programatică între arte, deoarece toate funcțiile lor ar fi fost însumate de așa-numita „triplă choreia”, cîntul, muzica și dansul. În corul dansant grec, individul găsea exprimată o concepție despre lume în cuvintele pe care le pronunța, resimțea împreună cu ceilalți o emoție vie, se umplea de sentimentul propriei prezențe și al momentului trăit. Dar choreia greacă nu are nimic specific față de cînturile și dansurile rituale ale tuturor populațiilor care nu cunosc scrierea. Acest fenomen era cunoscut în folcloristica mai veche sub numele de sincretism, al cărui subînțeles este că e „normal” ca artele să fie diferențiate după modelul clasic, iar operele să aparțină unor genuri anume. De fapt, nu există societate care să nu-și raționalizeze practicile. Mitul, povestirea, cîntul, ritualul și alte forme de utilizare literară a vorbirii își împart cele patru feluri de justificare în raport cu împrejurările execuției.

Între programele artistice raționale și ireprezentabilul ca atare se situează plăcerea creației considerată ca un scop în sine.

Deja triplicarea acțiunilor în basmul popular ne dă, în plus de conotațiile ei rituale, un exemplu al felului în care această motivație se exprimă la nivelul textului (cei trei frați păzesc pe rînd pârul fermecat, lupul încearcă de trei ori să intre în casuță). Desigur că teama de a nu întemeia arta pe un arbitrar și de a diminua schimburile reprezentatională a făcut ca plăcerea creativă să nu fie admisă pur și simplu printre raționalizările majore. Influența pitagoreică a popularizat în Grecia o variantă cenzurată a plăcerii creative, înfățișînd proporțiile aritmetice ca o sursă a frumosului. De altfel,

conceptul nostru de frumos datorează foarte mult felului în care Piaton a interpretat teoria pitagorică a numerelor. Epoca modernă a promovat și ea idei inspirate de algoritmi, teoria grupurilor, statistică, în scopul de a da plăcerii creative un statut rațional, admițînd premisa clasică după care izvorul acestei bucurii se află neapărat în planul formal, în opoziție atît cu conținutul, cît și cu intormalul ca atare. Dar arta s-a întemeiat în conștiința societăților europene mai ales pe cele patru mari programe menționate mai sus, care pot fi numite pe drept cuvînt „istorice”. Dintre ele, teoria reprezentării este cea mai importantă, în special datorită dominației ei neîntreprupte (azi încheiată) încă din secolul al XVII-lea.

Un program reprezentational se întemeiază în special pe o raționalizare de tip epistemic. Înfațîșez lumea așa cum cred că este, pentru ca și alții s-o cunoască, intrucît se admite că unele aspecte ale ei le sînt inaccesibile. Valoarea fundamentală a demersului meu este deci conținutul unei credințe, considerate „adevărată” în chip natural sau convențional, intrucît însă acest conținut nu este o cunoștință universal admisă, „absolut certă”, ci numai în măsura în care este obținut printr-o procedură specială ori se referă la circumstanțe rare sau inactuale. Faptele strămoșilor, alcătuirea cerului și pămîntului, originea ființelor și instituțiilor sînt materiile primordiale ale literaturii reprezentatională. Naratiunea de acest gen scapă, fie prin domeniul de referință, fie prin detalii, oricărei verificări mai serioase. Astfel, cognoscibilul e plasat prin definiție în afara experienței cotidiane; el nu e definit nici prin episteme și nici prin doxa, ci este un posibil acceptat, întemeiat pe o „autoritate”, fie instituțională, fie pur și simplu auctorială. În genere vorbind, deși folosește cuvinte (care nu trimit la imagini, ci la simple concepte), naratiunea este în chip firesc reprezentativă, datorită înseși structurii sale discursive, ale cărei părți se întemeiază reciproc. Odată firul ei desfășurat, posibilul se susține prin corolațiile logice din care se constituie și creează o „lume”, un model, un scenariu irecuzabil.

(Va urma)

asist. univ. dr. Ioan PĂNZARU,
fost elev al Liceului „Unirea”

Modernismul și recursul la metodă

Ne propunem să discutăm în cele de față importanta lucrare a profesorului D. Micu despre *Modernismul românesc*, apărută în două volume în 1984-85 sub egida Editurii „Minerva”. Domnia sa crede că acum, la 100 de ani de la apariția *Literatorului* macedonskian și a volumului *Excelsior* al aceluiași — factori declanșatori! — sosise timpul de a se încerca o evaluare a locului poeziei românești de structură modernistă în contextul european și universal (vol. II, p. 228), optînd pentru „abordarea istorică” a obiectului de studiu, o interogație asupra specificului românesc al modernismului în poezie (vol. I, p. 8).

Volumul I este închinat particularităților modernismului de orientare simbolistă de la Macedonski pînă la Bacovia, adică de la apariția pînă la apogeul, iar volumul al II-lea se ocupă de etapa expansiunii moderniste între cele două războaie mondiale, de la Argezi pînă la suprarealism, trecînd prin Blaga, Barbu, Philippide, Maniu, Vinea ș.a. — cu racordări pînă la contemporani. Sînt închinată capitole speciale lui Minulescu, Bacovia, Argezi, Blaga, Barbu. Ni s-au părut reușite în special capitolele: „Structură sau structură?”, „Evental interbelic și sinteza finală „Personalitatea” modernismului românesc, iar capitolul despre Bacovia (Solitarul avangardist) îl credem foarte caracteristic pentru metoda de lucru a profesorului: D. Micu pomeniște cu devoțiune de lucrarea lui Hugo Friedrich, *Die Struktur der modernen Lyrik*. Din aceasta, vazăzică, s-ar putea prelua sugestii și o metodă de lucru pentru cine are a da socoteală de starea poeziei în istoria literaturii.

Primul capitol al cărții, „Structură sau structură?”, este o amplă trecere în revistă a modernismului în poezia quasi-universală, cu care ocazie autorul introduce treptat, cu discreție, numele românești într-o competiție ce și-a clasicizat deja rezultatele aiurea, în lucrările de referință. D. Micu nu face anume comparatism, dar cheamă la bară adesea modernismul „clasicizat” franco-german, iberic, latino-american, slav, nord-american. Se atrage atenția că — în alte aril — modernismul, departe de a dezautoniza poezia națională, l-a întărit (de au eliar redobîndit) specificul sufletu-

lui național. În Belgia și Irlanda, simbolismul s-a înscris operei de renaștere națională, nu numai pe plan artistic, prin Verhaeren, Rodenbach, Yeats (I, p. 62).

Pătrunderea modernismului în literatura română n-a întîmpinat „vijelii” din cauza inovațiilor formale sau din motive filozofico-ideologice, ci din cauza „ireductibilelor divergențe” în materie de tematică literară, mai ales fobia citadină, care n-a trecut nici pînă azi tradiționaliștilor (I, p. 65). D. Micu cercetează atent ideologia programelor diferitelor reviste literare. Oneste, desigur, dar etern constringătoare aceste „sectarisme țărăniste”, taxate drept „rătăcirii literare” încă de Ov. Densusianu în *Vieța nouă*. Autorul degajă dintr-un întins material documentar pozițiile doctrinarilor inteligenți — Iorga și Ibrăileanu de exemplu care nu forțau tematica, ci se ridicau împotriva atentatelor la integritatea etnică a românilor, doctrinarii fiind completați cu creatori ca Bacovia și Blaga. Fină remarca criticului oă „lupta dintre modernism și tradiționalism a fost, la noi, în înțeles adînc, o confruntare între timp și spațiu” (II, p. 263), spațiul ca reflectare sufletească, intimă. N-ar fi strict ca — în acest moment — D. Micu să amintească și protestul lui Eminescu împotriva poeziei maladive, de import, privită ca un act de lezare a ființei spirituale și morale românești, poziție în care nu numai ținta Macedonski (cu toate ale sale) hotărîse atacul...

Profesorul cercetează atent problema specificului național la modernisti, atrăgînd atenția asupra deosebirilor care individualizează — desigur salutar — simbolismul românesc comparativ cu cel rus sau occidental (I, p. 63). La noi, modernizarea, nu numai lirică, însemna europenizare, fără eludarea specificului național (II, p. 7). D. Micu are grijă să sublinieze și rădăcinile din folclorul autohton ale moderniștilor români, folclor nelipsit, dintotdeauna, de „mallarméism și „instrumentalism” (I, p. 255). Se străduie să contureze caracterul național al operei omului de apogeu și sintetizează a simbolismului român, Bacovia. Iată măsura criticului cu această ocazie: în poezia acestuia „vibrează, modernizată, o sensibilitate care, în singularitatea ei, nu putea fi decît produsul unui mod

CRONICĂ LITERARĂ

sufletesc specific meleagurilor pe al căror cuprins sună din timpuri imemorabile buciume și tălângi și apele curg în cadența legănată a doinei" (I, p. 230).

D. Micu rezistă ispitei „protocronismului”, deși ocaziile îi puteau da ghes... Sublinierea meritelor moderniştilor români este reținută, autorul socotește că nu se poate opina cu justete despre modernişti dacă nu se cercetează opera contemporanilor de pe alte meridiane, damnați într-un același spirit al destructurării. Atunci când datele existente permit, profesorul avansează cite o idee curajoasă, de pildă că înainte cu mult de instaurarea simbolismului, chiar în Franța, poezia română atinsese idealul depersonalizării, încă la Bolinteanu (I, p. 61). Între poezia română modernistă și cea universală au funcționat continuu vasele comunicante. Cea română „a primit tocmai pentru a putea da” (II, p. 229), glășuiește patriotul critic. A dat, e adevărat, dar trebuie arătat dacă și în ce măsură darul românesc a fost primit și asimilat... Iată un exemplu de paradigmă transmisibilă, dinspre noi urbi et orbi: „Poezia română din deceniile interbelice (...) întreprinde un sens al totalității, romantic, de care, fragmentarizantă, cultura Europei occidentale s-a îndepărtat” (II, p. 252). Și ca să încheiem problema specificului românesc (pentru moment!) e de amintit un fel de îndemn către prezent și viitor, pe care D. Micu îl adresează celor care vor să preia din bogăția modalităților artistice de aiurea: trebuie „strîmbat” ceva în linia canonicului străin, așa cum procedau vechii noștri iconari cu stilul bizantin, spre a umaniza conținutul portretului (I, p. 230).

Profitînd de subiectul sintezei sale, criticul face operă de dreptate și restituie scriitorilor uitați, de exemplu inventariind fiorul pre-simbolist la așa-zisii „minori”. Macedonski e doar pre-modernist (I, p. 90), cu toate acestea „tot sau aproape tot modernismul poetic românesc se află, embrionar, la Macedonski” (II, p. 233). Începînd cu emirul poeziei noastre, moderniştilor români aderă la curente neautohtone nu din imitație, ci din predestinație.

D. Micu cercetează drumul spinos pe care și l-a tăiat conștiința artistică în mediile pline de entuziaști și impozitori fin de siècle, unde totuși și „mediocritatea a doblîndit un lustru care e fase suportabilă” (I, p. 120). Criticul

se ocupă și de „directorii” mișcării moderniste — Macedonski și Vinea prezidenți lucizi, detașați, ironici (mai cu seamă Vinea) ai unor grupuri de imberbi, famelici, desperados. Profesorul știe să adopte și atitudini aspre față de acești recalitranti pui de lele stelari: unii modernişti au scris poezie de cărturari, alții „de semidocti, adesea” (I, p. 118). Dar știe profesorul și apăra: clasînd pudibonderia care a înțrziat receptarea publică a lui Arghezi, face excursuri concludente în literatura lumii (II, p. 16).

Modernismul cîștigase bătălia momentului, dar încă nu dialoga cu eternitatea. Spre a se ajunge la fabuloase zăcăminte de poezie nu era nevoie decît de o proaspătă privire îndreptată spre ce numim astăzi structurile cotidianului. Și se făcu Bacovia, deocamdată. Despre această mască de plumb în comedia tragică a literaturii noastre moderne, D. Micu scrie cu sensibilitate aplicată ca despre un „revoluționar incognito” al scrisului (I, p. 244), care a viețuit tragic, fără măreție, meschin, parodic. Adică modern. Adică omenesc. (I, p. 249).

Au trecut acestea, a trecut și războiul întregirii, acum „sosise timpul pentru adoptarea sistemului universal de măsuri” (II, p. 11), adică cel estetic, fără rabat. Și tocmai acum logica altui sistem de programare scotea la iveală o fișă cuneiformă, periculoasă ingerință într-un sistem de valori fără nostalgia relativității. D. Micu remarcă relativa inutilitate a avangardismului român interbelic, atunci cînd poezia la noi era departe de a-și fi osificat structurile și de a-și fi fosilizat mesajul, spre deosebire de momentul 1910, cînd o poetică anacronic-abuzivă trebuia să elibereze locul esteticii „secolului tînăr”. Să nu silim avangarda, să nu implorăm mesaj și idee, căci „o artă ermetică sau canonic suprarealistă” cu tendință e un nonsens” (II, p. 10).

Cine ignoră mascarada literaturii moderne, mai exact a receptării ei? D. Micu ne propune să ne amuzăm — în sociologi ai literaturii — de inerția didactică, una care se apăra de la o vreme de „vampirii” avangardei cu scutul unor Bacovia, Arghezi și Blaga, foști dinamitarzi, și ei, ai structurilor stabilite...

Criticul ne delectează nu o dată cu formule pătrunzătoare. Amintind că bovarismul (după J. de Gaultier) e un mod de existență, compensativ în l. imaginar, D. Micu adaugă o nostimă

CRONICĂ LITERARĂ

paralelă între Emma Bovary și „cucoana Zinca din Tătărași”, refuzînd sentențios și convingător celei din urmă ridicolul (I, p. 74). Exemplele pot continua: „apolinismul muzical-euforic” la Pillat (I, p. 89); Cincinat Pavelescu e un „Anacreon valah cu papion și monoclu” (I, p. 97); la întîii moderniști români se întîlnesc „epifanii satanice” (I p. 114); Minulescu e un „Gongora, acrobat, amuzînd mulțimea” (I, p. 215); „hölderlinian de lungă etapă agonică a vieții” lui Bacovia (I, p. 244); „coribantii (?) modernismului și mastodontii tradiționalismului” (II, p. 20). D. Micu chiar cearcă a inova lexicul critic: „a insolita”, „a izotopiza” ș.a.

Doritorii de aprofundare pot folosi cu eficiență și lucrările de autoritate ale lui Adrian Marino, una dintre ele închinată expres noțiunii-pilot a cărții de față: Modern, modernism, modernitate.

Să încheiem cu o morală în subiectul, nu în conținutul cărții profesorului D. Micu: mereu cîte o cucoană Zinca din Tătărași trebuie să colaboreze cu poezii, sfidînd ridicolul și bunul simț al conservățiunii, pentru a popula barbaria unui deșert al tătarilor cu fantezmele vagabonde ale excesului de civilizație...

Florin PARASCHIV

VRANCEA LITERARĂ

Porția zilnică
de poezie

1

Fără tine, Melani, sînt trist ca un cer
prăbușit într-o lacrimă; fără tine mă
înalț pînă-n adîncul inimii
beatificînd durerea. Fără tine...

7—8

Dar ce-ți mai poate rămîne cînd ai
pierdut tot: și poezie și trecut, dacă nu
demnitatea iluziei că ești pur și
vîndecat de erori? Dacă nu răzbuirea
prin dragoste și prin măști...

94—95

Jumătate din mine ești tu ca o cetate
Eleusis scoasă de poezii la licitație,
jumătate însuși timpul interior al
dublării și ce mai rămîne este ființa.

114

Poetul nu are destin, ci o punte între
haos și starea de grație a ființei, numită
plastic și durere, poetul nu are destin, ci o
trăire-n plus. Dar oare ce-i destinul dacă nu
un trecut pierdut sau o iluzie cîștigată...

115—116

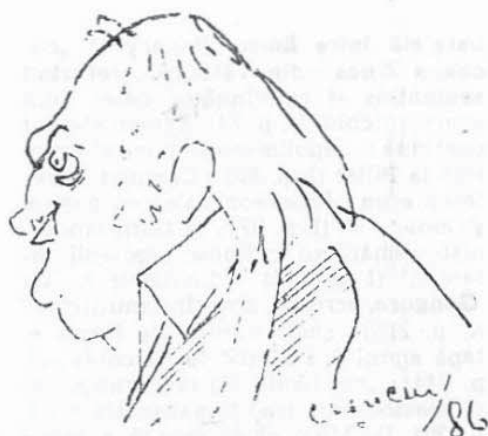
Unde încep eu, unde sfîrșește iluzia, unde
începe cerul (ruina cuvîntului primar)
aceasta-i întrebarea pe care mi-o pun în
timp ce fac de gardă, zi și noapte, lîngă
destinul tău — ca să nu moară poezia...

Virgil PANAIT

CRONICĂ LITERARĂ

Traian OLTEANU:

„Muntele
și piatra“

Romanul lui Traian Olteanu, „Muntele și piatra“, circumscrie un episod din lupta românilor în timpul primului război mondial la spațiul geografic încărcat de istorie, poezie și originalitate al ținutului Vrancei.

Un grup de vrânceni din satele din munți organizează un fel de mișcare de rezistență „sub ochii ocupanților, în momentul în care nemții, cuceritori ai celei mai mari părți a teritoriului românesc, se pregăteau să străpungă Moldova și să considere cucerită întreaga țară.

Epica romanului, deci, e sumară, dar valoarea lui nu rezidă în bogăția faptică și în complexitatea caracterelor umane, ca tipuri general-valabile, ci în forța de sugestie a unui spațiu etnic și spiritual aparte. Atât de bogat în istorie, obiceiuri, mentalități, datini, eresuri, original ca spațiu de interferență a nordului cu sudul, a răsăritului cu apusul țării, nod de comunicație și, prin aceasta, spațiu de circulație a informațiilor și de filtrare a lor, ținutul Vrancei a rămas un loc puțin frecventat de literatura română. În ciuda unor pasionate lucrări de folclor, care-i pun în lumină originalitatea și valoarea (folcloristul Ion Diaconu: „Ținutul Vrancei“)

Romanul debutează cu descrierea unui farmaroc la Vidra, un fel de teatrum mundi, căci aici se făcea nu numai un schimb de mărfuri, ci și, sau mai ales, de idei, de vesti și zvonuri:

„Privit de la înălțime, de undeva, de pe creștetul dealului ce domina malul stîng al Putnei, farmarocul putea să aducă a nuntă, oamenii trălau cu plăcere, se înghesuiau, încropeau mici grupuri care se despleteau pe neașteptate. Își treceau unul altuia însemne de bucurie: ploști cu țuică sau vin vechi, puțin vădit cu căldura ce se cuibărește în ei“.

Pe fundalul sentimentului de teamă pe care-l stîrnește războiul, al ecourilor care răzbat de pe front, al umbrelor lăsa-te în suflete de crimele inevitabile, se conturează elementele care individualizează comunitatea etnică a ținutului Vrancei:

1. Atitudinea în fața morții, reflectată în timpul privegheului: un tânăr ucis mizește de un soldat neamț, ce voia să-l fure vaca din curte. Băstinașii se revoltă împotriva dușmanului invadator în felul lor propriu, neînțeles de ocupanți. Își îngroapă mortul cu tot ritua-

lul impus de cutumele ancestrale, arătîndu-i în felul acesta, străinului, că nu pot fi cunoscuți și cucerțiți.

2. Atitudinea față de CASĂ — privită ca matcă, loc de refugiu, de bine și rău, a cărui construcție e făcută cu propriile mâini și se confundă cu însăși viața celui ce l-a dat formă. Poarta și stîlpul delimitează hotarul în care se înscrie un loc al desfășurării vieții în nuce, familia ca un crîmpel dintr-un întreg. Dispariția acestui loc este similară unei catastrofe. O dată cu distrugerea casei moare ceva din ființa celui care a înălțat-o, se pierde ceva din contactul omului cu natura, se închide o fereastră către lume.

Distrugerea casei lui Vasile Chilian, gospodar destoinic, e o premoniție pentru anahilarea lui fizică de către dușman. Drumul făcut de el și nevasta lui, refugiați în alt sat, la această casă, este similar unui pelerinaj la un loc sacru.

3. Reteaua de rezistență în care au fost implicați o parte din sătenii vrânceni a fost descoperită printr-o întâmplare absurdă, oamenii urmînd să primească pedeapsa capitală. Atitudinea lor în fața încercării supreme a destinului reflectă altă trăsătură specifică a spiritualității oamenilor care au zămisit „Miorița“. Formulările sînt sentențioase, axiomatice: „Viața omului nu-l un ghem, să-l răsucească flecare cum vrea... Trebuie depănată cum se cuvine. Iar dacă moartea ne este hărăzită de la naștere, cred că-i bine să rostim cele ce se văd, cum trebuie să hotărîm asupra a ceea ce ne aparține“.

Vasile Chilian, cel care condusese această luptă a oamenilor locului împotriva intrușilor, ajuns în fața morții, ca și tovarășii lui, privește cu demnitate clipa din urmă ce se apropie, cugetînd că „Doar nesansa m-a umilit. Nu era loc pentru înfrîngere“.

Imbinînd stîlul incantatoric de filiație sadoveniană cu cel telegrafic din anunțurile referitoare la război, din presa vremii, autorul a reușit să creeze tensiunea emoțională a momentului. Printr-un balans între frazele molcome, melancolice, sugerînd o realitate atemporală prin vechimea ei și invazia unui timp agresiv, altul decît cel firesc, romanul devine impresionant prin autenticitate.

prof. Mioara ZEHAN-BĂDULESCU,
fostă elevă a Liceului „Unirea“

INSEMĂNĂRI DE LECTURĂ

Alexandru Ioan Cuza în corespondență

În cursul anului 1986, a ieșit de sub tipar la Editura „Junimea” din Iași, volumul intitulat „Arthur Baligot de Beyne: „Corespondență cu Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri” avînd studiul introductiv, selecția și traducerea textelor, notele și comentariile semnate de Emil Boldan, fost elev al Liceului „Unirea”.

Cartea de față încheie un ciclu de patru lucrări, dedicat „personalității extraordinare care a fost Costache Negri”, om politic marcant al secolului al XIX-lea, diplomat și om de stat, mare patriot, prieten deosebit de devotat, „dar înainte de toate OM, de o modestie copleșitoare, incredibilă aproape”. Lucrările anterioare au cuprins scrieri cu caracter literar, social-politic și corespondență.

Volumul, așa cum arată și titlul, cuprinde corespondența lui Arthur Baligot de Beyne, filo-român, șeful de cabinet al lui Cuza, cu domnitorul și cu Costache Negri.

Arthur Baligot de Beyne [1820(?) — 1884] a fost unul din adevărații amici ai României, fiind așezat alături de „oameni excepționali care și-au consacrat activitatea și cunoștințele” în slujba poporului român, ca: Saint-Marc Girardin, Jules Michelet, Edgar Quinet, Ubicini.

De profesie gazetar, el se alătură de tînăr cauzei poporului român, ducînd o campanie de șase luni în presa pariziană pentru a-i atrage pe francezi de partea cauzei României. În timpul războiului Crimeii (1855—1856), Baligot de Beyne vine la Constantinopol unde, la îndemnul liberalilor din Moldova deschide un jurnal intitulat „La Presse d'Orient” și care, mai tîrziu, își va schimba numele în „Le Courrier d'Orient”.

La recomandările insistente ale lui Costache Negri și Vasile Alecsandri, Alexandru Ioan Cuza îl numește pe Baligot secretar și, mai tîrziu, șef de cabinet.

După abdicarea lui Cuza, Baligot de Beyne este nevoit să plece din țară și se stabilește la Paris, de unde continuă corespondența cu domnitorul.

După moartea lui Alexandru Ioan Cuza, el va fi mereu alături de Doamna Elena Cuza, ocupîndu-se interes de educația tinerilor Alexandru și Dimi-

trie, fiii adoptivi ai familiei Cuza.

Bolnav, el refuză să primească ajutor sau cel puțin o pensie din partea Doamnei Elena, fără a da vreo motivație. Va înceta din viață la 7 ianuarie 1884, stil nou. La 14 zile după aceea apărea în „L'Independence roumaine” o scrisoare-necrolog semnată de Vasile Alecsandri, plină de duioșie și respect, la adresa celui care a servit cu atîta dragoste și sinceritate poporul român.

Volumul cuprinde 123 de scrisori schimbate între cei trei epistolieri, toate în limba franceză, cu traducerea îngrijitorului ediției. Alături de acestea, volumul mai conține un „Cuprins cronologic pe expeditori și destinatari” și un „Indice onomastic și toponimic”. Ultimele pagini ale cărții sînt dedicate fotografiilor ilustrînd portretele celor trei, manuscrise cu semnătura lor, diferite construcții de epocă din Iași, București și Galați.

Cele 4 seturi de scrisori cuprind un număr de 43 ale lui Baligot de Beyne către Cuza, 4 ale lui Cuza către Baligot, 8 ale lui Baligot către Costache Negri și 63 ale acestuia din urmă către Baligot. Epoca în care sînt scrise cuprinde aproape întreaga domnie a lui Alexandru Ioan Cuza, excepție făcînd doar două dintre ele.

Problemele pe care le dezbate în scrisori cei trei epistolieri și în special Baligot de Beyne și Costache Negri sînt variate și numeroase, conținînd informații despre aspectele politicii interne și externe a lui Cuza; despre relațiile domnitorului cu Înalta Poartă și celelalte puteri europene din acea perioadă; despre lupta purtată pentru obținerea Unirii definitive a Principatelor; „despre acerba activitate a lui Costache Negri în blestemata chestiune a mănăstirilor închinate”; despre ecurile de dincolo de graniță ale loviturii de stat a lui Cuza de la 2 mai 1864; despre unele dificultăți ale domniei; despre problema pasapoartelor, a împrumuturilor; despre seceta și inundațiile din primăvara anului 1865 care au afectat Principatele etc., etc.

Nicoleta CĂINAP,
clasa a XII-a,
secția serală

LIMBĂ ȘI STIL

Observații asupra DOOM

Correspondența dintre litere și sunete (V)

de prof. dr. Ion CALOTĂ

În articolul precedent (Correspondența... IV), la cele cinci valori ale celei mai polisemantice litere a alfabetului nostru, litera e, am adăugat încă două valori pentru cuvintele din fondul vechi, anume cele de *ö* (silabic) și *ö̃* (asilabic), pe care însă atunci le-am enunțat numai, urmînd să le dezvoltăm acum, comentîndu-le:

VI/ valoarea vocalei mixte anterioare labializate silabice *ö*, sunet pe care noi l-am identificat în digraful *eo* din cuvinte ca *aoleo*, *leorcăi*, *leorpăi*, *vreo* etc., precum și în același digraf din cuvinte ca *deocamdată*, *deodată*, *deoparte*, *deopotrivă*, numai atunci cînd acestea din urmă se rostesc în tempo rapid.

S-a apreciat pînă acum că secvența *eo* din forma scrisă a cuvintelor de mai sus ar reprezenta diftongul *eo*. Noi am respins însă această interpretare, dovedind că un asemenea diftong nu există și nu poate exista, că cele două vocale *e* și *o*, prin contragere, prin pronunțarea lor într-o singură silabă, „au avut ca rezultat o singură emisiune vocalică, în care s-au contopit caracteristici și de la una, și de la cealaltă: de la *e* s-a păstrat locul de articulare și apertura, de la *o* a fost preluată labializarea” (vezi cartea noastră *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1986, p. 91).

În legătură cu timbrul rezultat, am arătat că vocala noastră *ö* nu se identifică cu nici una dintre vocalele anterioare labiale franțuzești asemănătoare, dar că, prin gradul său relativ mic de labializare și prin gradul său relativ mare de deschidere, ea poate fi apropiată mai mult de franțuzescul *oe* din cuvinte ca *jeune*, *coeur*, *neuf*, *seul* etc. (op. cit., p. 90. Vezi și p. 12 și urm.).

Trebuie să subliniem că secvența literală *eo* nu se pronunță *ö* decît în cazul aceleiași silabe, în situații bine determinate, pe care le vom enumera mai jos. În alte cazuri, secvența în discuție se rostește corect, în două silabe diferite, *e-o* sau *e-uo*: *de-uoká* (ortogr. *deochea*), *de-uosebire* (ortogr. *deosebire*) etc., chiar dacă rostirea cu *ö* și-a făcut deja apariția și în astfel de cuvinte *dösebire* (ortogr. *deosebire*), *dösebit* (ortogr. *deosebit*), de la aceste cuvinte din fondul vechi rostirea cu *ö* extinzîndu-se, prin analogie, și la unele neologisme: *idölogiile* (ortogr. *ideologie*), *tölogiile* (ortogr. *teologie*), *Tödör* (ortogr. *Teodor*).

Situațiile în care litera *e*, împreună cu *o* următor, se pronunță monosilabic *ö* sînt următoarele:

a/ cînd litera *e* este precedată de consoana *d* din prepoziția *de*, care intră în compunerea unor adverbe, și cînd este urmată de litera *o*, grupul literal *eo* pronunțîndu-se monosilabic numai în rostirea în tempo rapid a unor adverbe: *deocamdată*, *deodată*, *deoparte*, *deopotrivă*. În tempo lent, rostirea acestor adverbe este cu grupul literal *eo* în două silabe: *de-o* (*de-uo*);

b/ cînd litera *e* este precedată de grupul consonantic *vr* și urmată de litera *o*, în pronunțarea în tempo rapid: *vrö* (ortogr. *vreo*), *vrödată* (ortogr. *vreodată*), *vrödinuără* (ortogr. *vreodinuără*);

c/ cînd litera *e* este precedată de consoana *l*, singură sau făcînd parte, ca al doilea element, din grupurile consonantice *bl*, *cl*, *fl*, *pl*, și cînd este urmată, în aceeași silabă, de litera *o*, secvența *eo* pronunțîndu-se numai monosilabic în această situație: *aoleo*, *leorcăi*, *leorpăi*, *bleoj*, *cleonț*, *fleoșc*, *pleosc*, *pleoscăi*, *pleoști*;

d/ cînd litera *e* este precedată de consoana *t* din adverbul *cite*, care intră în compunerea adverbului *citeodată*, și cînd este urmată de litera *o*: *citeodată* „uneori”.

7/ valoare de *ö̃* (asilabic), numai în diftongul *öa*, cînd litera *e* este precedată de consoana *l* sau de grupul consonantic *pl* și cînd este urmată, în

LIMBĂ ȘI STIL

aceeași silabă, de digrafuŃ oa, trigrafuŃ rezultă eoa pronunțându-se numai monosilabic, constituind diftongul *œa*: *lœarkă* (ortogr. *learcă*), *plœapă* (ortogr. *pleoapă*).

În această situație s-a considerat că secvența literală eoa ar reprezenta triftongul *œea. Noi am dovedit că un asemenea triftong nu există și nu poate exista (vezi *Contribuții...*, p. 90—95).

În mod obișnuit, cuvântul *pleoapă* se pronunță în două silabe, cu diftongul *œa* în prima silabă. În mod excepțional, însă, din necesități prozodice, pentru a spori în poezie numărul silabelor dintr-un vers, prima silabă se poate divide în două, prin diereza diftongului în vocala silabică *e* plus diftongul *œa*, transcris *oa*, așa cum se întâmplă în poezia lui Eminescu „Fiind băiet pădurii cutreieram”, în cel de al doilea vers din strofa a doua: „Un rai din basme văd printre pleoape”, singurul vers din această strofă în care cuvântul *pleoape*, de la sfârșitul versului, în pronunțarea bisilabică obișnuită, ar diminua la zece numărul silabelor, în loc de unsprezece, câte au toate celelalte versuri ale strofei. În realitate, însă, și acest vers are tot unsprezece silabe, cuvântul *pleoape* fiind întrebuintat de poet într-o rostire trisilabică: *ple-œa-pe* (ortogr. *ple-oa-pe*).

În două numere anterioare ale „Revistei noastre” (nr. 125—130 și 131—133) și aici mai sus, în prezentul număr, în articolele *Correspondența... III, Correspondența... IV și Correspondența... V*, am prezentat cele șapte valori ale literei *e* în cuvintele din fondul vechi, urmând să ne ocupăm în continuare de valorile aceleiași litere în cuvintele fondului neologic.

În neologisme, litera *e* are numai unele dintre valorile pe care le-am prezentat mai sus pentru cuvintele din fondul vechi; în schimb, are și o valoare în plus, anume pe aceea de *e* silabic specific franțuzesc, valoare preluată de limba română o dată cu respectivele cuvinte franțuzești împrumutate.

Așadar, în neologisme, valorile literei *e* sînt :

- 1/ valoare de *e* silabic, în următoarele situații :
  - a/ la începutul cuvintelor, înainte de consoană : *echipă, economie, ecran, egalitate, elev, epocă, epurare, erou, examen* etc. ;
  - b/ la începutul cuvintelor, urmată de vocalele silabice *o* sau *u* : *eolian, eozină, eucalipt, eufemism* ;
  - c/ în interiorul cuvintelor, la început de silabă, cînd silaba precedentă se termină într-o vocală, cu excepția lui *i* : *feerie, reeditare, teleenciclopedia asidue, continue, pueril, aerian, poezie* ;
  - d/ în interiorul cuvintelor, între consoane : *catedră, celebru, chenzină, general, gherilă* ;
  - e/ în interiorul cuvintelor, urmată de alte vocale silabice : *agreabil, ideal, neutru, reumatism, ideologie, neologism, teologie, Teodor* ;
  - f/ în interiorul cuvintelor, în neologismele formate cu elementul de compunere geo- „pămîni”, unde *e* nu este literă ajutătoare, ci vocală asilabică : *geografie, geometrie, geologie, geodezie* ;
  - g/ în interiorul cuvintelor, în diftongi (ca element silabic) : *ateu, defileu, jubileu, ateii, impiecat* ;
  - h/ la sfârșitul cuvintelor, după consoană : *calitate, profunzime.*
- 2/ valoare de *e* (asilabic), această valoare apărînd numai cînd litera *e* este urmată de vocala silabică *a*, deci numai în diftongul ascendent *œa*, în următoarele situații :
  - a/ în adjective feminine formate cu sufixul *-ească* : *inginerească, latinească, pitorească* ;
  - b/ în formele articulate ale unor substantive : *aleea, epopeea, ideea* ;
  - c/ în formele de persoana a III-a singular și plural ale unor verbe cu rădăcina terminată în consoană sau *e*, cu desinența *-ează* : *agravează, corectează, proiectează, agreează, creează* ;
  - d/ în numele proprii geografice scrise cu doi *e* și în derivate de la acestea formate cu sufixul monosilabic *-ean* : *Caldeea, Coreea, Guineea, caldeean, coreean, egeean, guineean* ;
  - e/ în unele prenume feminine : *Andreea, Doroteea, Hariclea, Salomeea.*

ERATA

În numărul 125—130 al Revistei noastre, p. 1415, rîndul 15 de jos în sus, dispar ghilimelele, iar în locul cuvîntului *deal*, de la capăt de rînd, se va citi cuvîntul *scară*.

PE MAPAMOND

Impresii pariziene (v)

Observ că palatul Chailiot are două pavilioane care se prelungesc în două mari aripi între ele având o mică piațetă cu statui de bronz aurit. De pe coline coboară spre Sena, printr-un sistem de terase, scări arcuite și mici grădini împodobite cu fontane și jeturi de apă aruncate la mari distanțe, în direcția Turnului Eiffel. Noaptea, turnul feeric luminat de jeturile de apă aruncate de micile tunuri fac splendoarea acestui complex aglomerat până la ore foarte târzii. În pavilioanele de la Chailiot se află Muzeul Marinei, Muzeul Omului, Muzeul monumentelor franceze, Muzeul artelor și tradițiilor populare și Teatrul Chailiot. În acest teatru cu trei mii de locuri au avut loc în 1948 și 1951—1952, a III-a și a IV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. Într-o grotă a grădinii a fost amenajat Acvariu care adăpostește pești din aproape toate apele dulci ale Euro-pel.

Măsurisese faptul că, dintre toate aceste obiective, am fost atît de impresionat de Muzeul Omului. Mi s-a parut că între zidurile acestuia s-a strîns întreaga umanitate de la începuturi și pînă astăzi, iar incaperile respective mi-au sugerat, ca oameni de rase și religii diferite pot conviețui pașnic în spații restrîmte. De ce n-ar face-o și în realitate? Artele precolumbiană, maya, aztecă, toltacă împreună cu cele siberiene, chineze, tibetane sau dovezi ale civilizației din Polinezia, Insula Pastelui, Java și Malaezia sînt atît de diferite și totuși atît de asemănătoare prin scopul lor: a face viața omului mai plăcută, mai cu rost.

Tot ee s-a petrecut pe mare sau în legătură cu marea de-a lungul timpului se află în Muzeul Marinei. Sigur este că nu voi uita niciodată acest muzeu, dar mai ales una din piesele sale de rezistență: macheta corabiei „Santa Maria” a marelui navigator Cristofor Columb.

Parcă la un moment dat agitația din zonă a mai scăzut, iar eu mă îndrept spre locul de parcare. Ajuns acolo constat eu o mare bucurie că lingă „Dacia” mea au mai poposit două: una de Gorj, alta de Galați. Aceste două mașini românești îmi creează o stare de siguranță și, fiindcă eram atît de obosit, m-am culcat. Deși încă mai era zgomot, deși — s-o recunoaștem — nu era locul ideal pentru somn, îată-mă adormit bușean. Încep chiar să visez. O cîntăreață, într-o rochie de un alb strălucitor, cîntă acompaniindu-se la chitară. Probabil că la un moment dat a apăsat prea tare pe vreo coardă pentru că m-am trezit brusc. Deși eram lucid, melodia mă învăluia misterios. Ies din sacul de dormit, deschid ușa, melodia la chitară mă conduce spre solista mea din vis care era în realitate un solist. Mă frec la ochi, mă uit mai atent și observ că imaculata și frumoasa mea cîntăreață este de fapt un negru. Acesta era parcat cu furgonul său în partea stîngă a „Daciei” mele. Cînta lingă portieră. În surdina, bineînțeles. În interiorul „locuinței” rulante se mișca o umbră. Eram curios (ah, această boală tipic feminină de care suferă toți bărbații!) cine-i Julietta, mai bine-zis, blondă pentru care omul își sacrifică somnul și-i chinule și pe alții. Dar îată, dorința mi

s-a realizat: își face apariția diva. Cu mers de felină, coboară triumfal pe scările neaurite ale „palatului” în care-și avea sălașul. Este într-o cămașă de noapte de culoarea zăpezii și spune din virtul buzelor cîteva cuvinte îndrăgostitului, care îi închină oda de rigoare. În atmosfera aceea saibatoreasca mi se pare că seamana cu o copila blondă cu tenul spianat și trupul sculptural. Îmi zice cu măfiozitate: Iată și un cuplu fericit! Deși veniculul celor doi era înscris în Germania, încerc, într-o mică pauză a „concertului”, să stabilesc raporturi de prietenie cu noul meu vecin. Am noroc, omul știe franceza (originar din Guyana franceză), este inginer electronist și lucrează la un liceu din Germania Federală. „Dînsa, îmi zice arătînd spre fetița care se apropie, este patroana mea”. Eu ramin perplex pentru că spre mine se îndreaptă o băbușă care nu-i blondă, ci alba, are o față prelungă de cal, presarată cu brazde adînci, săpate, probabil, de melodile atîtor tineri chitariști care au ridicat-o... în slăvi. Nu știu ce-o fi văzut bătrînica în ochii mei, după ce s-au făcut prezentările, deoarece o și văd că face stînga împrejur, intră în mașină și stînge lumina. Inginerul este însă foarte simpatic. Îi spun că mi s-a defectat radiocasetofonul de la mașină și — pe loc — uită de „copila” — sau tocmai un pretext aștepta — și începem reparația. Luîndu-ne cu munca, orele au trecut, este deja două, sîntem obosiți dar nu ne lasăm. Sîntem aproape gata cînd observăm doi indivizi suspecți dîndu-ne tîrcoale. „Ce faceți aici?” ne întrebă ei? „Păi... să vedeți...” biblim surprinși. „Prezentați actele!” și suspacii își descopriră profesia: erau polițiști. Negrul se conformează imediat, eu, ca un făcut, nu găsesc ce caut. Îmi amintesc însă că după furtul suportat de mașina mea la Marsilia, ascunsesem toate actele atît de bine că nu-mi închipuiam unde ar mai putea fi. Pe față polițiștilor am sesizat o bucurie de-abia reținută, ceea ce voia să spună că, în sfîrșit, l-au descoperit pe cel care mai comisesse cîteva spargerii în această zonă: eram eu.

Situația devenise gravă, așa că insist, caut prin toate cotloanele „Daciei” și, îată actele au fost scoase la iveală. „Amicii”, total dezumflați, își cer scuze și se îndepărtează. Aparatul începe să scîrție, iar „specialiștii” — mai ales eu — se despart, nu înainte de a comenta întîmplarea și a bea un vin de Panicu.

Am dormit apoi liniștit pînă dimineața, cînd zborul unui stol de porumbel mi-a făcut să tresar. Să fi fost ora 6. Toți porumbelii (cîteva mii, cred) din Champ-de-Mars insoțeau o bătrînă care le dădea să mînce. M-am luat după acest curios cortegiu. Păsările răspundeau la orice chemare a femeii, se vedea că erau prieteni de multă vreme. Dar de unde avea atîta piine bătrîna? Femeia aceasta nu părea deloc bogată, dar acolo, în aceea atmosferă, împodobită cu porumbelii de toate culorile, avea o frumusețe ireală, părea să trăiască într-o Nirvana numai a ei, își închipuia, și am crezut-o pentru că gestul ei era de o profundă umanitate, că există într-un timp în care Cronos nu poate să-și îndeplinească me-

lirică.

prof. Culiță I. UȘURELU

Itinerar caucazian (I)

Călătorim din curiozitate, călătorim pentru desfătare, călătorim — și aceasta este foarte important — pentru îmbogățirea cunoștințelor, despre locuri, oameni și fapte.

Singură lectura nu ne poate forma o imagine completă despre locuri îndepărtate, simțindu-se nevoia întregirii ei prin contactul direct cu realitatea.

Călătoria — pentru marele istoric Nicolae Iorga — nu era un scop în sine ci un mijloc „de deschidere de noi orizonturi”, de continuă îmbogățire a cunoștințelor, de fructuoase meitații, de largi posibilități de comparare a diferitelor civilizații și de concuzii mai realiste privind evoluția societății românești.

Păstrăm gândurile de drumurile ale mariei savant: ca pe niște idealuri și încercăm să gustăm farinucii lor nu cu intenția de a le transforma în căi, ci pentru simpla curiozitate a cunoașterii, a îmbogățirii bagajului de cunoștințe.

Țara noastră oferă un cadru istorico-geografic propice pentru conturarea unei imagini armonioase a ceea ce înseamnă frumos, înălțător, demn și oricât de departe am fi și de diferite locurile pe care le vizităm, nimeni și nimic nu pot înlocui bucuria reîntoarcerii, a revederii pământului românesc.

Cu aceste sentimente am străbătut una din cele mai interesante zone ale lumii, Caucazul — punte de legătură între două continente, regiune ce îmbină elemente ale Asiei și Europei din punct de vedere geografic, istoric, etnografic, lingvistic etc.

Călătoria noastră a început de la Kiev — un „oraș în parc” cum le place localnicilor să-i denumească cu mândrie, care în afară de frumusețe și curățenie ne-a oferit câteva aspecte din cultura medievală ucraineană prezentă și în complexul monahal „Kieva Pecerskaia”.

Interesante sînt „Catacombele”, loc de austeritate și autoclastrare a călugărilor mănăstirii, ridicată încă din secolul al XI-lea, rar întilnit în altă parte a lumii.

În apropiere se află monumentul dedicat eroilor războiului de apărare a patriei, intitulat „Mama Patria” pe o colină de pe malul Niprului în fața cartierului Darnița, cu rezonanță și în istoria primului război mondial.

Atrage atenția statua feminină din metal inoxidabil, care împreună cu socul are o înălțime de 102 metri, înconjurată de basorelieful realizate în piatră și bronz.

Din Kiev, cu un avion al „Aeroflotului” am zburat timp de două ore peste Kuban pînă la „Mineralni Vodi”, aeroport care ne pune în legătură cu stațiunea balneo-climaterică Platigorsk, oraș așezat la poalele Caucazului, cu o populație de 170 000 de locuitori. Turul orașului făcut cu autocarul ne dă posibilitatea să cunoaștem locuri, oameni, monumente. Așa aflăm că aici au locuit și au creat Lermontov, Pușkin, Pavlov și alte personalități ale culturii rusești. Ne-am a-

flat în preajma obeliscului ridicat în amintirea lui Lermontov, în poana în care în 1841 a fost ucis în duel de ofițerul Martinov. Se pare că victima a fost dinainte hotărîtă, avînd în vedere concepțiile democrat-revoluționare ale celui ucis.

De aici, tot cu autocarul, am plecat spre Ordjonikidze, care de 240 km. șoseaua trece printr-o regiune deluroasă mărginită de vii și livezi, străbătînd Regiunea Autonomă Cabardino — Balkaria cu reședința la Naicik, oraș cu caracter mai mult agrar, dar cu o populație diferită față de cea întilnită pînă aici.

Am fost cazați la hotelul Vladikavkaz în Ordjonikidze. De altfel, aflăm că acesta a fost numele vechi al orașului care în limba osetină ar însemna „stăpîniul Caucazului”.

Convingerea ne-a fost întărită de plimbarea de a doua zi spre „Orașul morților” — relicve ale trecutului — aflate la aproximativ 55 km departe de Ordjonikidze — în inima Caucazului.

Pînă la capătul drumului, ne-am oprit la un monument ridicat tot în cinstea eroilor căzuți în război pentru apărarea patriei, și care reprezintă chipul unei mame săpat în stîncă cu minime intinse spre cer, unde într-un șir ordonat, aripă lângă aripă se ațau șapte cocori din metal inoxidabil, reprezentînd pe cei șapte frați căzuți în luptă. Impresionant monument și mai impresionantă informația că această mamă eroină a trăit pînă acum trei ani.

Pe același drum de munte, am admirat cinci monumente funerare cu o scriere nedescifrată — care după legendă ar reprezenta jertfa a patru frați și o soră în luptele cu tătarii, din secolul al XIII-lea pentru apărarea locurilor natale. Mormîntul fetel era mai departe decît al fraților ei, fiindcă religia lor nu permitea înmormîntarea femeilor la un loc cu bărbații.

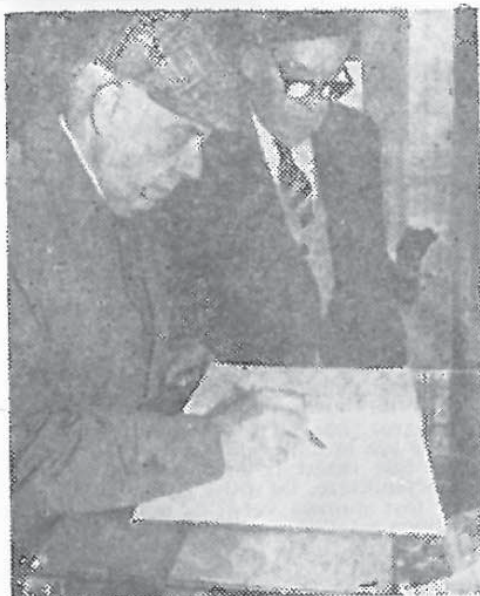
„Orașul morților” este atestat de urmele unor așezări omenești din care n-au rămas decît niște cavouri din piatră de mărimea unei căsuțe, unde osetinul care-și simțea sfîrșitul aproape intra pe o fereastră și se „așeza” să moară. În aceste „cavouri” se văd oseminte. Să fie vreo legătură între credința acestora și sfîrșitul călugărilor de la „Kieva Pecerskaia”? Noi încă n-am putut afla.

La capătul drumului ajungem la monumentul eroului necunoscut.

A doua zi am făcut turul orașului întregindu-ne imaginea și cunoștințele despre Ordjonikidze — capitala Republicii Autonome Osetina de Nord. În afară de statuile de bronz ale lui A.N. Ordjonikidze A.S. Pușkin și Gh. Dimitrov, am admirat statuia lui Hetagurov, om de cultură osetină, literat și pictor pe care poetul rus Fadeev l-a asemănat cu Leonardo da Vinci. De altfel, unele din tablourile sale le-am găsit expuse la Muzeul de Artă din localitate, fondat de Tagunov, alături de alte picturi moderne.

(Va urma)

ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

Prof. Edmond Nicolau semnând în
"Cartea de onoare" a Muzeului de la Ma-
rașești

Prof. univ. doc. dr. ing. Edmond NICOLAU, considerat fără rezerve cel mai valoros cibernetician român, s-a născut la 3 iunie 1922, la Brăila, unde termină, ca șef de promoție, în 1940, studiile liceale. Urmind cursurile Politehnicii din București, obține, în 1945, titlul de inginer mecanic, specialitatea „radiocomunicații”, cu mențiunea „cum laudae”.

Încă din timpul studenției, lucrează în producție, iar în 1946 își începe activitatea didactică, pe care o continuă din 1948, la Institutul Politehnic din București (Facultatea de Electronică și Telecomunicații). La 29 de ani, devine profesor, ca urmare a calităților de excepție, profesionale și didactice.

După consacrarea savantului și în cibernetica, în 1967, este ales ca prim decan al Facultății de Cibernetica Economică din București.

De la 18 ani, începe să publice lucrări științifice, mai întâi în matematici și electricitate, apoi în radioelectronică, informatică, viitorologie și în alte domenii, probind pregătirea sa enciclopedică.

Pionier în diferite domenii, Edmond Nicolau este autor sau coautor al primelor lucrări apărute în limba română, referitoare la propagarea undelor electromagnetice, antene, măsuri electronice, metode variaționale și tensoriale în electricitate, teoria informației, calculatoare electronice. Foarte multe studii sînt dedicate ciberneticii. Din vasta-i bibliografie cităm: „Manualul inginerului electrici-

Ciberneticii români

EDMOND NICOLAU

an”, „Măsuri în radiotehnică”, „Roboții și viața”, „Introducere în cibernetica”, „Mai repede ca gîndul”, „Antene și propagare”, „Introducere în lingvistica matematică” (coautor), „Omul informațional”, „Introducere în cibernetica”, (Moscova și Sofia), „Analogie, modelare, simulare, cibernetica”, „Om, mașină, cibernetica”, „Cibernetica și progresul societății” (coordonator), „Modelarea în știință”, „Cibernetica anunță viitorul”, „Căutînd realul”, „100 de oameni de știință și inventatori români” (coautor) ș.a.

Fiind multilateral și temeinic pregătit, are acces la numeroase surse de informare științifică, participă activ la numeroase congrese și simpozioane internaționale, reprezentînd cu cinste țara și impunîndu-se printre cele mai de seamă personalități ale lumii contemporane.

Asfel, a prezentat comunicări la al V-lea Congres internațional de Cibernetica, desfășurat la Namur (Belgia), la Conferința Uniunii de Neurocibernetica de la Moscova, la Seminarul Internațional privind diluzarea cunoștințelor științifice, organizat la Praga, la primul Congres internațional de Cibernetica (WOGSC) de la Londra, apoi la cel de la Oxford, a efectuat vizite de studii la centrele de formare a cadrelor din Elveția, Iugoslavia, Italia, U.R.S.S., a ținut prelegeri la Technische Hochschule din Aachen (R.F.G.). Și enumerarea ar putea continua.

Alte dovezi ale recunoașterii valorii sale pe plan național și internațional sînt: încredințarea funcției de director al Asociației Internaționale de Cibernetica din Namur (Belgia), a funcției de editor adjunct al revistei „Kybernetes” din Londra, alegerea sa ca membru al birourilor unui mare număr de publicații științifice românești și străine, acordarea a numeroase și prestigioase premii.

Succesele dobîndite nu l-au copleșit, nu i-au schimbat caracterul. A rămas același om comunicativ, modest, harnic, stăpînit în permanență de o nepotolită sete de cunoaștere, generos, exigent cu sine însuși și cu cei din jur. Un excelent model în toate privințele. Un mare patriot !.

ing. Mircea DUZINEANU

NOTE DE LECTURA ÎN AVANPREMIERĂ

Yoneji MASUDA (Japonia): „Societatea informatică - societatea postindustrială“ *)

Yoneji Masuda este directorul Institutului pentru Societatea Informatică din Tokyo, înființat în 1972, pentru realizarea programului național japonez privind crearea societății informatice ca societate postindustrială, proclamat drept obiectiv național al Japoniei pentru anul 2000.

Lucrarea, cu titlul de mai sus, publicată în 1980, prezintă liniile directoare și obiectivele acestui program cu privire la noua infrastructură tehnologică, bazată pe o largă extindere a rețelei informatice (până la nivelul fiecărui cetățean) și pe cuplarea calculatoarelor cu rețelele modernizate de telecomunicații, precum și implicațiile previzibile — oferite de acest impact — în fizionomia generală a societății. Fîind și un fel de replică la lucrarea americanului Daniel Bell cu privire la „societatea postindustrială“ (termen care a căpătat o largă circulație în literatura social-politică occidentală), studiul lui Masuda (ca și alte scrieri similare) avansează unele idei interesante, care conțin totuși o doză însemnată de elemente utopice și discutabile. Însăși denumirea adoptată de autor — **Computopia** — indică faptul că și el este conștient de acest caracter al proiectului său.

Pornind de la teza materialistă potrivit căreia inovarea în sistemul tehnologic a fost, de regulă, forța axială, care a determinat transformările sociale, Masuda apreciază că omul se află acum în fața unei perioade de inovații în tehnologie, care face trecerea de la societatea industrială la noua „societate informatică“. Substanța sa este informația optimizată. Noua tehnologie socială este fără precedent. Întrucît ea nu se referă la producția de bunuri materiale, ci la producția de informații, de cunoștințe și la o nouă valoare marcată în timp, ceea ce va duce la schimbări fundamentale în sfera valorilor umane. În orientarea gândirii, în structurile politice și economice ale noului societăți sinergice.

Se poate formula ipoteza că viitoarea societate informatică va fi o societate organică superioară. Cibernetic exprimat, societatea va fi organizată sistemic și subsistemic. Această societate va avea capacitatea de a răspunde dinamic, mult mai repede și mai corect decît societatea tehnologică industrială. În schimbările mediului extern: astfel, societatea informatică a viitorului ne apare ca o societate cu un înalt grad de organicitate a spațiului informatic, legat de a rețea de informație cognitivă cu bucle complexe deschise, cu retroacțiune tip feed-back și cu conexiune progresivă tip feed-forward.

Epoca informatică sau epoca cibernetizării totale nu înseamnă un simplu impact social-economic al noului tehnologii asupra actualei societăți industriale, ci un tip complet nou de societate umană. Așa cum bine arăta și prof. I. C. Drăgan: „Cibernetica va condiționa viața milenului trei“ printr-o expansiune largă a informatizării și a automatizării. Noua tehnologie va duce spre automatizarea completă a producției, fără muncă manuală, cu flux computerizat și robotizat. Automatizarea se va extinde în toate domeniile activității umane, fapt ce va duce la emanciparea crescîndă a omului, căruia i se vor crea condiții din ce în ce mai mari pentru dezvoltarea personală.

Timpul liber va căpăta semnificații noi, în trei planuri: pentru odihnă, pentru agrement și pentru instruire, în sensul cel mai larg (cursuri, activități culturale, arte, hobby, sport etc.).

Masuda semnaleză și unele aspecte negative, cum ar fi creșterea somnului (dacă nu se reușește extinderea timpului liber, pentru multiplicarea posibilităților de adaptare a forței de muncă), amplificarea restricțiilor sociale, alienarea socială și proliferarea unei societăți dirijate care ar intra într-o eră intelectuală glaciară.

Sistemul politic al societății informatice va fi, prin natura sa, o democrație participativă privind luarea deciziilor și aplicarea soluțiilor, nefiind necesare măsuri de constrîngere.

De asemenea, autorul încearcă să abordeze una din cele mai complexe probleme ale lumii contemporane: decalajul zdrobitor dintre țările dezvoltate și cele slab dezvoltate. Decalajul informatic iese la iveală ca un decalaj dublu. Acesta se suprapune peste cel industrial, formînd împreună un dublu decalaj care riscă să transforme antagonismul anarhic într-o calamitate a societății umane.

Dacă cele două grupări de țări vor reuși să coopereze în aceste direcții, omenirea va putea evita multe crize, cum ar fi: epuizarea resurselor naturale, deteriorarea mediului, explozia demografică etc.

Homo sapiens, care a păsît treptele primei civilizații la sfîrșitul ultimei ere glaciare, se ridică acum din nou, nu cu brațele, ci cu mintea. După 10 000 de ani, el se află în pragul celei de a doua, adică a grandioasei civilizații informatice, mai precis cibernetice.

Cred că putem foarte bine asocia sinergismul japonezului Masuda cu consonantismul românului Odoobleja**), care a antîcipat cu 50 de ani în urmă, în 1937, în opera sa „Psihologia consonantistă“, legile și percepțiile cibernetice care guvernează nu numai biologicul și societatea, ci și universul.

Ing. Mircea DUZINEANU

*) După publicația a.m.c., vol. 48. Versiunea românească: Ion ILIESCU. În pregătire la Editura Tehnică.

**) Viața și opera lui Ștefan ODOBLEJA vor face obiectul unui număr special al „Revistei noastre“ (nota red.).

Invenție și descoperire

de prof. univ. dr. Solomon MARCUS

(Urmare din nr. 131-133/1987)

O altă sursă de complicare a problemei o constituie trecerea de la macroscopic, la lumea particulelor elementare și a infinitului mic fizic. În acest domeniu, de multe ori modelul creează obiectul. O lume „pe hîrtie”, alcătuită din ecuații, devine o ipoteză despre un ansamblu de fenomene pe care nu știm (încă?) să le obiectivăm. Criteriul acceptării unui model devine astfel coerența sa. Capacitatea sa explicativă îi conferă valoare. O invenție metodologică (de exemplu, elaborarea unui model) este menținută atîta vreme cît face posibilă o explicare coerentă a unui anumit ansamblu de fenomene.

În 1980, medicul și biolojul Jean Bernard (despre care a mai fost vorba mai sus) a propus un nou criteriu de a distinge invenția de descoperire. După Jean Bernard, sînt invenții acele creații care, odată ratate, nu mai pot fi recuperate. Simfonia a X-a de Franz Schubert este definitiv ratată, deoarece Schubert n-a apucat s-o compună. Nimeni nu va ști vreodată cum vor fi arătat acele poezii pe care Eminescu nu a mai apucat să le scrie, datorită îmbolnăvirii sale. Față de aceste creații iremediabil pierdute, altfel se prezintă creațiile științifice aflate într-o situație similară, crede Bernard. Ceea ce un om de știință nu a apucat să găsească nu este iremediabil pierdut, ci numai amînat. Ceea ce Evariste Galois, matematician de geniu, mort în duel, în fragedă tinerețe, ar mai fi descoperit dacă nu murira atît de timpuriu, nu este pierdut, ci numai amînat și poate că între timp a și fost găsit, crede Jean Bernard.

Nu este greu de văzut că în rationamentul lui Bernard funcționează și presupuziția care trebuie explicitată și discutată. Este vorba de faptul că o operă poetică este identificată textual, în timp ce o operă științifică contează nu atît textual cît conceptual. Acesta este și motivul pentru care noi îl citim și azi pe Shakespeare în original, nu am accepta să înlocuim opera sa prin rezumate sau alte simplificări; în schimb, cînd este vorba de clasicii științifici, nu prea mergem la textele originale, ci ne mulțumim cu sistematizări ulterioare. Învățăm despre descoperirile unor Newton, Leibniz, Maxwell, Einstein, Gauss, Euler și chiar ale unor mai vechi autori ca Pitaqo-

ra, Euclid, Arhimede, dar nu mergem la textele lor (pe unele nici nu le-am putea găsi, iar altele sînt destul de greu descifrabile). Toate aceste fapte care aparțin zestrei culturale ale omenirii sînt mereu reconsiderate și inserate în noul context și în noul limbaj pe care știința le elaborează.

Altfel, se întîmplă în literatură. Atunci cînd, în Occident, unii editori l-au „rezumat” pe Shakespeare, sau au înlocuit operele sale prin alte texte, „adaptate” timpurilor actuale, reacția bunului gust, a culturii autentice, a fost una de respingere. Cele mai vechi texte literare, sau rezistă timpului în forma lor inițială (exceptînd modificările legate de evoluția generală a limbii în care autorul a scris), sau nu mai interesează. Desigur, engleza actuală nu mai este cea de pe timpuri, de pe vremea lui Shakespeare, nici franceza actuală nu mai este aceea de pe vremea lui Montaigne. Editarea actuală a acestor autori ține, evident, seama de evoluția generală a limbii și operează modificările de rigoare, dar în afara acestor adaptări de ordin general, textul original ne este restituit în mod fidel. Față de această situație este ușor de înțeles că orice operă literară virtuală a unui scriitor care dispăre înainte de realizarea operei respective este iremediabil pierdută, după cum și probabilitatea ca un creator literar actual să reghesească, pe cont propriu, o operă anterioară a altui autor este practic nulă. Dar în același fel putem afirma fără nici o rezervă că dacă am considera operele științifice nu numai în realitatea lor conceptuală și ideatică, ci și în aspectul lor textual (care include chestiunile de metodă, de stil, de notație etc.), atunci nici operele științifice nerealizate n-ar mai putea fi recuperate.

Chestiunea este mai vastă. Desigur, dacă Newton sau Leibniz ar fi murit tineri și n-ar mai fi apucat să creeze, independent unul de altul, calculul diferențial și integral, faptele principale ale acestei științe ar fi fost oricum obținute ulterior. Dar aceasta ar fi schimbat destul de mult istoria științei. Este suficient să ne imaginăm ce ar fi însemnat evoluția analizei matematice în absența lui Leibniz, a cărui versiune de calcul diferențial și integral era foarte diferită de aceea pro-

ȘTIINȚA ȘI TEHNICA

pusă independent de către Newton.

Se știe că Jean Dausset, laureat al premiului Nobel, a demonstrat caracterul repetabil al fiecărei ființe umane; cu excepția gemenilor puri, nu există ființe umane repetabile. Dar chiar acest fapt arată că natura de unicat nu conferă, prin ea însăși, valoare. Ființele umane sînt foarte diferite din punctul de vedere al capacității lor creatoare. Tot așa, nu caracterul de unicat este sursa principală a unei opere, fie ea artistică sau științifică. Unicitatea stilistică și metodologică este asigurată pentru orice operă importantă în știință. Pe de altă parte și în istoria artei și literaturii, creațiile sînt grupate în curente, grupuri, școli, stiluri etc., aceste grupări putînd fi considerate ca un analog al apropiării conceptuale a doi oameni de știință.

Elocventă este și istoria științei românești. Poate că teoremele obținute de Barbilian ar fi fost oricum obținute de altii în locul său, în ipoteza că ar fi lucrat cu aceleași concepte. Dar Barbilian și-a inventat, într-o anumită măsură, propriul său aparat conceptual, iar o teoremă ca „Boschetele sînt cazuri particulare de parcuri” este, de aceea, cu precădere a lui Barbilian. Mai e un fapt important: teoreme cunoscute și din alte surse sînt expuse de Barbilian cu o personalitate stilistică inconfundabilă și într-o ordine de idei care este numai a lui; acestea nu pot fi reținute de altcineva. Barbilian a transformat matematica în fapt de limbaj. În ordine de idei inconfundabilă găsim și la alt mare matematician român, Simion Stoilow. Opera științifică nu conținează numai prin rezultat, ci și prin proces, prin motivații, prin corelațiile cu alte rezultate, prin preliminarii și consecințe, prin ritmul ideller.

După Socrate, matematicianul este un descoperitor dublat de un inventator. Matematicianul explorează necunoscutul cîndirîl ca un navigator, dar ca și navigatorul, care își făurește corăbiul adecvate, matematicianul inventează concepte, teorii și modele, pentru a putea descoperi teoreme noi. Are loc o deplasare dinspre invenție spre descoperire. Teoria categoriilor inventată de Eilenberg și McLane la mijlocul secolului nostru, a devenit ulterior atât de populară printre matematicieni, încît limbajul ei a devenit o parte a realității obiective, iar răspunsurile obținute la diferitele întrebări pe care această teorie le ridică au căpătat statutul de descoperire.

Această situație explică de ce matematicienii explorează în bună măsură aceleași concepte, pe orice meridian sau paralelă s-ar afla. Totuși diferențele nu sînt de neglijat, chiar în ceea ce privește obiectul de studiu.

Opera de artă este și ea o articulație de descoperire și invenție. O viziune extremă apare la o poeză, Ana Blandiana, care consideră că arta este exclusiv descoperire. Saint John Perse a fost poet, apoi om de știință. El considera că orice creație a spiritului este mai întîi de natură poetică, în sensul propriu al cuvîntului. Aceasta amintește de ideea enunțată de către unii lingviști după care ipostaza inițială a limbajului uman a fost de natură poetică; ulterior, metaforele proaspete s-au tocit, devenind metafore lingvistice. Nu întîmplător textele vechi au o savoare pe care ulterior limba a pierdut-o. Tot Perse (în „Discours de Stockholm”) observă că itinerarul observației — ipoteză — testare pe care-l parcurge știința este analog itinerarului emoției — creație — exprimare pe care îl parcurge arta.

Știința și arta beneficiază, fiecare, atât de invenție, cît și de descoperire. Pe harta cunoașterii, fiecare operă (științifică sau artistică) poate ocupa un loc dintre cele mai imprevizibile. Există poezi preponderent logici (Valéry) și matematicieni preponderent intuitivi (Riemann), artiști care descoperă, ca Escher, și matematicieni care inventează (ca Abraham Robinson, cu a sa analiză) nonstandard.

Poeta Ana Blandiana observa că dacă universul ar fi finit și determinist, atunci descoperirea ar fi identică invenției. Poate, că cele două ipostaze ale creației sînt, în ultimă instanță, indiscernabile, chiar dacă universul nu este finit și nu este determinist. Din punct de vedere uman nu știm să le deosebim. Unii atribuie invenției o cantitate mai mare de imaginație decît încapă într-o descoperire. Însă Albert Einstein ne atrage atenția că imaginația este adevăratul teren de germinație științifică, iar Charles Baudelaire consideră că imaginația este cea mai științifică dintre facultățile umane.

Mai este apoi o întrebare importantă: sînt invenția și descoperirea singurele forme de activitate creatoare? Constantin Noica este de părere că filosofia nu este nici invenție, nici descoperire. Urmărirea și aprofundarea acestei idei ar fi de o deosebită însemnătate pentru înțelegerea aspectului creator al culturii.

S. F.

Aventură în Japonia (III)

(Urmare din nr. 133/1987, pag. 2504)

Japonezii se arătau foarte mirați că niște zei atât de puternici au căzut la pat după puțin efort. Cunosclad Tai-Chi-Chuan, un gen de balet lent și fascinant, o metodă foarte veche de relaxare inventată în China, am reușit să-mi refac forțele. Mugurel, care habar nu avea de așa ceva, era chinuit în continuare de durerile musculare.

Cum aveam la mine și generatorul de rezervă, m-am gândit că n-ar strica să-l aibă Tchi în timpul luptei pentru a-l proteja, și de aceea l-am chemat la mine și l-am atașat la centură. I-am zis apoi cu un glas cît mai categoric cu putință, pentru a-i tăia orice urmă de curiozitate:

— Fii atent, prietene, îți leg de brîu un obiect care împrăștie moartea, așa că nu cumva să-l atingi!

Aveam de gînd să i-l las pînă la sosirea momentului decisiv, lupta, pentru a se obișnui cu el. În aceeași seară însă Tchi vine la mine și, cu un glas rugător, mă imploră să-i iau „obiectul” acela căci de frica lui — cu vîntele mele își atinseseră ținta — aproape că nu se mai mișca, iar cînd, totuși, făcea așa ceva, se chinua înaintînd cu mii de precauții. Generatorul era blocat și am încercat să-i explic, dar pînă la urmă l-am luat, spre imensa usurare a japonezului ce se comporta ca un copil.

După acest incident m-am hotărît să-mi fac prieteni în rîndul locuitorilor acestei mici așezări. Simpatice mi s-a părut de la început de la începutul melei de statură, viol, care se numea Tse și pe care l-am născut sub observație.

Un alt tip care m-a impresionat era Gyro Bukaikashi, un om extrem de interesant din toate punctele de vedere. Era foarte înalt, aproximativ 1.90 m și foarte voinic pentru un japonez, un adevărat gigant. Am aflat de la Tchi că avea probleme cu vederea, ca de altfel toți japonezii, fiind un lucru știut că aproximativ toată populația purta ochelari. El încerca să se vindece printr-o metodă originală bazată pe o concentrare intensă asupra unui anumit obiect. I-am observat un antrenament și cu această ocazie am remarcat musculatura bine reliefată și imensa putere de concentrare de care a dat dovadă rupînd o grîndă printr-o lovitură aplicată cu fruntea.

Am putut cunoaște mai bine pe noii noștri prieteni datorită întîrzierii provocate de febra musculară a prietenului meu, Mugurel, care, însă, a început să-și însușească arta Tai-Chi-Chuan și astfel să-și refacă puterile.

Cînd s-a simțit perfect întremat, am luat hotărîrea să mergem la clanul advers pentru bătălia decisivă, hotărîre primită, din nou, cu mare entuziasm de către luptătorii clanului Kuroshio.

Ne-am schimbat usoarele kimono-uri cu masivele armuri primite de la dărnicul director al expoziției și am pornit la drum însoțiți de toți bărbații capabili de luptă și călăuziți de omniprezentul Tchi. După o distanță bună de mers, am văzut o mică așezare asemănătoare cu a prietenilor noștri. Îndată ce am apărut, au avut loc niște mișcări în interiorul „satului”. Cînd ne-am mai apropiat, am deslusit un număr destul de mare de războinici, care ne așteptau gata de o încălecare pe viață și pe moarte.

Tse înaintă curajos, ca sol, și le propuse o confruntare, care să aibă loc între anumiți luptători, confruntare ce va decide soarta celor două clanuri.

La început inamicii ne priveau cu dispreț și credeau că glumim, dar văzîndu-ne figurile serioase au acceptat și, bineînțeles, au pus niște condiții: lupta să se dea în interiorul așezării lor, în două serii și, cum era de așteptat, unul dintre ei să se folosească de „țeva morții”. Condițiile au fost acceptate și s-a fixat ca lupta să aibă loc a doua zi.

(Va urma)

Lucian UȘURELU,
clasa a X-a,
Liceul „Al. I. Cuza” din Focșani

Danny îi gonește pe cei șapte bandiți (II)

Se inserase. Oamenii se plimbau sau erau în salon după o zi grea de muncă. Helen Koss stătea împreună cu alte femei și discutau despre fierarul Abe Kenton, care duminică trecută nu venise la biserică.

— La asta nu m-am așteptat de la Abe, spuse Lola Zimmermann, soția primarului. Și apoi a avut toată săptămîna o figură așa veselă!

— Poate a fost bolnav.

— Nu, draga mea, a fost sigur în Saloon și a tras o duscă.

— Barbați, ce vrei, spuse Helen Koss ca și cum ar fi vrut să încheie discuția.

Danny nu auzise conversația doamnelor. Stătea pe trotuar și se uita la soarele roșu care apunea. Mescalero stătea lînga el și mirna mulțumit, pentru că Danny îl mingia.

— Îți place, hmm? spuse Danny.

Amîndoi își permiteau o mică pauză de odihnă. Mescalero vinase toată după-amiază lepuși și se întorsese plin de sudoare, iar băatul se chinase două ore să-și facă temele. Miss Miller nu s-a lăsat înduplecată și i-a pus pe copii să rezolve două probleme din cartea de matematică.

Din casa venea zgomot de cratițe. Trebuie să știți că șeriful Parker este un bucătar înnașcut. Gateau cu rîndul, o zi Danny, o zi Ben. Astăzi era rîndul șerifului. Gătea mîncarea lui preferată. Steak și fasole. Mmmh, facu Danny cînd inspiră mirosul cel plăcut. Și, lui Mescalero îi plăcu mirosul. Atunci unchiul lui Danny bătu gongul. Ankometați, Danny și Mescalero se îndreptară spre casă. Înainte de a intra, Danny mai aruncă o privire spre stradă. Atunci împletiri.

— He, veniți la masă, spuse șeriful! O să mîncînc singur?

Danny și Mescalero nu se clintiră.

— He, sînteți bolnavi?

Ben Parker leși așa cum se afla, cu șorțul de bucătărie și se uită mirat la cei doi veniți la masă, care de obicei erau punctuali.

Băatul arătă spre nord.

— Uită-te, spuse el cu voce serioasă.

— Dumnezeu! strigă șeriful. Și eu care credeam că am scăpat de individul ăsta.

Jerry Kendall apăruse la orizont. Călărea calul său alb care strălucea de curajenie și părea să fi fost la frizer. Kendall era îmbrăcat cu un costum închis. În locul cismelor purtate avea niște pantofi strălucitori. Purta o cămașă albă cu dantelă la minci. La gît avea o cravată albastră și pe cap purta o pălărie neagră.

Ben Parker își șterse mințile de șorțul de bucătărie.

— Azi e duminică? întrebă el mirat.

— Nu cred, răspunse Danny.

Mescalero miră încet și se duse sub streășină.

— Individul ăsta nu cedează! spuse Parker încet. Și eu care credeam că s-a săturat de orașul nostru.

— Nu se vede! spuse Danny.

— Vrea să impresioneze oamenii, spuse Ben. S-a îmbrăcat așa ca să creadă lumea că e un gentelman.

— Haina îl face pe om?

— Da de unde! Și în costumul ăsta tot un berfaș rămîne.

Doamnele din salon erau de altă părere.

— Uită-te, Lola! spuse încet Helen. E un adevărat gentelman.

Lola Zimmerman se frecă la ochi.

— Minunat! spuse ea. Așa bine nu arăta nici bărbatul meu la căsătorie. Și Ben Parker umblă mereu în aceleași haine.

Din fericire Danny și unchiul său nu auziră aceste cuvinte. Ben Parker s-ar fi dezlănțuit dacă ar fi auzit cuvintele Lolei Zimmerman. Dar și asta îi ajungea.

— Hej dumneata cel de-aci! îl strigă el călărețului. Vreji să ciștiști un premiu la un concurs de frumusețe?

— Kendall se făcu că îl descoperă abia acum pe șerif. Își ridică respectuos pălăria.

— Bună seara, șerif! Ați terminat cu masa?

Kendall surise. Văd că purtați un șorț de bucătărie sau așa ceva. Nu am mai văzut un șerif cu șorț.

— Nu prea sînteți arătos, spuse Kendall. La mine acasă șeriful poartă un pistol ca să termine repede cu bandiții.

— Na, că vezi acuma unul, ripostă Parker furios.

Kendall deveni roșu, dar își reveni repede.

— Pentru oameni ca dumneata nu-mi trebuie pistol.

— Vreți să mă amenințați, șerif? Credeam că la alegeri se votează.

— Nu vă dați bătut?

— Nicî nu mă gîndesc, spuse călărețului. Viitorul șerif din Yuca Filats se numește Kendall, și cu asta basta.

(Va urma)

SPORT

Drumul ascendent al atletei ANIȘOARA BABALIC

La Concursul republican de sală al juniorilor II, desfășurat la Bacău, în zilele de 12 și 13 martie 1988, Anișoara BABALIC, clasa a X-a B, s-a situat pe locul al III-lea, obținând astfel medalia de bronz. La întoarcere, ne-a acordat următorul microinterviu:

— De când datează preocupările tale sportive ?

— Încă de mică am îndrăgit atletismul, pe care am început să-l practic organizat din clasa a V-a, sub îndrumarea tovarășului profesor Florin Crețu. Timp de trei ani am făcut proba de alergare semitonă, după care am fost antrenată de tovarășul profesor Al. Măxinoiu, sub conducerea căruia am dobândit rezultate satisfăcătoare. După mai bine de un an, am trecut proba de marș, sub îndrumarea tovarășului profesor Corneliu Panait, antrenor cu o bogată experiență în acest sport. Tot dînsul a știut să mă îndrume pe linia îmbinării sportului cu învățătura.

— Care au fost primele tale succese ?

— Situarea pe locul al VIII-lea la Concursul republican al liceelor și școlilor profesionale la 5 km; apoi obținerea locului al V-lea, la 3 km, la Concursul cluburilor sportive, a locului al III-lea la Circuitul internațional de marș și a locului al II-lea, pe plan județean, după marea câmpioană a țării, Mioara Papuc.

— Ce s-a întimplat la Bacău ?

— Aici au participat 29 de concurente din întreaga țară, din care patru din județul Vrancea. În seria a doua, din care am făcut parte toate cele patru sportive, s-au nimerit cele mai bune concurente. Din această cauză, lupta a fost foarte strînsă. În ciuda acestui fapt, Mioara Papuc a cucerit titlul de campioană la 2 km marș, pe locul al II-lea s-a situat Valeria Mărescu, iar eu pe locul al III-lea, astfel întregul podium de premiere a fost ocupat de reprezentantele C.S.Ș. Focșani.

— Ce planuri ai ?

— Doresc să-mi continui activitatea sportivă sub conducerea tovarășului profesor Corneliu Panait și alături de întreaga echipă care tinde spre mari performanțe.

— Te felicităm și-ți dorim succese și mai mari !

Dialog propus de
Nectara-Cerasela FOTIN,
clasa a XI-a A

TROFEE

În cadrul finalei Complexului militar tehnico-aplicativ „Pentru apărarea patriei”, desfășurată la Rm. Vlcea, echipajele Liceului „Unirea”: ciclul III fete (Mirela Zilișteanu, clasa a XI-a B, Sanda Prodan, clasa a XI-a A și Dorina Stoica, clasa a XI-a A) și ciclul II fete (Laurența Dascălu, clasa a X-a A, Mirela Vasilache, clasa a IX-a C și Daniela Petrea, clasa a IX-a C) s-au situat pe locul al II-lea și respectiv al III-lea.

***

La faza județeană a concursului pe meserii, în urma unei munci asidue, s-au obținut următoarele distincții: premiul al II-lea: Claudiu Leancă, clasa a X-a (electrotehnică), premiul al III-lea: Adrian Buruiană, clasa a IX-a (mecanică), Irinel Cozma, clasa a IX-a (electrotehnică), Gigi Dumitru, clasa a X-a (Electrotehnică), Cristian Dragu, clasa a X-a (mecanică).

La faza organizată de M.T.Tc., s-au remarcat: Nicu Tănase, clasa a XII-a (mecanică) — premiul al II-lea și premiul C.C. al U.T.C. Gelu Albu, clasa a XI-a (mecanică), Petrică Irim, clasa a IX-a (electrotehnică) — premiul C.C. al U.T.C. și Cătălin Ciucă, clasa a XII-a A (electrotehnică) — mențiune.

La pregătirea acestor elevi, au contribuit tovarășii ingineri: Pamfil Popescu, Eugen State, Petru Dumitras și Viorel Lupașcu, precum și tovarășii maiștri: Mireea Ștefăniu, Profir Tudorancea, Viorel Spiridon și Matei Negulescu.

REVISTA REVISTELOR ȘCOLARE

L. E. R. — 23

Acesta este titlul foi volante festive — a cărei apariție o semnalăm cu bucurie și respect —, ce a ieșit de sub tipar în noiembrie 1987, la cea de a 23-a aniversare a Liceului „Emil Racoviță” din Iași, lăcaș de învățămînt care și-a sporit necontenit prestigiul, situîndu-se chiar și pe plan național printre unitățile fruntașe. O dovadă în acest sens o constituie, după cum am aflat din paginile publicației, rezultatele deosebite obținute de elevii liceului la etapele finale ale concursurilor naționale și internaționale. Astfel, numai la Olimpiada Internațională de Fizică, s-au obținut premii în 1969 (R.S. Cehoslovacia), 1970 (U.R.S.S.), 1983 (București), 1984—1985 (R.S.F. Iugoslavia), 1987 (R.D.G.).

O activitate susținută se desfășoară în cercurile de chimie, geografie, filozofie „Sophia”, acesta avînd ca deviză maxima preferată a lui Marx: „Homo sum et humani nihil a me alienum puto” (lat.) „Om sînt și nimic din ce-l ămenesc nu mi-e străin”

„Absolvenții”, „Fostii profesori” își aduc cu emoție aminte de anii minunați în care, elev sau dascăl fiind, școala a fost o fereastră deschisă spre lume ori un prilej de satisfacții profesionale, de bucurie a muncii împlinite. Profesoara Natalia Lovinescu (acum pensionară) vorbește, de pildă, despre relația dintre fostul dascăl și școala unde a muncit, citînd versurile: „Cînd amintirile-a trecut încearcă să mă cheme / Pe drumul vechi și cunoscut mai trec din vreme-n vreme”.

Preocupările poetice ale elevilor s-au materializat prin apariția, în „L.R. — 23”, a unor frumoase versuri, precum cele semnate de Irina Diaconu închinată patriei: „Ți-ăș scrie numele cu porumbel și flori / Pe spații largi să te citească / Planetele-n rotirea lor, / Frumoasă țară românească!”

Îi felicităm pe colegii noștri și le dorim noi succese!

Gabriel BIRTEA,
clasa a XII-a A

UMOR

Desen de Cristinel MERCHEA,
Liceul Economic din Focșani

DINTRE SUTE DE CATARGE

Vară topită

Liniște.

Valuri de lumină
se sparg în urma mea
și ploaja îmi caută chipul.

Crengile îmi sînt ude peste zare
în nopți incendiate la țărnușile verii.

Liniște.

Fantezia se scaldă
în roua ierburilor desculțe
și lacrimile ei aștern rînduri
pe filele adolescenței.

Liniște.

Zimbetul rece al tăcerii
adună pașii gîndului
și murmurul timpului
presărat cu vise de cristal.

Liniște.

Salcimi ce dau în floare...

Liniște.

Vară. Și liniște.

Luiza PALANCIUC,
clasa a IX-a,

Liceul „Al. I. Cuza” din Focșani

Centenar Eminescu—aniversare UNESCO

PARIS, 7 IULIE 1988

MULT STIMATE PROFESOR DIMA,

Am citit cu interes și emoție numărul special al revistei, dedicat zilelor „Revistei noastre” (16—20 noiembrie 1987) pe care l-am primit la Paris în corespondența de familie.

Conținutul m-a atras prin multitudinea temelor și participanților. În special am apreciat scrierile despre Mihai Eminescu cu atât mai mult cu cât în mai și iunie eram preocupat de inițierea și adoptarea unei rezoluții la UNESCO prin care să se prevadă celebrarea, în 1989, a centenarului morții poetului nostru național. Alăturat, pentru documentarea dv., vă trimit materiale privitoare la această inițiativă finalizată, într-o primă etapă, la 10 iunie a.c. („România literară” și presa centrală au inserat știri despre această rezoluție). Mai târziu, UNESCO va iniția acțiuni concrete. M-ar bucura să știu că materialele v-au fost utile.

În speranța că voi avea posibilitatea să vă întâlnesc personal, la revenirea în țară, vă rog să primiți expresia sentimentelor de apreciere pentru opera de cultură pe care o faceți cu dăruire, abnegație și competență, din partea unui fost elev, fie și numai pentru doi ani, al Liceului „Unirea”, aflat în misiune oficială la Ambasada Română din Paris și în cadrul Delegației permanente a R.S. România pe lângă UNESCO.

Cu cele mai calde salutări și urări de sănătate și mult succes,

Valeriu TUDOR

ORGANISATION DES NATIONS UNIES POUR L'ÉDUCATION,
LA SCIENCE ET LA CULTURE
ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU EDUCAȚIE,
ȘTIINȚA ȘI CULTURA

CONSILIUL EXECUTIV
A 129-a SESIUNE

129 EX/DR. 3
PARIS, 6 iunie 1988
Original : francez*

Punctul 8.1. — Comemorarea centenarului morții poetului național român Mihai EMINESCU

PROIECT de REZOLUȚIE propus de d-l Mohamed Fathallah El-Khatib (Egipt), d-l Bernardo Honwana (Mozambic), d-l Siegfried Kaempf (R.D.G.), doamna Elsa D.R. Lelly (Argentina) și d-l Kazimierz Zygulski (Polonia)

Consiliul Executiv,

1. Luînd în considerație decizia autorităților R.S.R., de a comemora centenarul poetului național român Mihai Eminescu și propunerea lor ca Mihai Eminescu să fie inclus printre personalitățile de seamă, care sînt subiectul comemorării internaționale,

2. Recunoscînd faptul că operele poetului sînt o parte integrantă a moștenirii culturale mondiale,

3. Amintînd succesul sărbătoririi nașterii lui George Enescu și participarea UNESCO la activitățile comemorative, în 1981,

4. Luînd în considerație că celebrarea internațională a aniversărilor marilor personalități în lumea intelectuală și culturală constituie o contribuție importantă la afirmarea obiectivelor UNESCO referitoare la promovarea aprecierii mutuale a identităților naționale și a valorilor culturale și la dezvoltarea înțelegerii și cooperării internaționale,

5. Amintînd faptul că prin Rezoluția / 18 C 4.351 și Rezoluția / 24 C 18.61 Conferința Generală a încurajat comemorarea aniversărilor marilor personalități și evenimente istorice importante, o activitate care va avea o influență și mai mare în contextul Decadei Mondiale pentru Dezvoltare Culturală,

6. Invită UNESCO și Statele Membre de a se alătura comemorării morții poetului național român Mihai Eminescu ;

7. Cere Directorului General UNESCO să mobilizeze Organizația la comemorarea centenarului și la activitățile comemorative organizate cu această ocazie.

* Textul ne-a fost trimis în : franceză, engleză, rusă, spaniolă, chineză și arabă. Îi mulțumim și pe această cale. (Nota red.).

„Notre Revue“ DU SOMMAIRE

⊙ LE CONCOURS „MIHAI EMINESCU“

P. DIMA : „Six jours au coeur de Transylvanie“

⊙ ANCIENS PROFESSEURS DU LYCÉE „UNIREA“

„I. M. Raşcu“ — médaillon par Maria Sarchis BOOS

⊙ PERMANENCES — T. MAIORESCU

Şerban CIOCULESCU : „Homage“
Al. PIRU : „Le jugement critique inflexible“

Mioara AVRAM : „Titu Maiorescu et l'ortographe roumain“

Marcel CRIHANĂ : „Un exegete important de T. Maiorescu — Mihai Drăgan“

I. LEU : „En relisant Maiorescu“

I. C. ROGOJANU : „T. Maiorescu — inédit“

T. Maiorescu vu par les élèves

⊙ DIALOGUE LITTÉRAIRE

Paul EVERAC : „Pour le moment, pour moi la dimension importante qui reste c'est l'avenir“ — interview par P. Dima

⊙ ÉVOCATIONS

Dobre I. BURCEA : „Dialogue «imaginaire»...“

N. FIERBINTEANU : „En pensant à Marin Preda“

⊙ ENFANTS-PRODIGE

Mihaela DULCU : „Iulia Hasdeu“

Vasile DONOSE : „Vlad Bourceanu“

⊙ THÉORIE LITTÉRAIRE

I. PÂNZARU : „Les opérations de la représentation“ (I)

⊙ CHRONIQUE LITTÉRAIRE

⊙ SUR LE MAPPEMONDE

C. USURELU : „Impresions parisiennes“ (V)

V. PETRACHE : „Itinéraire caucasien“ (I)

⊙ OPINIONS

Mircea DINUTZ : „Ou a disparu le théâtre antique?“

⊙ LANGUE ET STYLE

Ion CALOTĂ : „Correspondances entre lettres et sons“ (V)

⊙ CYBERNÉTICIENS ROUMAINS

Mircea DUZINEANU : „Edmond Nicolau“

⊙ SCIENCE ET TECHNIQUE

Solomon MARCUS : „Invention et découverte“ (II)

„Our Magazine“ FROM the SUMMARY

⊙ „MIHAI EMINESCU“ COMPETITION

P. DIMA : „Six days in the heart of Transylvania“

⊙ FORMER TEACHERS OF „UNIREA“ HIGH SCHOOL

„I. M. RAŞCU“ — inset by Maria Sarkis BOOS

⊙ PERMANENCES — T. MAIORESCU

Şerban CIOCULESCU : „Homage“

Al. PIRU : „The inflexible critical judgement“

Mioara AVRAM : „Titu Maiorescu and the Romanian spelling“

Marcel CRIHANĂ : „An important Titu Maiorescu's exegetist — Mihai Drăgan“

I. LEU : „Reading again Titu Maiorescu“

I. C. ROGOJANU : „Titu Maiorescu — inédit“

T. Maiorescu seen by the pupils

⊙ LITERARY DIALOGUE

Paul EVERAC : „For the moment, the important dimension for me remains the future“ — interview by P. Dima

⊙ ÉVOCATIONS

Dobre I. BURCEA : „Imaginary dialogue“

N. FIERBINTEANU : „With the thought to Marin Preda“

⊙ CHILDREN PRODIGIES

Mihaela DULCU : „Iulia Hasdeu“

Vasile DONOSE : „Vlad Bourceanu“

⊙ LITERARY THEORY

I. PÂNZARU : „The operations of the representation“ (I)

⊙ BOOK REVIEW

⊙ ON THE MAP OF THE WORLD

C. USURELU : „Parisian impressions“ (V)

V. PETRACHE : „Caucasian itinerary“ (I)

⊙ OPINIONS

Mircea DINUTZ : „Where disappeared the antic theatre?“

⊙ LANGUAGE AND STYLE

Ion CALOTĂ : „The correspondence between letters and sounds“ (V)

⊙ ROMANIAN CYBERNETICISTS

Mircea DUZINEANU : „Edmond Nicolau“

⊙ SCIENCE AND TECHNIQUE

Solomon MARCUS : „Invention and discovery“ (II)

Directorul liceului :
prof. Costică OLARU

Colectivul redacțional :

PROFESORI : Petrache DIMA (coordonator), Tiberiu DIMA, Mircea DINUTZ, Ștefan IONEANU, Petre MARINESCU, Maria MAVRODIN, Carmen NAGLER, Costică OLARU, Dan POPOIU, Ion ROȘU, Corneliu SAVU, Ștefan VĂȘÎI, Livia VRABIE, Culiță I. UȘURELU (redactor-șef adjunct).

ELEVI : Gabriel ALEXANDRU, Laurențiu BARBU, Gabriel BIRTEA, Adriana CONSTANTIN, Constantin COSMA, Cezar CIUȚĂ, Sonia CIUBOTARU, Cătălin CIUCĂ, Nicoleta CĂINAP, Alina ȚESAGĂ, Costel DUȚEA, Nectara-Cerasela FOTIN, Cristina IOANIȚĂ, Ileana GROZAV, Florin MOCANU, Cristian NICOLAU, Lucian NICOGLU, Viorel POPOIU, Corneliu ZAMFIR.

COPERTA I

Titu MAIORESCU,
portret realizat de
Vasile PĂNESCU

Foto : Radu GROZESCŪ
Paginatori : Nicolae PRESCORNIȚOIU
Nicolae LUPAN
Linotipisti : Petrică HREANU
Ion OPREA
Valeriu DECUSEARĂ
Nicolae IONESCU
Mașiniști : Vasile NECULA
Constantin POTÎRNICHE
Alexandru BĂJENARU
Puitoare : Niculina GHINEA
Amalia BINDAR
Maria DURDUREANU
Legători : Elena MIȘTOIU
Maria TROFIN
Șef de unitate : Cezar COJOCARU

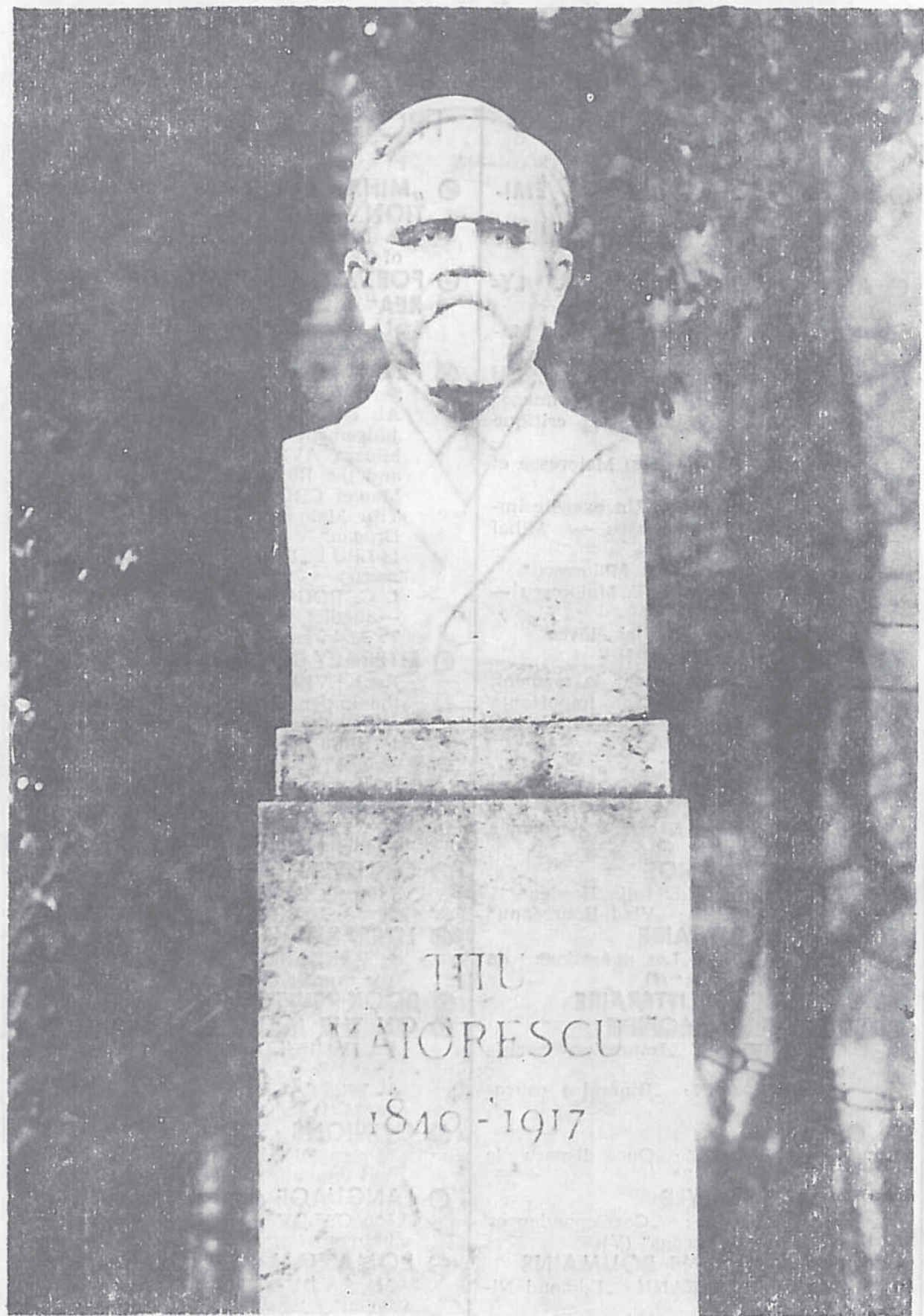

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Liceul „Unirea” — Focșani
Str. Cezar Bolliac, 15 ; telefoane :
1 29 67 și 1 56 59
Căsuța poștală 110; cod 5 300
ROMÂNIA

Tiparul : Întreprinderea Poligrafică Bacău
Subunitatea FOCȘANI

Cișmigiu. În rotonda scriitorilor, celebrul critic literar parcă ar patrona o ședință a „Junimii”.